

B. C. U.
292497

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT

DUMITRU BREZOIANU

INTRODUCERE IN STUDIUL DREPTULUI

DREPT ȘI LEGISLAȚIE
SOCIALISTĂ

BUCUREȘTI — 1982

BIBLIOTECA CENTRALA
UNIVERSITARA
București

Cota 11292697

Inventar 796306

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT

Dr. Dumitru Brezoianu

INTRODUCERE ÎN STUDIUL DREPTULUI
(Drept și legislație socialistă)

București
- 1982 -

Emite a cărții l. v. veretară
CENTRUL DE ÎMPRUMUT
Cota .....
Inventar .....

air

Biblioteca Centrală Universitară
RECUPERATI
Cota // 292 497
Inventar 796 306

Prezentul curs este adresat studenților Facultății de istorie-filozofie, anul II.

Textul a fost analizat în colecțivul de catedră care s-a declarat de acord cu multiplicarea în actuala redactare.

Profesorilor mei,
căroră le păstrez o neștearsă
amintire, stimă și recunoștință

Autorul.

CUPRINS

pag.

CAPITOLUL I

Statul și dreptul

A. STATUL	12
1. Conceptul de stat	12
2. Statul capitalist contemporan	20
3. Statul socialist, tip superior de stat.	25
B. DREPTUL.	47
1. Conceptul de drept.	47
2. Normele și raporturile juridice	53
a) Normele juridice	53
b) Raporturile juridice	58
3. Izvoarele și sistemul dreptului	65
a) Izvoarele dreptului	65
b) Sistemul dreptului	72
4. Realizarea dreptului.	76

CAPITOLUL II

Sistemul organelor statului

1. Sistemul democrației socialiste în R.S.România.	82
2. Noțiunea de sistem al organelor statului	83

	pag.
3. Organele puterii de stat	93
a) Noțiunea de exercitare a puterii de stat	93
b) Organele supreme ale puterii de stat	95
▼ Marea Adunare Națională	95
- Consiliul de Stat	107
- Președintele R.S.România	112
c) Organele locale ale puterii de stat	115
4. Organele administrației de stat.	123
a) Noțiunea de administrație de stat.	123
b) Organele centrale ale administrației de stat	127
- Consiliul de Miniștri	127
- Organele centrale de specialitate ale ad-ției de stat	131
c) Organele locale ale administrației de stat	134
- Comitetele executive și birou- rile executive ale consiliilor populare.	134
- Organele locale de specialitate ale ad-ției de stat	138
5. Organele judecătorești și ale Procura- turii	140
a) Organele judecătorești	140
b) Organele procuraturii.	145

CAPITOLUL III

Constituția R.S.România

A. CONSTITUTIA - LEGEA FUNDAMENTALA A TARII	151
B. DREPTURILE SI INDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETATENILOR	158
1. Noțiunea de drepturi și îndatoriri fun- damentale.	158
2. Drepturile fundamentale ale cetățenilor. .	162
a) Egalitatea în drepturi.	163
b) Drepturile social-economice	168
- Dreptul la muncă	169
- Dreptul la odihnă.	170
- Dreptul la asigurare materială de bătrânețe și incapacitate de muncă	172
- Dreptul la învățătură.	173
- Dreptul tinerilor la o dezvoltare multilaterală.	175
- Dreptul de proprietate personală.	176
- Dreptul de moștenire	178
c) Drepturile politice.	179
- Dreptul de a alege și de a fi ales în organele puterii de stat (drep- turile electorale)	179
- Dreptul de asociere.	180
d) Drepturile democratice	183
- Dreptul la exprimarea liberă a opinii.	183
- Dreptul de a organiza intruniri și demonstrații	184
- Libertatea conștiinței	185

	pag.
e) Dreptul la inviolabilitate.	186
- Dreptul la inviolabilitatea persoanei	186
- Dreptul la inviolabilitatea domiciliului	187
- Dreptul la inviolabilitatea corespondenței	188
f) Dreptul de petiționare.	189
g) Dreptul de azil	191
3) Indatoririle fundamentale ale cetățenilor.	192
- Indatorirea de a respecta Constituția și legile țării.	192
- Indatorirea de a apăra proprietatea socialistă	193
- Indatorirea de a contribui la întărirea și dezvoltarea orânduirii socialiste	193
- Indatorirea de a munci.	194
- Indatorirea de a îndeplini serviciul militar	195
- Indatorirea sfintă de a apăra patria	196
C. CETATENIA IN REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA	197
1. Noțiunea de cetățenie.	197
2. Dobândirea cetățeniei române	201
- Dobândirea cetățeniei române prin naștere.	201
- Dobândirea cetățeniei române la cerere	203
- Dobândirea cetățeniei române prin înfiere.	205

	page
- Dobîndirea cetăţeniei române prin repatriere	206
3. Pierderea cetăţeniei române.	207
- Retragerea cetăţeniei române. . .	207
- Renunţarea la cetăţenia română. .	208
- Alte cazuri de pierdere a cetăţeniei române.	210

CAPITOLUL I

STATUL SI DREPTUL

Statul și dreptul sînt fenomene sociale interdependente, care nu pot exista decît împreună. Ele au apărut împreună, în același moment istoric, au fost determinate de aceleași cauze obiective și, au să dispară tot împreună, atunci cînd rolul lor social va fi istoricește perimat.

Ca să-și poată impune voința și realiza interesele, clasa socială aflată la conducerea statului instituie un ansamblu de reguli de conduită. Pentru ca aceste reguli să devină obligatorii pentru toți membrii societății, este nevoie de un sistem de organe, înzestrate cu mijloacele necesare, în principal, cu forță coercitivă, capabile astfel să impună ca obligatorii pentru întreaga societate regulile de drept (juridice).

Statul nu-și poate realiza misiunea sa socială decît prin intermediul dreptului, prin care voința clasei sociale conducătoare în societate devine voință oficială, de stat, devine deci obligatorie¹⁾.

Pe de altă parte, dreptul, la rîndul lui, își are eficacitate numai prin intermediul statului, a aparatului de stat, singurul capabil să confere normelor ju-

---

1) A se vedea și Ceterchi, M.Luburici, Teoria generală a statului și dreptului, vol. 1, București, 1975, p.81.

ridice caracter de obligativitate, garantînd, prin forța sa de constrîngere, aplicarea și respectarea acestor norme¹⁾.

Statul creează dreptul și asigură respectarea sa în viața socială, dreptul constituind un instrument prin care statul organizează relațiile sociale, în conformitate cu interesele clasei sociale care se află la conducerea statului.

Dreptul constituie mijlocul de organizare a vieții statale, activitatea organelor statului, ca de altfel a societății, în ansamblul său, desfășurîndu-se pe baza reglementărilor juridice.

Pentru înțelegerea lor corectă, aceste două fenomene sociale de suprastructură, care sînt statul și dreptul, trebuie cercetate împreună evidențiîndu-se corelația dintre ele.

X

X

X

A. STATUL.

1. Conceptul de stat.

Statul este o formă de organizare politică a societății, prin care clasa socială conducătoare în societate își impune voința asupra unei populații stabile, pe un teritoriu determinat, cu ajutorul unor reguli de conduită obligatorii, stabilite de către stat și garantate prin constrîngerea exercitată la nevoie, de organele statului²⁾.

1) I. Ceterchi, M.Luburici, op.cit., p.82.

2) Cu privire la definiția statului, a se vedea și I. Ceterchi, M.Luburici, op.cit., p.130.

In statele socialiste, clasa conducătoare - clasa muncitoare - realizează conducerea statală împreună cu celelalte categorii de oameni ai muncii, statul socialist promovând voința și interesele întregului popor, care decide el singur, asupra lui însuși.

Pentru existența statului, sînt necesare mai multe elemente:

- o populație stabilă;
- un teritoriu determinat;
- un aparat statal, alcătuit dintr-un sistem de organe, înzestrate cu mijloacele necesare îndeplinirii sarcinilor și obiectivelor statului, în principal, cu forță de constrîngere;
- un ansamblu de reguli de conduită obligatorii (norme juridice), care exprimă voința și interesele clasei sociale conducătoare în societate sau ale întregului popor, stabilite de către stat și garantate prin existența și activitatea organelor statului, care pot exercita, la nevoie, constrîngerea de stat.

Absența unuia dintre aceste elemente face ca însăși existența statului să nu mai poată fi posibilă. Astfel, nu poate fi conceput un stat fără un teritoriu determinat. Totodată, un stat nu poate exista în absența aparatului de stat, precum și a unor reguli juridice.

Trebuie remarcat faptul că, dacă statul nu poate exista fără elementele menționate, unele din aceste elemente pot exista și în absența statului. Astfel, în comunism, vor exista populații stabilite pe un teritoriu, dar nu vor mai exista state, viața socialistă fiind condusă și organizată nu de organe de stat, ci de organisme obștești ale autocucerii comuniste. O situație similară a existat și în comuna primitivă.

Aşa încît, de esența statului sînt aparatur
de stat, înzestrat cu forță de constrîngere, dar și cu
 alte mijloace necesare realizării sarcinilor sale, pre-
 cum și reguli de conduită juridice (obligatorii), pen-
 tru respectarea cărora se poate recurge, în caz de ne-
 voie, la forța coercitivă a statului.

Statul, parte componentă a suprastructurii po-
 litice, are un pronunțat caracter istoric. El a luat
 naștere pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății
 și, are să dispară într-un alt moment al evoluției so-
 ciale. Atît apariția, cît și dispariția statului sînt
 determinate de condiții obiective, în primul rînd, con-
 diții economice.

În comuna primitivă nu au existat state. În
 condițiile unui nivel extrem de scăzut al dezvoltării
 forțelor de producție, al unei munci comune și a împăr-
 țirii egalitare a produselor, nu era necesară existența
 statului, care să organizeze desfășurarea vieții sociale.

Și în societatea primitivă au funcționat anu-
 mite forme de organizare a vieții sociale. Dar, proble-
 mele colectivității se rezolvau prin participarea di-
 rectă a tuturor membrilor ei, fără existența unui apa-
 rat specializat, distinct de restul membrilor societă-
 ții, care să asigure desfășurarea relațiilor sociale
 prin exercitarea, la nevoie, a constrîngerii statale.

Dezvoltarea forțelor de producție, obținerea
 plusprodusului au generat inegalități sociale, în pri-
 mul rînd, de ordin economic. O parte a societății, mi-
 noritară, acumulează bunuri, care devin proprietatea
 acesteia. Locul propriității obștești este luat de pro-
 prietatea primitivă. Majoritatea membrilor societății,
 lipsiți treptat de mijloace de producție, sînt nevoiți
 să muncească pentru cei care le dețin. Societatea se

scindează, astfel, în grupuri, în clase antagoniste, cu interese radical opuse.

Această nouă situație economico-socială a impus necesitatea organizării unui aparat specializat, distinct de restul membrilor societății, înzestrat cu mijloace de constrângere, care să impună voința clasei dominante din punct de vedere economic și capabil să-i apere interesele.

Clasa deținătoare a mijloacelor de producție, pentru a-și asigura dominația în societate, pentru a putea exploata majoritatea membrilor societății, lipsiți de aceste mijloace, își creează, deci, un aparat propriu de constrângere, precum și reguli obligatorii de organizare a vieții sociale, care să-i consfințească și să-i apere poziția dominantă în societate.

Engels arată că, "Dat fiind că statul a luat ființă din nevoia de a ține în frâu antagonismul dintre clase, dat fiind, în același timp, că el a luat ființă chiar din conflictul dintre aceste clase, el este, de regulă, statul clasei celei mai puternice, al clasei dominante din punct de vedere economic, care cu ajutorul lui, devine dominantă și din punct de vedere politic, dobândind astfel noi mijloace pentru oprimarea și exploatarea clasei asuprite"¹⁾.

Instituirea unei forțe publice, înzestrată cu mijloace speciale de constrângere, aflată în slujba clasei dominante, constituie principala trăsătură caracteristică a statului în societățile scindate în clase antagoniste.

1) F.Engels, Originea familiei, a proprietății private și a statului, Ed.pol., Buc., 1961, p.173-174.

Referindu-se la această situație, Lenin arată că, "Statul este o mașină de asuprire a unei clase de către alta, mașină cu ajutorul căreia o clasă ține în frin clasele ce-i sînt subordonate"¹⁾.

Statul are, așadar, o esență de clasă. Esența de clasă a statului se exprimă prin aceea că, în condițiile societății cu clase antagoniste statul este principalul instrument prin care se realizează dictatura unei clase asupra alteia. În condițiile socializmului, esența de clasă a statului se exprimă în faptul că, statul este principalul instrument politic prin care se realizează interesele întregului popor, ale tuturor oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea partidului revoluționar al acesteia.

Esența de clasă a statului se exprimă în funcțiile sale, în acele direcții fundamentale ale activității de stat, prin care se realizează sarcinile și obiectivele acestuia²⁾.

În stazele bazate pe exploatarea omului de către om, pe plan intern, funcțiile statului (funcțiile interne) constau, în principal, în menținerea și intensificarea exploatării, prin înăbușirea luptei maseilor împotriva asupririi sociale, precum și prin anumite măsuri cu caracter economic, social, cultural, iar pe plan extern (funcțiile externe) constau în lărgirea sferei exploatării, prin înrobirea și jefuirea altor popoare, în organizarea politicii externe, în așa fel încît, să

1) V.I.Lenin, Opere complete, vol. 39, Ed.pol., Buc., 1966, p.76-77.

2) Cu privire la noțiunea de funcție a statului, a se vedea I.Ceterchi, M.Luburici, Teoria generală a statului și dreptului, vol.II, Buc., 1977, p.3 și urm.

fie promovate cît mai bine interesele claselor exploatate, precum și în apărarea statului împotriva unor atacuri din partea altor state.

Caracterul istoric al statului se exprimă nu numai în faptul că statul a apărut într-un anumit moment istoric și are să dispară în alt moment, ci și în aceea că, în decursul existenței sale, statul cunoaște o continuă evoluție, o continuă transformare. Istoria societății omenеști cunoaște mai multe tipuri istorice de stat.

Apartin a celuiiași tip istoric, statele care sînt generate de aceeași bază economică, au aceeași structură de clasă, deci au aceeași esență de clasă, aceleași funcții și obiective fundamentale¹⁾.

Sînt cunoscute următoarele tipuri istorice de stat: statul sclavagist, statul feudal, statul capitalist (burghez) și statul socialist.

Primele trei tipuri au ca trăsătură comună existența proprietății private asupra mijloacelor de producție și exploatarea omului de către om, fiind state ale dictaturii unei minorități sociale asupra majorității membrilor societății. Statul socialist este un stat esențial diferit, el întemeindu-se pe proprietatea obștească asupra mijloacelor de producție; ca urmare în statele socialiste exploatarea omului de către om a fost desființată, între membrii societății statornicindu-se relații de deplină egalitate în drepturi, de colaborare și întrajutorare, statul promovînd interesele maselor muncitoare, ale oamenilor muncii.

1) Cu privire la noțiunea de tip istoric de stat, a se vedea I. Ceterchi, M. Lubirici, op.cit., vol.I, p. 215 și urm.

Sucesiunea orînduirilor sociale determină și trecerea de la un tip istoric de stat la altul.

Dacă tipul de stat exprimă conținutul de clasă al statului, forma de stat reprezintă modul de organizare și de realizare a puterii de stat, a poziției în societate a clasei sociale aflate la conducerea statului.

Forma de stat se manifestă sub trei aspecte și anume: forma de guvernămînt, forma structurii de stat și forma regimului politic.

Prima formă de guvernămînt se înțelege modul de organizare a puterii de stat pe plan central. Din acest punct de vedere, statele se împart în monarhii, în care puterea supremă este deținută de o persoană, desemnată, de regulă, pe cale ereditară și, republici, în care puterea supremă este exercitată de un organ ales de populație, pe o anumită perioadă de timp, limitată.

În raport de puterile monarhului, monarhiile se împart în absolute, atunci cînd monarhul exercită în mod neîngrădit și în toată plenitudinea lor prerogativele puterii și, parlamentare, atunci cînd prerogativele monarhului sînt limitate, alături de el existînd parlamentul și guvernul, care dețin largi prerogative de putere, jucînd un rol însemnat în viața politică a statului.

Forma de structură se referă la organizarea puterii de stat din punct de vedere teritorial. După structura lor, statele pot fi simple sau unitare, atunci cînd există o singură entitate statală, cu un singur rînd de organe supreme ale puterii de stat și, state compuse, cînd pe același teritoriu există mai multe entități statale reunite într-un stat superior tuturor acestora, deci

cînd există mai multe organe supreme ale puterii de stat. Ca exemple de state compuse se pot da federațiile¹⁾.

Regimul politic definește modalitățile de înfăptuire a puterii de stat, în principal, raporturile dintre autoritățile de stat și cetățeni, drepturile și obligațiile acestora, posibilitatea cetățenilor de a participa la conducerea statului.

Regimurile politice se împart în autocratice (dictaturi), în care masele populare sînt lipsite de drepturi și libertăți, puterea de stat fiind exercitată în interesul unei minorități de către o persoană sau mai multe persoane, un grup de persoane, prin metode violente, brutale, dictatoriale și, democratice, caracterizate prin posibilitatea participării maselor la viața politică, economică, socială, culturală a societății, prin controlul exercitat de către mase asupra modului cum organele statului realizează voința și interesele maselor.

O adevărată și deplină democrație poate exista numai în socialism, orînduire în care exploatarea omului de către om a fost definitiv și deplin lichidată, puterea de stat aparținînd maselor de oameni ai muncii, care participă plenar și efectiv la conducerea societății.

Pentru aprecierea unui stat este necesar să se stabilească cine deține puterea de stat, precum și modul cum este exercitată aceasta, care este statutul juridic al cetățenilor, posibilitatea lor de a participa la conducerea societății. Analizînd aceste cerințe, se

1) Pentru detalii, a se vedea, I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II, p. 58 și urm.; N. Prisca, Drept constituțional, E.D.P., Buc., 1977, p. 145 și urm.; T. Drăganu, Drept constituțional, E.D.P., Buc., 1972, p. 140 și urm.; I. Muraru, Curs de drept constituțional socialist român, vol. I, Buc., 1976, p. 215 și urm.

pot vedea cu claritate deosebiri esențiale, fundamentale dintre statele bazate pe exploatarea omului de către om și statele socialiste, state ale oamenilor muncii, care apără și promovează interesele acestora, le asigură condiții din ce în ce mai bune de muncă și de viață, oamenii muncii fiind cei care decid în toate problemele de stat și obștești. Superioritatea statului socialist față de celelalte tipuri de stat apare astfel cu toată evidența.

2. Statul capitalist contemporan

Intrarea capitalismului în ultima sa fază-imperialismul a însemnat, pe plan statal, apariția unor mutații în ceea ce privește esența statului capitalist.

Statul capitalist a luat naștere în procesul revoluției burgheze, ca principal instrument de asigurare a dominației burgheziei în societate, de promovare a intereselor acesteia, în ansamblul ei .

În condițiile capitalismului monopolist de stat, are loc o subordonare tot mai accentuată a statului capitalist față de marile monopoluri. Deși continuă să fie apărătorul orânduirii capitaliste, a proprietății privat-capitaliste asupra mijloacelor de producție, statul burghez contemporan promovează din ce în ce mai mult interesele burgheziei monopoliste, a oligarhiei financiare, care domină societatea capitalistă contemporană.

În ciuda afirmațiilor unor doctrinari burghezi, potrivit cărora statul capitalist s-ar situa în afara intereselor de clasă, că acesta ar fi un "arbitru" între clase, merit să asigură "echitatea" și "justiția" socială, realitățile din lumea capitalului infirmă categoric asemenea susțineri false, înșelătoare, dovedind că

statul capitalist contemporan se află în slujba marilor monopoluri imperialiste. Așa de pildă, intervenția statului capitalist în conflictele de muncă dintre salariați și patroni, pe care le rezolvă, în numele unor așa-zise "interese de stat", în favoarea capitaliștilor, dovedește grăitor cât de "imparțial", cât de "neutru" este statul capitalist contemporan.

Statul burghez contemporan a devenit un stat al marilor monopoluri imperialiste. Subordonându-și statul, burghezia monopolistă reușește să organizeze viața economico-socială, să orienteze politica internă și externă a statului, potrivit intereselor sale.

Apariția capitalismului monopolist de stat a fost consecința ascuțirii contradicțiilor societății capitaliste, fapt care a făcut necesară intervenția mai intensă a statului pentru ocrotirea intereselor burgheziei monopoliste. Deși este chemat să salveze de la prăbușire orînduirea burgheză, capitalismul monopolist de stat nu numai că nu a reușit să rezolve contradicțiile lumii capitaliste, ci dimpotrivă, a generat o agravare și mai puternică a acestor contradicții, atât prin intensificarea vechilor contradicții, cât și prîn apariția de noi contradicții, care și ele se ascut tot mai mult. Lenin arată: "Capitalismul monopolist de stat reprezintă pregătirea materială a socialismului, constituie pragul lui..."¹⁾

Apariția și dezvoltarea capitalismului monopolist de stat a avut drept urmare creșterea rolului statului burghez în toate domeniile vieții economico-sociale, intervenția tot mai amplă și mai variată în desfășurarea relațiilor sociale, lărgirea și diversificarea

1) V.I.Lenin, Opere, vol. 25, E.S.P.L.P., Buc., 1956, p.356.

sarcinilor și obiectivelor statului, atât pe plan intern, cât și pe plan extern.

Funcțiile statului burghez contemporan constituie o fidelă reflectare a esenței de clasă a acestuia.

Funcția represivă este cea care exprimă cel mai concludent esența statului capitalist. Ea urmărește, în principal, reprimarea acțiunilor revendicative ale oamenilor muncii, a mișcărilor progresiste și democratice. Pentru exercitarea ei a fost creat, dezvoltat și perfecționat un vast aparat de constrângere-armată, poliția, penitenciarele, instanțele judecătorești, organele procuraturii etc. Reprimarea brutală a acțiunilor maselor populare care își apără drepturile, arestarea masivă a militanților pentru democrație, teroarea polițienească au devenit practici cotidiene în activitatea aparatului de stat burghez. Față de această situație, se impun acțiuni hotărâte ale maselor, întărirea unității și coeziunii oamenilor muncii în lupta pentru apărarea democrației, pentru a bara calea imperialismului agresiv.

Funcția economică constă în activitatea de organizare și coordonare a vieții economice de către statul capitalist. Astfel, într-o serie de țări capitaliste au apărut întreprinderi proprietate de stat. Pe de altă parte, statul intervine și în activitatea întreprinderilor particulare, folosind în acest scop diverse sisteme de dirijare a economiei, făcând chiar încercări de planificare economică. Dar, în condițiile existenței proprietății privat-capitaliste asupra mijloacelor de producție, intervenția statului capitalist în viața economică este deseori formală, statul neputând să impună proprietarilor particulari ce și cât să producă, hotărâtoare fiind în acest sens legea cererii și a ofer-

tei, dorința de cât mai mare profit a capitaliștilor. Statul poate însă favoriza anumite ramuri ale economiei și chiar monopoluri, pe calea creditelor, a unor comenzi, a scutirii sau reducerii de impozite și taxe, a acordării unor prime de export, etc.

Intervenția statului capitalist în economie nu poate vindeca însă crînduirea bugheză de racilele care o macină—instabilitate economică, crize, șomaj, inflație etc., nu poate soluționa profundele contradicții ale crînduirii capitaliste, în continuă agravare.

În realitate, intervenția statului burghez în economie reprezintă o nouă dovadă a slăbiciunii sistemului capitalist, o încercare disperată pe care o face burghezia spre a salva de la pieire o crînduire istoricește perimată.

Functia ideologică urmărește apărarea capitalismului cu arme spirituale, cu alte cuvinte, înșelarea maselor, răspîndirea concepțiilor reacționare ale burgheziei, combaterea ideilor democratice, progresiste.

În acest scop, statele capitaliste folosesc o largă rețea de instituții de stat și particulare cu caracter cultural, biserica, școala, diferite mijloace de propagandă ideologică ca presa, radioul, televiziunea, cinematograful, teatrul etc.

Deși societatea proclamă libertatea de gândire, de creație, în fapt aceasta nu există decît pentru capitaliști. Dependența creatorilor de "sacul cu bani" al capitaliștilor este cel mai sigur mijloc de orientare a creației cultural—artistice în direcția dorită de proprietarii mijloacelor de producție.

Oamenilor muncii li se asigură numai un nivel minim de cultură, mai ales cunoștințe profesionale, spre a fi cât mai rentabili în muncă, spre a produce profituri cât mai mari pentru capitaliști.

Funcțiile externe ale sistemului capitalist contemporan sînt și ele dependente de interesele marilor monopoluri imperialiste, prin aceste funcții urmărindu-se întărirea și dezvoltarea dominației burgheziei monopoliste pe planul relațiilor internaționale. Totuși în exercitarea funcțiilor sale externe, statul capitalist trebuie să țină seama și de conjuctura internațională din acel moment istoric. Astfel, capitalismul monopolist, deși manifestă o tendință permanentă spre agresiune, totuși, în condițiile actuale, acestei tendințe i se opun puternice forțe sociale, în primul rînd, statele socialiste, țările eliberate de sub dominația colonială, mișcarea pentru pace din țările capitaliste, clasa muncitoare, toți oamenii de bună credință din lume.

Politica externă a statelor capitaliste prezintă anumite deosebiri atît de la o țară la alta, cît și a aceluiași stat, în momente diferite. Astfel, în timp ce unele țări capitaliste manifestă tendințe spre încălcarea drepturilor altor popoare, alte state capitaliste promovează o linie politică mai realistă în relațiile internaționale, bazată pe respectarea normelor și principiilor dreptului internațional contemporan. Totodată, în politica externă a aceluiași stat capitalist, acțiunile agresive, de încălcare a legalității internaționale, ostile păcii și colaborării pașnice dintre state și popoare, pot să alterneze cu acțiuni lucide, de evaluare corectă a cerințelor vieții internaționale contemporane, de înțelegere justă a mersului logic al dezvoltării societății contemporane.

Indiferent de poziția pe care se situează în diferite momente istorice, atît în politica internă, cît și în cea externă, statul capitalist rămîne, în esență

un stat al burgheziei monopoliste, al marilor monopoli imperialiste, un instrument al dominației acestora pe plan intern și extern.

3. Statul socialist - tip superior de stat.

În toate orînduirile sociale, statul a jucat un rol hotărîtor în viața societății. În socialism, rolul și însemnătatea statului sporesc și mai mult. Acest fapt se explică prin aceea că, statul socialist dispune de largi și multiple mijloace de organizare a relațiilor sociale, mai numeroase și mai variate decît oricare alt tip istoric de stat.

Deținînd, în numele poporului, majoritatea cîvîrșitoare a mijloacelor de producție, principalele pîrghii de conducere a vieții politice, economice, sociale, culturale, statul socialist dispune astfel de mijloacele necesare pentru organizarea societății, pentru dezvoltarea armonioasă și perfecționarea continuă a economiei naționale, dezvoltarea științei, a artei, a culturii, în general, corespunzător cerințelor progresului social, pe baza cunoașterii științifice a legilor obiective ale socialismului, a fenomenelor și tendințelor care apar în procesul evoluției sociale.

Statul socialist este principalul instrument în construirea, dezvoltarea și apărarea orînduirii socialiste, de înaintare spre comunism.

Statul socialist este un tip de stat superior și, deosebit esențial de toate celelalte tipuri istorice de stat.

Astfel, în timp ce statele presocialiste asigură dictatura unei minorități exploataoare asupra majorității societății, statul socialist realizează,

intr-o primă etapă, dictatura majorității societății, în frunte cu clasa muncitoare, împotriva unei minorități exploatare. După cum arată și Marx, perioadei de trecere de la capitalism la socialism îi corespunde "și o perioadă de tranziție politică, al cărei stat nu poate fi altceva decât dictatura revoluționară a proletariatului"¹⁾.

După lichidarea claselor exploatare, statul socialist încetează de a mai fi un stat al dictaturii proletariatului, devenind un stat al întregului popor, un stat al democrației socialiste, în care nu mai există asupritori și asupriți, ci o colectivitate alcătuită din oameni liberi, egali în drepturi, stăpâni pe destinele lor, care dețin puterea politică și economică și, care își făuresc în mod conștient viitorul, participă la conducerea societății, într-o unitate de neclintit, sub conducerea partidului lor revoluționar.

Ceea ce caracterizează statul socialist nu este, în primul rând, violența, ci latura constructivă, de făurire a noii oriînduirii. Lenin arată că "Dictatura proletariatului nu înseamnă numai violență exercitată împotriva exploatarelor, și, nici nu înseamnă în primul rând violență. Temelia economică a acestei violențe, cheazășia viabilității și eficacității ei constă în aceea că proletariatul reprezintă și înfăptuiește un tip superior de organizare socială a muncii în comparație cu cel din capitalism. Aceasta este esențialul. În această rezidă izvorul forței comunismului și cheazășia inevitabilei sale victorii depline."²⁾

1) K. Marx, Critica Programului de la Gotha, Buc., 1959, p.29.

2) V.I. Lenin, Opere complete, vol.39, Ed.pol., București, 1966, p.14.

Pentru oamenii muncii, statul socialist reprezintă o autentică și deplină democrație, care se exprimă în participarea largă, efectivă a maselor populare la conducerea societății, la rezolvarea problemelor de stat și obștești, în toate domeniile și sectoarele de activitate.

Așa după cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, "În concepția partidului nostru, socialismul și democrația sînt de nedespărțit"¹⁾.

Participarea oamenilor muncii la conducerea societății se realizează prin forme diferite, ca de pildă, prin alegerea directă de către cetățenii țării a reprezentanților lor în organele puterii de stat, prin dezbaterea publică a principalelor acte normative, prin participarea oamenilor muncii la luarea deciziilor, prin sprijinul pe care îl acordă organelor statului în îndeplinirea sarcinilor care revin acestora, prin dreptul de a aduce critici persoanelor din aparatul de stat, de a-i înlocui din funcție în cazul în care se dovedesc a fi necorespunzători etc.

Statul socialist poate îmbrăca forme variate. Varietatea acestor forme este determinată de gradul diferit de dezvoltare economico-socială a țărilor care trec la socialism, de raportul forțelor de clasă, de formele concrete în care se desfășoară procesul revoluționar, de particularitățile naționale, istorice, etnice etc.

Lenin arată că, "Toate națiunile vor ajunge la socialism, aceasta este inevitabil, dar toate vor ajunge nu chiar în același fel, fiecare va aduce un specific

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol.5, Rd.politică, București, 1971, p.811.

într-o formă sau alta a democrației, într-o varietate sau alta a dictaturii proletariatului, într-un ritm sau altul al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale¹⁾).

În Programul P.C.R. se arată, de asemenea că, "Fiecare popor, pornind de la principiile generale ale socialismului științific, va trece la socialism pe o cale proprie... În legătură cu trecerea în viitor a noi popoare spre socialism, trebuie pornit nu de la scheme și șabloane lipsite de viabilitate, ci de la cerințele imperioase ale vieții, de la realitățile sociale noi din fiecare țară"²⁾.

Prima formă de organizare a puterii de stat a proletariatului a fost Comuna din Paris, dar care a avut o existență scurtă. Prima formă victorioasă a statului socialist a fost republica sovietelor, instaurată în Rusia, ca urmare a victoriei Revoluției Socialiste din Octombrie. După al doilea război mondial, a apărut o nouă formă a dictaturii proletariatului, democrația populară, cu unele particularități de la o țară la alta, îmbrăcînd o pluralitate de aspecte, de forme politice de organizare a societății³⁾.

În procesul construcției socialiste se petrec schimbări în ceea ce privește formele de organizare a

1) V.I.Lenin, Opere, vol.23, E.P.L.P., Buc., 1957, p.62.

2) Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed.șol., Buc., 1974, p.156-157.

3) Astfel, unele state socialiste sînt state unitare, altele sînt state federative, în raport cu modalitățile concrete de rezolvare a problemei naționale. În unele țări socialiste există un singur partid de guvernămînt, în altele există o pluralitate de partide, ca de ex., în R.D.G., Cehoslovacia, etc.

statului socialist, din necesitatea de a pune de acord aceste forme cu perfecționările continue intervenite în viața economică, socială, de a se aduce îmbunătățiri, de a se înlătura ceea ce nu corespunde condițiilor social-istorice în continuă transformare.

Elaborarea și schimbarea formelor și metodelor construcției socialiste constituie un atribut al fiecărui partid comunist în parte, un drept suveran al fiecărui stat socialist. Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Orice popor are dreptul la dezvoltarea economico-socială liberă, la realizarea orînduirii sociale pe care o dorește, fără nîei un amestec din afară"¹⁾.

Pentru realizarea sarcinilor sale, pentru îndeplinirea misiunii sale istorice, statul socialist îndeplinește mai multe funcții²⁾.

În opinia noastră pe plan intern, statul socialist îndeplinește următoarele funcții (funcții interne):

Funcția economico-administrativă constituie una dintre funcțiile de bază ale statului socialist, care ilustrează superioritatea sa față de statele capitaliste. Conținutul acestei funcții constă în organizarea și conducerea de către stat a întregii vieți economico-sociale, în organizarea aparatului de stat, în organizarea administrativă a teritoriului etc.

Funcția economico-administrativă a statului socialist are un conținut complex, cuprinzînd laturi diferite, dar unite organic între ele.

1) Nicolae Ceaușescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului, de luptă pentru dreptate socială, pentru libertate națională, pentru construirea socialismului și ridicarea bunăstării maselor, pentru independența patriei, colaborare internațională și pace", Ed. pol., Buc., p. 39.

2) Cu privire la funcțiile statului socialist, a se vedea și "Funcțiile statului socialist român, dinamică și perspective", Colectiv, coordonator I. Ceterchi Ed. Academiei R.S.R., Buc, 1980.

Prin exercitarea acestei funcții, statul socialist, sub conducerea clarvăzătoare a partidului, a creat și dezvoltat baza tehnico-materială și baza economică a socialismului, organizează și conduce aparatul de stat, asigură condițiile materiale necesare ridicării continue a nivelului de trai al poporului.

Latura principală a acestei funcții e constituită conducerea planificată a economiei naționale, a întregii activități economico-sociale. Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Asigurarea dezvoltării societății pe baza planului național unic constituie unul din atribuțiile esențiale ale statului socialist, o formă esențială de manifestare a principiului suveranității naționale"¹⁾.

Existența proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție face posibilă dirijarea pe baza unui plan unic a economiei naționale, necesitatea planificării decurgând din cerința organizării științifice, nu numai a vieții economice, ci și a tuturor proceselor sociale.

Ținând seama de resursele de care dispune economia națională, precum și de cerințele dezvoltării multilaterale a societății noastre, statul stabilește prin plan, pe baza directivelor partidului, direcțiile, proporțiile și ritmurile dezvoltării economico-sociale, cu alte cuvinte, modul de repartizare a venitului național, repartizarea teritorială a forțelor de producție, folosirea rațională a resurselor materiale și a forței de muncă, ritmul de creștere a productivității muncii,

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, vol. 7, Ed. pol., Buc., 1973, p. 566.

a producției globale, nete și fizice, volumul și structura comerțului interior și a celui exterior etc.

Planul național unic este astfel instrumentul principal prin care statul socialist traduce în viață obiectivele sale economice, sociale, culturale.

O latură importantă a funcției economico-administrative este organizarea științifică a producției, conducerea științifică a întregii vieți economico-sociale, prin care se urmărește îmbunătățirea continuă a activității organelor statului, a activității în toate domeniile și sectoarele.

În legătură cu aceasta, statul socialist se preocupă de perfecționarea organizării administrative a teritoriului, în scopul asigurării unei dezvoltări armonioase, proporționale a tuturor unităților administrativ-teritoriale ale țării.

Statul nostru se preocupă, cu aceeași grijă, de perfecționarea relațiilor de producție socialiste, a relațiilor sociale, în general, de apărarea și dezvoltarea proprietății socialiste, temelia economică a bunăstării poporului, de perfecționarea relațiilor de repartitie în spiritul principiilor eticii și echității socialiste și, în raport cu cantitatea și calitatea muncii, a importanței sociale a acesteia.

Ca urmare a activității economico-administrative a statului nostru, România a devenit, într-o perioadă istorică scurtă, o țară cu o economie multilaterală, în plină dezvoltare și perfecționare, bazată pe cele mai moderne realizări ale științei și tehnicii.

Funcția social-culturală constă în activitatea statului nostru privind ridicarea nivelului de trai material și spiritual al poporului, în care scop, se iau măsuri pentru ocrotirea sănătății publice, înfăptuirea

politicii demografice, întărirea familiei, protecția mediului înconjurător, dezvoltarea activității de prestări de servicii către populație, dezvoltarea și modernizarea învățământului, a științei, artei, a culturii, în general, pentru formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor, combaterea ideologiei reacționare, antiprogresiste.

Funcția social-culturală vizează, astfel, ridicarea bunăstării materiale și spirituale a poporului nostru, a națiunii noastre socialiste.

Prin exercitarea acestei funcții, statul socialist, pe de o parte, înfăptuiește revoluția culturală, realizează sarcinile revoluției socialiste în domeniul ideologiei și culturii, iar pe de altă parte, realizează sarcinile și obiectivele politicii partidului privind ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii, făurirea unei vieți din ce în ce mai bune și mai fericite, scopul suprem al întregii activități de partid și de stat și obștești. La înfăptuirea acestui obiectiv suprem participă toate funcțiile statului socialist, fiecare cu specificul său, dar în mod deosebit, funcția social-culturală.

În bugetul de stat sînt alocate de la an la an sume tot mai mari pentru dezvoltarea și modernizarea învățământului de toate gradele, a activității de cercetare științifică, pentru ridicarea pregătirii politice, profesionale și de cultură generală a oamenilor muncii, pentru stimularea producției artistice valoroase, a activității sportive de masă și de performanță, extinderea și perfecționarea rețelei de instituții de artă și cultură, pentru difuzarea culturii în mase, pentru crearea condițiilor optime de odihnă și recreare a oamenilor muncii, pentru ocrotirea sănătății acestora, pentru

acordarea de ajutoare, pensii, burse, alocația de stat pentru copii etc.

Prin activitatea social-culturală a statului nostru a fost lichidată sărăcia, ignoranța și analfabetismul, care caracterizau vechiul regim burghezo-moșieresc.

Pe măsura înaintării în construcția socialistă, sporesc rolul și însemnătatea funcției social-culturale, se îmbogățește conținutul acesteia.

Referindu-se la importanța activității politico-educative, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Este necesar să avem permanent în vedere că societatea socialistă și comunistă o constă din oameni și pentru oameni. De aceea trebuie să punem în centrul activității partidului și statului nostru omul, ridicarea continuă a nivelului său de pregătire profesională, științifică și culturală, a conștiinței sale revoluționare și patriotice"¹⁾.

Funcția de asigurare a legalității socialiste²⁾ constă în activitatea de prevenire și de combatere a tuturor încercărilor de a încălca rînduialile socialiste. Funcția de asigurare a legalității socialiste urmărește apărarea orînduirii socialiste, a drepturilor și libertăților cetățenilor, asigurarea desfășurării normale a

1) Nicolae Ceaușescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului, ..., op.cit., p.34.

2) În literatura de specialitate, această funcție este denumită funcția de apărare a cuceririlor socialiste ale poporului (I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol. II, p.35 și urm.). După părerea noastră, această denumire acoperă o sferă mai largă de situații, deoarece cuceririle socialiste ale poporului sînt apărute și prin funcția externă de apărare a patriei, care este o funcție distinctă. De aceea am folosit denumirea de funcție de asigurare a legalității socialiste, care ni se pare mai adecvată conținutului acestei funcții, care se exercită exclusiv pe plan intern.

relațiilor sociale, în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare.

În procesul transformărilor revoluționare a societății noastre, a evoluat și conținutul acestei funcții.

Astfel, atita timp cât au existat clasele exploatatoare, funcția de asigurare a legalității socialiste a avut un pronunțat caracter represiv, din necesitatea de a zdrobi fără cruțare încercările disperate ale elementelor reacționare, exploatatoare, de a submina puterea poporului; de a lovi în noile rînduiri democratice, de a restaura rînduiri burghezo-moșierești.

După desființarea claselor exploatatoare, pe măsură ce s-a format și s-a cimentat unitatea tuturor membrilor societății noastre, coeziunea acestora în jurul partidului, fapt care a dus la îngustarea posibilităților de acțiune a elementelor dușmănoase, reacționare, ostile socialismului, latura represivă a funcției de asigurare a legalității socialiste s-a diminuat, accentuându-se, în schimb, latura sa educativă, de influențare a maselor, de convingere a oamenilor muncii de a respecta de bunăvoie și cu strictete normele juridice, regulile socialiste de conviețuire socială, deoarece acestea exprimă voința întregului popor, fiind adoptate în scopul construirii, dezvoltării și apărării noii orînduiri sociale, deci în interesul tuturor membrilor societății noastre. Diminuarea laturei represive a funcției de asigurare a legalității socialiste are loc, totodată, pe măsură ce se ridică nivelul conștiinței sociale, al dezvoltării conștiinței socialiste a membrilor societății noastre, fapt care concurează la crearea condițiilor pentru respectarea benevolă a regulilor juridice.

Totuși, latura represivă a acestei funcții nu a dispărut încă, întrucît în situația în care activitatea de convingere nu dă rezultate față de elementele antisociale, înapoiate, refractare, se recurge la constrîngerrea de stat, la aplicarea de diferite sancțiuni, mergîndu-se pînă la cele mai severe, care sînt sancțiunile penale.

Paralel deci, cu activitatea educativă, desfășurată în scopul prevenirii acțiunilor antisociale, se impune, totodată, o vigoare neșlăbită, permanentă și riguroasă din partea organelor de stat, a tuturor oamenilor muncii pentru apărarea rîndușelilor socialiste, pentru descoperirea și pedepsirea celor care săvîrșesc acțiuni ostile statului și poporului nostru, care atențază la cuceririle revoluționare ale oamenilor muncii.

Totodată, se impune o atitudine fermă, intransigentă împotriva parazitismului social, a acelor elemente înapoiate care vor să trăiască din munca altora.

De asemenea, trebuie dusă o acțiune hotărîtă împotriva abuzurilor de orice fel, împotriva încălcărilor drepturilor și libertăților cetățenilor, pentru ocrotirea demnității omului.

"Trebuie să facem totul - arată tovarășul Nicolae Ceaușescu - pentru ca nimeni în societatea noastră să nu fie pedepsit pe nedrept, dar în același timp cei care încălcă legile, cei care aduc prejudicii construcției socialiste și comuniste, independenței naționale a patriei, sub orice formă, trebuie pedepsiți fără milă, în conformitate cu prevederile legilor statului nostru - aceasta impune umanismul socialist, interesele întregii noastre națiuni!"¹⁾

1) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, Ed.pol., București, 1980, p.44.

Imbinarea mijloacelor de constrângere cu cele educative, rolul crescând al opiniei publice, dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor au contribuit la obținerea unor însemnate realizări în asigurarea legalității socialiste, în activitatea de apărare a rînduieiilor socialiste din patria noastră.

Funcțiile externe ale statului nostru sînt acele direcții fundamentale ale activității statului în sfera relațiilor internaționale.

După părerea noastră, pe plan extern, statul nostru îndeplinește trei funcții principale și anume: 1) funcția de colaborare multilaterală cu celelalte state; 2) funcția de participare la rezolvarea problemelor vieții internaționale; 3) funcția de apărare a patriei împotriva unor agresiuni externe (funcțiile externe) .

Funcția de colaborare cu celelalte state ocupă un loc important în acțiunea de realizare a politicii externe a partidului și statului nostru.

Această funcție se referă, în primul rînd, la dezvoltarea colaborării și intrajutorării frățești, pe multiple planuri, cu tările socialiste. Ca țară socialistă, România pune în centrul politicii sale externe cooperarea frățească cu toate celelalte țări socialiste, în primul rînd, cu statele socialiste vecine.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Punem neabătut în centrul activității noastre dezvoltarea relațiilor cu țările socialiste și, desigur, în primul rînd, cu vecinii noștri"¹⁾.

---

1) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.53.

Cooperarea frățească cu țările socialiste constituie o necesitate obiectivă pentru realizarea progresului tuturor țărilor socialiste, pentru creșterea prestigiului socialismului în lume.

Relațiile dintre statele socialiste se întemeiază pe principii noi, necunoscute în relațiile dintre statele bazate pe exploatarea omului de către om. Acestea sînt principiile deplinei egalități în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, avantajul reciproc și întăjutorării frățești.

Respectarea strictă a principiilor fundamentale ale colaborării dintre statele socialiste constituie o condiție esențială a unității și coeziunii acestor state, cheazășia dezvoltării întregului sistem socialist mondial și a exercitășii rolului său asupra dezvoltării lumii contemporane, asigurînd, totodată, relațiilor dintre statele socialiste o uriașă forță de atracție pe arena internațională, întăresc prestigiul ideilor socialismului¹⁾.

În vederea organizării relațiilor de cooperare și întăjutorare dintre țările socialiste, în anul 1949 a fost creat Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.), menit să contribuie, prin unirea eforturilor și coordonării planurilor de stat, la dezvoltarea economiei naționale a țărilor socialiste, la accelerarea progresului lor multilateral, la ridicarea bunăstării popoarelor țărilor membre.

Cooperarea dintre statele socialiste nu înseamnă crearea unor organe supranaționale, nu aduce atingere suveranității statelor în rezolvarea tuturor problemelor lor interne.

1) I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II, p. 39-40.

Consecventă politicii sale de dezvoltare a cooperării cu statele socialiste, România a amplificat și diversificat de la an la an această cooperare. Ponderea țărilor socialiste în volumul total al comerțului exterior al țării noastre este în continuă creștere.

Totodată, țara noastră dezvoltă și întărește colaborarea cu țările în curs de dezvoltare. "Infăptuind consecvent principiile politicii externe a României, ... - arată tovarășul Nicolae Ceaușescu - partidul și statul nostru au extins puternic relațiile cu țările în curs de dezvoltare, iar România a devenit membră a "Grupului celor 77", intensificându-și solidaritatea și cooperarea cu țările din acest grup în lupta pentru lichidarea subdezvoltării și făurirea noului ordinii economice internaționale"¹⁾.

De asemenea, România amplifică relațiile cu statele capitaliste dezvoltate, considerând că aceste relații de colaborare pot contribui în mod activ la menținerea și consolidarea păcii în lume, la infăptuirea progresului tuturor popoarelor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, " ... România, acționând în spiritul coexistenței pașnice, va lărgi raporturile economice, tehnice-științifice și culturale cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, participînd activ la diviziunea internațională a muncii, la schimbul mondial de valori"²⁾.

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., ed.pol., București, 1979, p.99.

2) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.100.

La baza raporturilor sale externe, țara noastră așează ferm principiile deplinei egalități în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, renunțării la forță și la amenințarea cu forța-principii care se bucură de o largă recunoaștere pe arena mondială, ca singurele pe baza cărora, așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "... se pot dezvolta o colaborare fructuoasă între națiuni, un climat de pace și securitate internațională¹⁾.

Din documentele partidului și statului nostru se desprinde cu claritate ideea că, România va promova și în viitor politica de extindere a relațiilor de cooperare pe multiple planuri cu toate statele lumii, luptând ferm împotriva oricăror tendințe restrictive, a practicilor discriminatorii în relațiile internaționale, în schimburile economice, în circulația valorilor tehnico-științifice, aducându-și o contribuție activă la așezarea pe baza unor principii noi, democratice a cooperării dintre state, a relațiilor internaționale.

Funcția de participare la rezolvarea problemelor internaționale.

În raportul la Congresul al XII-lea al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat această importanță funcției externe a statului nostru, arătând că, "Țara noastră a participat activ la lupta dusă pe plan internațional pentru soluționarea problemelor lumii de

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.100.

azi în interesul tuturor națiunilor, al destinderii și păcii¹⁾.

Înfăptuind această funcție, țara noastră s-a evidențiat ca unul dintre cei mai activi factori în lupta pentru apărarea vieții și bunăstării tuturor popoarelor, dobândind un binemeritat prestigiu pe plan internațional, iar Președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a remarcat ca o puternică personalitate a lumii contemporane, unul dintre cei mai nobili militanți pentru pacea și fericirea popoarelor.

Printre problemele cele mai acute ale vieții internaționale, pe primul plan se situează lupta pentru apărarea păcii, pentru dezarmarea și securitatea internațională. "Sarcina primordială a epocii noastre este oprirea neîntârziată a cursei înarmărilor"²⁾, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Participarea României la rezolvarea acestor probleme cruciale pentru viitorul omenirii este o consecință firească a însăși naturii orînduirii noastre socialiste, a politicii partidului și statului nostru, caracterizate printr-un profund umanism.

Pe de altă parte, este cunoscut faptul că, în anul 1980, cheltuielile militare ajunseseră la suma de 500 de miliarde de dolari, că se dezvoltă continuu cursa înarmărilor, că se acumulează noi armamente - inclusiv nucleare - de distrugere a civilizației omenirii³⁾.

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.95.

2) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.108.

3) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.54-55.

Socialismul, ca dealtfel viața tuturor popoarelor, nu se poate făuri decât în condiții de pace și securitate internațională. De aceea, lupta pentru pace, pentru dezarmare, pentru securitate constituie unul dintre obiectivele fundamentale ale politicii externe a partidului și statului nostru.

În acest sens, România acționează cu toată vigoarea pentru oprirea cursei amenințătoare a înarmărilor, oprirea producției de arme nucleare și distrugerea stocurilor existente, reducerea bugetelor militare, desființarea tuturor blocurilor militare etc. Pentru îndeplinirea acestor obiective, țara noastră a prezentat numeroase propuneri concrete, atât în cadrul O.N.U., cât și al altor organisme și organizații internaționale, în cadrul unor conferințe, consfătuiri internaționale etc.

Totodată, ținându-se seama de uriașul arsenal de arme de distrugere în masă amplasat în Europa, de faptul că, de pe acest continent au izbucnit cele mai grave conflagrații mondiale, România se pronunță consecvent pentru îndeplinirea securității europene, pentru ca toate statele aflate pe acest continent să aibă garanția că pot trăi în condiții de pace, de cooperare pașnică. "România, ca și alte state europene - arată tovarășul Nicolae Ceaușescu - , este profund preocupată de faptul că tocmai în Europa s-au acumulat cele mai mari mijloace de distrugere în masă, că s-a hotărât amplasarea aici de noi rachete, ceea ce mărește pericolul de distrugere și insecuritate. De aceea, considerăm că trebuie să facem totul pentru a opri acest curs periculos..."¹⁾.

1) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.55.

Pentru înfăptuirea acestor deziderate, este necesară acțiunea unită a tuturor statelor, a tuturor forțelor sociale iubitoare de pace. "Să făurim cea mai puternică armă din lume în stare să se opună războiului: arma unității popoarelor în lupta pentru pace, pentru dreptul suprem al oamenilor la viață și libertate!"¹⁾.

Uriasele resurse materiale și umane care se irosesc astăzi pentru înarmare, pentru război pot și trebuie să fie îndreptate spre construcția pașnică, să fie puse în slujba păcii și bunăstării popoarelor, a fericirii lor. "Să facem totul - arată tovarășul Nicolae Ceaușescu - ca minunatele cuceriri ale civilizației să servească progresului, bunăstării și să lichidăm pentru totdeauna războiul din viața omenirii. Aceasta a fost și este unul din principiile de bază ale socialismului și comunismului"²⁾.

Actuala situație economică și politică internațională impune mai mult ca oricând să se facă totul pentru înfăptuirea noi ordinii economice internaționale, care să asigure perspectiva progresului întregii economii mondiale, a tuturor statelor și popoarelor.

Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu "... noua ordine economică trebuie să așeze relațiile dintre toate statele pe principii de egalitate și echitate, să asigure accesul țărilor slab dezvoltate la tehnologiile moderne, la cuceririle științei contemporane, să favorizeze progresul lor rapid și multilateral, creînd, totodată, condiții pentru o evoluție echi-

1) Nicolae Ceaușescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului, ..., op. cit., p. 41.

2) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op. cit., p. 55.

librată a tuturor zonelor lumii, a economiei mondiale"1).

Impărțirea țărilor lumii în țări bogate și țări sărace nu mai poate fi acceptată. Această stare de lucruri generează, în mod inevitabil, instabilitate economică și politică.

Pornind de la această constatare, România militază pentru înlăturarea discriminărilor și restricțiilor din schimburile internaționale, stabilirea unui raport echitabil între diferitele monede naționale, între prețurile materiilor prime și ale produselor industriale, pentru accesul larg al țărilor în curs de dezvoltare la cuceririle științei și culturii, pentru sprijinirea eforturilor acestor țări de către statele dezvoltate.

Tinând seama că, într-o mare măsură, colaborarea dintre state se realizează în forme instituționalizate, România se pronunță pentru creșterea rolului O.N.U. și al altor organisme internaționale în rezolvarea marilor probleme care confruntă în prezent lumea contemporană, considerând că acestea pot și trebuie să contribuie mai eficient la dezvoltarea pașnică a vieții internaționale contemporane.

"Este necesar - subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu - să crească rolul Organizației Națiunilor Unite, al organismelor sale și al altor foruri internaționale în soluționarea democratică a problemelor complexe ale vieții internaționale"2).

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.111.

2) Nicolae Ceaușescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului...", op.cit.p.43.

Lupta pentru rezolvarea acestor probleme complexe ale vieții internaționale, pentru stăvilirea actelor de agresiune, pentru oprirea cursei criminale a inarmărilor impune participarea activă și hotărîtă a tuturor statelor, indiferent de orînduire socială și de mărime, într-un spirit de dreptate și echitate.

"Tara noastră - arată tovarășul Nicolae Ceaușescu - va participa activ și în viitor la viața internațională și, împreună cu celelalte țări iubitoare de pace, va milita cu toată energia pentru rezolvarea constructivă a problemelor care confruntă omenirea contemporană, pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră"¹⁾.

O altă funcție externă a statului nostru este funcția de apărare a țării împotriva unor agresiuni din partea altor state.

Această funcție își păstrează întreaga sa actualitate, deoarece războiul nu a fost încă pe deplin eliminat din viața internațională, că există pericolul unor agresiuni din partea statelor imperialiste. În această situație, conducerea de partid și de stat manifestă o preocupare atentă față de întărirea capacității de apărare a țării.

"În actualele împrejurări internaționale - arată tovarășul Nicolae Ceaușescu - se cere să acordăm o atenție deosebită întăririi continue a capacității de apărare a țării, ridicării nivelului pregătirii de luptă și politice a militarilor, să întărim activitatea gărzilor patriotice, a unităților de pregătire militară a tineretului"²⁾.

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., op.cit., p.115.

2) Nicolae Ceaușescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului...", op.cit., pp.26-27.

Apărarea patriei este cauza întregului popor. De aceea, cetățenii țării noastre au datoria sfântă de a-și apăra patria, de a presta serviciul militar și celelalte obligații decurgând din pregătirea militară, să stăpânească cât mai bine tehnica modernă de luptă, pentru a putea să fie oricând gata să respingă orice agresiune îndreptată împotriva patriei noastre socialiste.

Forțele armate constituie un scut de nădejde cuceririlor revoluționare, socialiste ale poporului nostru.

Un rol important în sistemul apărării naționale îl au și gărzile patriotice, formațiuni de luptă ale oamenilor muncii, precum și formațiunile de pregătire a tineretului pentru apărarea patriei.

Apărarea națională presupune o activitate multilaterală, complexă, în care, pe lângă factorii militari, economici și politici, un rol important îl au și factorii educativi și morali¹⁾.

În sistemul apărării naționale a țării noastre, un rol dintre cele mai însemnate îl are Consiliul Apărării, organ de partid și de stat, subordonat Marii Adunări Naționale și Consiliului de Stat al R.S.România. Președintele Consiliului Apărării este Secretarul General al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care este, totodată, și comandantul suprem al forțelor noastre armate.

Prin îndeplinirea funcțiilor sale externe, prin întregirea sa politică pe planul relațiilor internaționale, România se afirmă tot mai mult ca unul dintre factorii cei mai activi în lupta pentru pace, cooperare pașnică între toate statele și popoarele lumii, pentru progres

1) I. Ceterchi, M. Luburici, op.cit., vol.II., p.49.

social și civilizație. În acest spirit, țara noastră a acționat cu consecvență și va milita și în viitor.

Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "... Partidul Comunist Român, România socialistă vor continua să acționeze, ca și pînă acum, în modul cel mai ferm și consecvent, pentru a-și aduce contribuția la cauza păcii, independenței și colaborării internaționale, la realizarea unei lumi a dreptății sociale și egalității naționale, în care fiecare națiune, fiecare popor să se poată dezvolta liber, a unei lumi a păcii"¹⁾.

Viața a confirmat că această politică este pe deplin justă, că ea corespunde atât intereselor poporului român, cît și cauzei generale a păcii, a progresului și democrației, corespunde intereselor tuturor popoarelor.

Funcțiile statului socialist, deși distincte, prin conținutul lor, se află într-un raport dialectic de interconditionare, de influențare reciprocă.

Astfel, în timp ce îndeplinirea funcției economico-administrative asigură baza tehnico-materială pentru exercitarea funcției social-culturale, iar participarea în producție contribuie într-un mod hotărîtor la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor, pe de altă parte, ridicarea pregătirii politico-ideologice, profesionale și de cultură generală are drept rezultat o participare mai eficientă a oamenilor muncii în procesul producției.

Transformările ce au loc în structura economică și socială, precum și în suprastructura societății noastre în procesul făuririi societății socialiste multila-

1) Nicolae Ceaușescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului...", op.cit., p.45.

teral dezvoltate determină modificări și în conținutul, în sfera și ponderea funcțiilor statului nostru.

În Programul P.C.R. se arată că "... în raport cu condițiile concrete, într-o perioadă sau alta se va pune un accent mai mare pe o anumită latură a activității statului, dar, în orice condiții, va crește rolul său în organizarea științifică a activității economico-sociale"¹⁾.

În același sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "În perspectiva făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, a creării premiselor pentru trecerea la comunism, funcțiile statului se vor schimba și mai mult, activitatea sa internă concentrându-se în direcția organizării producției, a vieții științifice și culturale"²⁾.

Prin funcțiile sale, prin întreaga sa activitate, statul nostru socialist se manifestă ca un organism complex și unitar, totodată, instrument de bază în opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

B - DREPTUL

1. Conceptul de drept.

Dreptul este un ansamblu de reguli de conduită obligatorii (norme juridice), care exprimă voința și interesele clasei sociale și aflate la conducerea statului sau ale întregului popor, reguli stabilite de către stat

1) Congresul al XI-lea al P.C.R., Ed.pol., Buc., 1975, p.683.

2) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 4, Ed.pol., București, 1970, p.297.

și, a căror respectare este garantată prin aplicarea, la nevoie, a constrîngerii statale¹⁾.

Așa după cum am arătat și mai înainte, dreptul a apărut o dată cu statul, din necesitatea reglementării relațiilor sociale în conformitate cu voința clasei sociale aflate la conducerea statului.

Nici o colectivitate umană nu se poate lipsi de anumite reguli de conduită obligatorii pentru membrii acelei comunități de oameni, reguli care să asigure desfășurarea vieții sociale în direcția dorită de clasa socială conducătoare în societate sau de întreaga colectivitate.

Spre deosebire de orînduirea comunei primitive, precum și a celei comuniste, în momentul istoric cînd nu va mai exista statul, orînduiri în care respectarea regulilor de conduită se realizează fie de bunăvoie, fie prin forța opiniei publice, a colectivității însăși, în condițiile existenței statului, respectarea normelor juridice se realizează, în caz de opoziție, prin aplicarea forței coercitive a statului.

În momentul apariției statului, locul regulilor obișnuelnice, cutumiare, existente în comuna primitivă, este luat de normele juridice, stabilite, ca atare, de către stat. Obiceiul devine lege, iar odată cu aceasta, apare și necesitatea unor organe însărcinate cu asigurarea respectării ei, anume autoritatea publică, statul²⁾.

1) Cu privire la definiția dreptului, a se vedea și I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. I, p. 175 și urm.

2) K. Marx, F. Engels, Opere alese în două volume, vol. I, ed. a II-a, E.S.P.Ș.P. București, 1955, p. 665.

Crearea dreptului s-a realizat, pe de o parte, prin preluarea de către stat, de către autoritățile statale a unor reguli obișnuelnice, preexistente și aplicate în comuna primitivă, cărora li s-a conferit caracter juridic, adică obligatoriu, respectarea lor fiind asigurată prin posibilitatea folosirii constrîngerii de stat. Pe de altă parte, dreptul a luat naștere prin crearea chiar de către statul însoși, mai exact, de către organele de stat competente, a unor reguli noi, care au fost impuse membrilor societății sub amenințarea aplicării constrîngerii de stat.

Ca și statul, dreptul are, de asemenea, un caracter istoric, cu alte cuvinte, el a apărut într-un moment al evoluției societății umane, a cunoscut în decursul timpului transformări continue, ca urmare a transformărilor intervenite în viața socială și, are să dispară în momentul în care nu va mai fi nevoie de o constrîngere statală pentru asigurarea desfășurării vieții sociale, regulile de conduită fiind stabilite de către organisme obștești, iar respectarea lor fiind asigurată de opinia publică, de către întreaga colectivitate. Aceste condiții vor fi create în comunismul deplin, în momentul în care nu va mai exista nici statul. După cum arată Lenin, "... numai în societatea comunistă oamenii se vor deprinde treptat să respecte regulile elementare de conviețuire ... fără să fie constrînși la aceasta prin violență, fără subordonare, fără aparatul special de constrîngere care se numește stat"¹⁾.

Atîta timp cît se va menține statul, va exista și dreptul.

1) V.I.Lenin, Opere, vol. 25, E.P.L.P., București, 1956, p.457.

Fiecărui tip istoric de stat îi corespunde tipul istoric de drept respectiv. Trecerea de la un tip de drept la altul reprezintă un salt calitativ, determinat de cerințele noii orînduiri sociale. Unele reguli juridice sînt creații noi, altele au existat și în orînduirile anterioare, fiind preluate, adaptate noilor condiții social-istorice și utilizate în interesul noii clase sociale conducătoare.

Continuitatea, în ceea ce privește dreptul, are un caracter mai pronunțat în succesiunea tipurilor de drept din orînduirile bazate pe exploatarea omului de către om. Dreptul socialist, fiind un drept esențial diferit, se bazează, în principal, pe reguli juridice noi, corespunzătoare noii orînduiri. Totuși, chiar și în socialism, sînt preluate unele norme juridice din dreptul existent în orînduirile anterioare, dar cărora li s-a dat o nouă finalitate, fiind utilizate în interesul făuririi socialismului și comunismului.

Prin drept sînt aduse la îndeplinire sarcinile și obiectivele politice, economice, sociale, culturale ale clasei conducătoare în societate, care se exprimă în politica statului. În orice orînduire, clasa socială conducătoare consfințește prin drept rînduiri care sînt convenabile, în toate domeniile și sectoarele de activitate.

În timp ce în statele bazate pe exploatarea omului de către om politica claselor dominante, exploatare își găsește expresia în legi antipopulare, în prezent în legi antidemocratice, antimuncitorești, anti-comuniste, în statele socialiste dreptul realizează politica oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare, care, sub conducerea partidului, făuresc noua orînduire-comunismul.

Aşa după cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în societatea noastră, normele juridice trebuie să corespundă",... cerinţelor realităţii de astăzi, intereselor apărării valorilor fundamentale ale socialismului..."¹⁾.

Datorită acestui fapt, în statul socialist respectarea normelor juridice are la bază convingerea maseilor populare că aceste norme exprimă voinţa lor şi le apără interesele. De aceea, regulile juridice sînt respectate de către membrii societăţii socialiste din convingere.

Normele juridice stabilesc conduita oamenilor în cele mai diferite domenii de activitate, varietatea normelor fiind condiţionată de varietatea relaţiilor sociale care sînt reglementate prin aceste norme, precum şi în modul specific în care este adusă la îndeplinire voinţa exprimată în acele norme.

Normele juridice au un caracter obiectiv, ele fiind determinate de condiţiile materiale de existenţă, în primul rînd, de modul de producţie, iar în cadrul acestuia, de relaţiile de producţie dominante, întrucît şi voinţa pe care ele o exprimă are o determinare obiectivă.

Totodată, normele juridice au şi un conţinut subiectiv, voliţional, întrucît constituie forme în care se exprimă voinţa statului, care nu este altceva decît voinţa clasei sociale aflate la conducerea statului. sau a întregului popor.

Trebuie precizat că, nu toate regulile din viaţa unei societăţi, nu toate regulile de convieţuire socială, cum mai sînt denumite, au caracter juridic,

---

1) Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.II.Ed.poi., Bucureşti, 1968, p.291.

adică sînt garantate prin constringerea de stat. Cele mai importante dintre aceste reguli, în funcție de concepția clasei sociale conducătoare în societate, sînt stabilite și apărute de către stat. Alte reguli de conviețuire socială nu au o consacrară juridică, nu sînt conținute în acte normative, fiind reguli de morală, a căror respectare este asigurată de forța opiniei publice.

Congresul al XI-lea al P.C.R. a adoptat "Codul principiilor și normelor muncii și vieții comunistilor, al eticii și echității socialiste", care deși nu are caracter juridic, trebuie să devină o călăuză permanentă în activitatea de zi cu zi a fiecărui membru de partid, a fiecărui cetățean al patriei noastre.

În socialism, între drept și morală există o legătură dialectică, o tot mai mare apropiere, mergînd chiar pînă la identificarea celor mai importante principii și norme de drept cu cele ale eticii socialiste. Această contopire reprezintă, în socialism, o legitate a dezvoltării dreptului și pregătește trecerea la comunism, cînd regulile juridice vor fi înlocuite cu reguli de morală.

În condițiile țării noastre, ale socialismului, în general, morala constituie un sprijin activ și efectiv, în ceea ce privește asigurarea condițiilor pentru respectarea normelor juridice, întrucît educă pe oamenii muncii în spiritul respectării legii, al apărării și dezvoltării orînduirii socialiste, al responsabilității față de muncă, al cinstei și corectitudinii, al dragostei fierbinte față de patrie și partid, față de cauza socialismului și comunismului. Dreptul și morala sînt factori activi în acțiunea de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste a maselor, de formare a omului nou, constructor al socialismului și comunismului.

2. Normele și raporturile juridice

a. Normele juridice

Normele juridice sînt reguli de conduită obligatorii pentru o generalitate de persoane, reguli stabilite de către stat, în conformitate cu voința și interesele clasei sociale aflate la conducerea statului sau ale întregului popor¹⁾.

Normele juridice prescriu conduita obligatorie tipică, pe care trebuie s-o adopte membrii societății. Ele stabilesc drepturi și obligații pentru subiectele raporturilor sociale, în mod generic, aplicîndu-se de fiecare dată cînd se ivesc împrejurările prevăzute în norma respectivă, la un număr nedeterminat de persoane.

Normele juridice sînt, deci, reguli de conduită generale și impersonale.

Gradul de generalitate al normelor juridice este diferit. Astfel, unele unele norme juridice sînt aplicabile tuturor persoanelor aflate pe teritoriul țării noastre, indiferent de cetățenia acestora, cum sînt, de pildă, regulile de circulație rutieră. Alte norme juridice au o sferă mai restrînsă, ele fiind aplicabile numai cetățenilor țării, ca de exemplu normele privind obligația satisfacerii serviciului militar. Unele norme juridice se aplică numai anumitor categorii de persoane, cum sînt cele care se referă la militari, la cadrele didactice etc., iar altele se aplică unor anumite organe sau organizații de stat, ca de pildă normele de organizare a organelor statului. Sînt situații cînd normele

1) Cu privire la definirea normei juridice, a se vedea și I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II, p. 206, precum și lucrările citate în această lucrare.

juridice se pot referi chiar la o singură persoană, ca de exemplu cele care prevăd atribuțiile Președintelui Republicii Socialiste România. Si în acest caz ne aflăm în prezența unei norme juridice, deoarece ea nu privește persoana, ca atare, ci instituția respectivă, deci caracterul general și impersonal există.

Spre a putea realiza voința clasei sociale aflate la conducerea statului, normele juridice trebuie să fie respectate de către toți aceia cărora li se adresează. De aceea, normele juridice sînt obligatorii, ele prescriu o conduită obligatorie, care trebuie să fie urmată întocmai, în caz de nerespectare putîndu-se aplica, la nevoie, constrîngerea de stat.

O normă juridică, ca să aibă eficiență, trebuie să arăte în care anume împrejurări va fi aplicată, ce conduită va trebui să fie adoptată, cine trebuie să adopte acea conduită obligatorie și, care vor fi consecințele unei eventuale încălcări a acelei norme. Toate acestea sînt conținute în structura normei juridice,

Normele juridice sînt alcătuite, în general, din trei părți constitutive și anume: ipoteză, dispoziție și sanctiune.

Ipoteza este acea parte a normei juridice care indică în care anume împrejurări se va aplica norma respectivă. De exemplu, în cazul în care o persoană traversează strada prin locuri nepermise, este posibilă de amendă.

În majoritatea situațiilor, ipoteza normei juridice descrie cu precizie împrejurările în care se va aplica acea normă. Asemenea ipoteze sînt precis determinate.

Există însă, în cazuri mai rare, și ipoteze relativ determinate, cînd se lasă la latitudinea organului de stat aprecierea împrejurărilor în care se va

aplica norme respective. De pildă, procurorul poate emite un mandat de arestare împotriva unei persoane și în situația în care socotește că există o temere fondată de dispariție a acelei persoane¹⁾.

Ipoteza poate fi simplă, cînd se referă la o singură împrejurare, de exemplu, în cazul furtului sau, complexă, cînd se referă la mai multe împrejurări, cum este cazul tîlhăriei (furt săvîrșit cu aplicarea violenței față de victimă, deci împrejurări multiple).

Un alt element al normei juridice este dispoziția. Aceasta prevede conduita pe care trebuie s-o urmeze cei cărora li se adresează acea normă, cu alte cuvinte, drepturile și obligațiile acestora.

Dispoziția poate să prevadă fie obligația unei acțiuni, ca de pildă, obligația de a urma cursurile școlii generale, fie obligația unei inacțiuni, a unei abțineri de a săvîrși ceea ce interzice norma juridică, de exemplu, obligația de a nu sustrage bunuri din avutul obștesc.

În marea lor majoritate, dispozițiile normelor juridice sînt imperative, adică ele obligă la săvîrșirea unei acțiuni (norme onerative) sau, obligă la abținerea de a săvîrși o anumită acțiune (norme prohibitive).

În unele situații, mult mai rare, dispoziția normei juridice poate fi permisivă (norme juridice permissive), adică acordă persoanelor cărora se adresează posibilitatea de a acționa sau nu, la libera lor apreciere. Astfel, persoanei căreia i s-a adus o vătămare într-un drept al său printr-un act ilicit al unui organ de stat, i se acordă posibilitatea de a se adresa organului de stat competent, în vederea anulării actului în cauză și

---

1) Codul de procedură penală, art.25o.

a reparării prejudiciului produs prin acel act. Persoana prejudiciată are, deci, libertatea de a hotărî singură dacă să se adreseze sau nu organului de stat competent, adică poate să-și stabilească conduita la libera sa apreciere. Normele permissive constituie o excepție de la caracterul normelor juridice de a fi obligatorii.

Dispoziția poate fi determinată, atunci când se prescrie o anumită conduită de la care nu se poate nimeni abate, ca de pildă, obligația păstrării secretului de stat și, relativ determinată, atunci când există posibilitatea opțiunii între mai multe conduite posibile, de exemplu, posibilitatea pentru un contravenient de a plăti amenda pe loc, de a o plăti în termen de 48 de ore sau, de a face contestație împotriva procesului - verbal de sancționare a contravenției.

În sfârșit, ultimul element al normei juridice este sanctiunea. Aceasta arată care sînt consecințele juridice ale nerespectării dispoziției normei juridice respective, cu alte cuvinte, ce măsuri se pot lua împotriva aceluia care încalcă prevederile normei juridice.

În funcție de natura valorilor sociale ocrotite prin normele juridice, de gravitatea încălcării, de pericolul social al acesteia, sancțiunile diferă din punctul de vedere al severității lor. Există astfel sancțiuni penale, administrative, disciplinare, materiale, civile.

Sanctiunile pot să constea în anularea unui act, repararea prejudiciului cauzat printr-o acțiune sau inacțiune, precum și obligarea persoanei vinovate de a ispăși o pedeapsă corespunzătoare cu gravitatea faptei ilicite săvîrșite, ca de exemplu, plata unei amenzi ori executarea unei pedepse privative de libertate etc.

Sancțiunea poate fi precis determinată, când se stabilește cu precizie care este sancțiunea, de pildă, desfacerea contractului de muncă și, relativ determinată, când se prevede un maxim și un minim al sancțiunii, de exemplu, amenda între 200-500 lei.

Sancțiunile mai pot fi alternative, când se acordă posibilitatea organului de stat de a alege între mai multe sancțiuni, de exemplu, amenda sau o pedeapsă privativă de libertate. În fine, sancțiunile pot fi și cumulative, în situația în care se aplică mai multe sancțiuni, ca de pildă, amenda, confiscarea unui bun, precum și obligația de a repara prejudiciul cauzat prin fapta ilicită.

Trebuie semnalat faptul că, nu toate normele juridice conțin toate cele trei elemente. Într-o opinie, în normele dreptului penal, ipoteza este contopită cu dispoziția¹⁾. Alte norme juridice pot să nu conțină sancțiunea, ci numai ipoteza și dispoziția, sancțiunile fiind integrate, nu în norma respectivă, ci, în principiu, în alte dispoziții ale actelor normative care reglementează diferitele domenii ale relațiilor sociale, cum sînt, de pildă, codul civil, codul familiei, codul muncii.

Normele juridice nu există, ca atare, ci numai în cadrul unor acte, denumite acte normative, întrucît conțin norme juridice.

Numărul de norme juridice cuprinse în cadrul actelor normative diferă de la caz la caz. Este posibil ca un act normativ să cuprindă o singură normă juridică. În general, numărul cel mai mare de norme juridice sînt conținute în coduri.

1) C. Bulai, *Drept penal, Partea generală*, vol. I, București, 1979, p. 100-101.

Normele juridice pot fi clasificate în mai multe grupe, în funcție de diferite criterii.

Astfel, în funcție de ramura de drept, se disting norme de drept constituțional, administrativ, penal, civil, dreptul muncii etc.

După actul normativ în care sînt cuprinse, există norme conținute în legi, în decrete, în hotărîri ale Consiliului de Miniștri, în hotărîri ale consiliilor populare, în decizii ale comitetelor executive ale consiliilor populare etc.

După sfera lor de aplicare, există norme generale, speciale și de excepție.

Normele generale se aplică tuturor relațiilor sociale dintr-o ramură de drept, ca de exemplu normele cuprinse în partea generală a codului penal. Normele speciale se referă la o anumită categorie de relații sociale din cadrul acelei ramuri, ca de pildă, normele privind încheierea căsătoriei din codul familiei. Normele de excepție sînt norme derogatorii, care fac excepție de la normele generale sau speciale, ca de exemplu regula potrivit căreia o femeie se poate căsători la vîrsta de 15 ani pentru motive temeinice, regula fiind vîrsta de 18 ani pentru bărbați și 16 ani pentru femei¹⁾.

b. Raporturile juridice

Raporturile juridice sînt relații sociale reglementate de norme juridice. Ca urmare a acestei reglementări, participanții la asemenea relații trebuie să se comporte în sensul stabilit de normele juridice respective, avînd drepturile și obligațiile prevăzute de acele norme.

1) Cu privire la alte categorii de norme juridice, a se vedea I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II, p. 228 și urm.

Prin raporturile juridice, dispozițiile generale, impersonale ale normelor juridice se concretizează, se individualizează, întrucât se determină persoanele a căror conduită trebuie să se conformeze prescripțiilor normelor juridice.

Raporturile juridice sînt, deci, raporturi între oameni, raporturi sociale între persoane fizice sau juridice.

Avînd un caracter volitiv, deoarece iau naștere ca urmare a voinței exprimate în normele juridice, raporturile juridice se înscriu în categoria raporturilor de suprastructură, a relațiilor ideologice, iar ca atare, ele trec prin conștiința oamenilor.

Intr-o serie de cazuri, raporturile juridice exprimă și voința participanților la ele, cum este, de pildă, cazul încheierii unui contract de vânzare-cumpărare, al căsătoriei etc. Chiar și atunci cînd raporturile juridice se nasc ca urmare a producerii unor evenimente, independente de voința oamenilor, îndeplinirea obligațiilor și realizarea drepturilor presupune întotdeauna manifestarea voinței participanților la aceste raporturi. Se apreciază, astfel, că în raporturile juridice se realizează o dublă voință, aceea a statului, exprimată în normele juridice și voința subiecților raporturilor juridice concrete.¹⁾

Ca și normele juridice, care le reglementează, raporturile juridice au un caracter de clasă, ele exprimînd voința clasei sociale aflate la conducerea statului, voință conținută în normele juridice respective sau, a întregului popor, în socialism.

1) În acest sens, I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II. p. 274.

Raporturile juridice prezintă o mare diversitate, ca urmare a diversității relațiilor sociale reglementate prin normele juridice. Există, astfel, raporturi juridice de proprietate, de muncă, de familie, penale, administrative, financiare etc.

Majoritatea covârșitoare a raporturilor juridice urmăresc realizarea dispozițiilor din normele juridice. Alte raporturi juridice sînt raporturi de sancționare, atunci cînd s-a produs o încălcare a dispoziției normelor juridice. Caracteristice acestei categorii sînt raporturile de drept penal, precum și unele raporturi de drept administrativ, de dreptul muncii, de drept civil etc.

Raporturile juridice, fiind raporturi sociale, se stabilesc între oameni, dar numai în situația în care normele juridice le recunosc acestora calitatea de subiecte ale raporturilor juridice, cu alte cuvinte, cînd li se recunoaște capacitatea de a fi subiecte de drept cînd li se recunoaște, deci, capacitatea juridică.

Stabilirea calității de subiect de drept este determinată de interesele de clasă, de interesele clasei sociale aflate la conducerea statului. În funcție de aceste interese se stabilesc și care anume persoane pot fi subiecte într-un raport juridic. De exemplu, în orînduirea sclavagistă, sclavilor nu li se recunoaște calitatea de subiecte de drept, nu li se recunoaște o capacitate juridică.

Termenul de capacitate juridică desemnează aptitudinea generală a unei persoane de a avea drepturi și obligații în cadrul raporturilor juridice¹⁾.

1) I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II., p. 281.

Capacitatea juridică este stabilită de normele juridice și dobândește anumite trăsături specifice fiecărei ramuri de drept. Există astfel, capacitate constituțională, administrativă, civilă, de dreptul muncii etc.

Capacitatea juridică poate fi generală, în situația în care ea reprezintă posibilitatea de a dobândi drepturi și de a-și asuma obligații pentru toți cetățenii și pentru toate situațiile.

Capacitatea juridică poate fi și specială, când se referă la anumite persoane sau la anumite categorii de raporturi juridice, ca de exemplu, capacitatea juridică a deputaților, a minorilor etc. Capacitatea juridică specială este specifică organizațiilor socialiste, fiind determinată de competența acestora, organizațiile socialiste neputând să participe decât la anumite categorii de raporturi juridice.

Pot fi subiecte ale raporturilor juridice, în afară de persoanele fizice și, persoanele juridice, ca de pildă, statul socialist, organele și organizațiile de stat, precum și organizațiile obștești, ca sindicatele, organizațiile cooperatiste, asociațiile științifice, artistice, sportive etc.

Calitatea de persoană juridică este condiționată de întrunirea mai multor elemente și anume, o organizare proprie, stabilită prin statut, un patrimoniu afectat realizării scopurilor pentru care a fost creată acea persoană juridică, precum și aptitudinea de a dobândi drepturi și de a-și asuma obligații, inclusiv de a acționa și de a fi acționat în fața unor organe jurisdicționale¹⁾.

1) A se vedea Decretul nr. 31/1954, cu privire la persoanele fizice și juridice.

În raporturile juridice, persoanele care participă la ele dobîndesc drepturi și își asumă obligații. Acestea constituie conținutul raporturilor juridice.

Drepturile subiective reprezintă posibilitatea pentru subiectele raporturilor juridice de a acționa într-un anumit fel, precum și de a pretinde celuilalt sau celorlalte subiecte la același raport de a adopta o conduită corespunzătoare¹⁾.

În caz de opoziție, subiectul îndreptățit poate face apel la organele de stat, spre a i se asigura dreptul său subiectiv.

Drepturile subiective se realizează, deci, în cadrul unor raporturi juridice concrete.

Corelativă dreptului subiectiv este obligația, care reprezintă îndatorirea pretinsă de titularul dreptului subiectiv celuilalt sau celorlalte subiecte ale raportului juridic. Obligația poate consta într-o acțiune, adică în a face ceva sau, într-o inacțiune, adică în a nu face ceva.

Astfel, într-un contract de vânzare-cumpărare, cumpărătorul are dreptul de a i se preda obiectul cumpărat și, corelativ, obligația de a plăti prețul convenit, iar vânzătorul are dreptul de a pretinde să i se plătească prețul și, totodată, obligația de a preda cumpărătorului obiectul respectiv.

Drepturile subiective pot fi absolute, în cazul în care există obligația pentru toate celelalte persoane de a-l respecta, ca de exemplu, dreptul de proprietate

1) În literatura de specialitate, este folosit și termenul de "drept obiectiv", acesta desemnînd totalitatea normelor juridice. Cuvîntul "obiectiv" vrea să sublinieze faptul că aceste norme sînt independente de voința subiectelor raporturilor juridice concrete.

personală și, relative, când obligația corelativă revine unui subiect determinat, cum ar fi, spre pildă, drepturile cumpărătorului și ale vânzătorului într-un raport de vânzare-cumpărare.

Atit drepturile subiective, cit și obligațiile corelative se referă, întotdeauna, la o anumită conduită care constă, fie în săvârșirea unei acțiuni, fie în abținerea de a săvârși ceva.

Acțiunile și inacțiunile constituie obiectul raporturilor juridice.

Obiectul raportului juridic nu trebuie confundat cu conținutul acestuia.

Drepturile și obligațiile corelative se referă întotdeauna la acțiuni sau inacțiuni. Rezultă că, deși distincte, între obiectul și conținutul raportului juridic există o strinsă legătură.

În unele raporturi juridice, acțiunile părților se referă la bunuri materiale, ca de exemplu, în cazul contractului de vânzare-cumpărare. Dar, și în asemenea situații, obiectul raporturilor juridice îl constituie tot acțiunile sau inacțiunile subiectelor, acestea referindu-se însă la anumite bunuri materiale.

Pentru nașterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic este necesară producerea unor împrejurări stabilite ca atare de normele juridice, este necesară producerea unor fapte juridice. Astfel, raporturile juridice dintre părinți și copii apar ca urmare a faptului nașterii copilului.

Ceea ce face ca unui fapt să i se atribuie semnificație juridică, adică aptitudinea de a produce efecte juridice, este interesul clasei sociale care se află la conducerea statului. În funcție de interesele acesteia, organele competente ale statului stabilesc care anume

fapte produc consecințe juridice.

Faptele juridice se clasifică în funcție de raportarea lor la conduita oamenilor, adică, după cum nașterea, modificarea sau stingerea lor au loc ca urmare a conduitei oamenilor sau prin intervenția unor factori exteriori voinței omului.

Din acest punct de vedere, faptele juridice se împart în evenimente și acțiuni (inacțiuni).

Evenimentele sînt acele fapte producătoare de efecte juridice, care se manifestă independent de voința și acțiunea oamenilor dar, care potrivit normelor juridice, dau naștere, modifică sau sting raporturi juridice. De exemplu, decesul unei persoane face să apară unele raporturi juridice, ca de pildă, raporturile de succesiune și, totodată, determină dispariția altor raporturi, ca de exemplu, raporturile de muncă, ori cele privind plata pensiei.

Acțiunile și inacțiunile sînt fapte juridice care se materializează în conduita oamenilor, adică ele produc efecte juridice ca urmare a conduitei oamenilor.

În funcție de raportarea lor la dispozițiile legale, acțiunile și inacțiunile pot fi liceite, cînd se produc cu respectarea legii și ilicite, cînd prin ele se încalcă legea, cum sînt, de pildă, infracțiunile, contravențiile, abaterile disciplinare. Aceste fapte dau naștere unor raporturi de sancționare a persoanelor vinovate de producerea lor.

În cadrul acțiunilor licite, un loc important îl ocupă actele juridice individuale. Acestea sînt manifestări de voință făcute în scopul de a produce efecte juridice, ca de pildă, consimțămîntul soților la încheierea căsătoriei, ori un act individual al unui organ de stat cum ar fi, de exemplu, o autorizație de înstră-

inare a unui imobil, emisă de comitetul executiv al unui consiliu popular.

După modul cum are loc manifestarea de voință, actele juridice se împart în unilaterale, când raportul juridic ia naștere ca urmare a unei singure manifestări de voință, cum este actul de renunțare la un drept succesoral și, bilaterale, când raportul juridic nu se poate naște decît prin acordul de voință al subiectelor, prin consimțămîntul acestora, ca de exemplu, un contract pentru executarea unei lucrări.

În unele situații, se produc consecințe juridice ca urmare a conduitei oamenilor, chiar dacă faptele nu au fost săvîrșite cu intenția de a produce efecte juridice, în măsura în care normele juridice leagă producerea de efecte juridice de faptul săvîrșirii lor¹⁾.

De exemplu, producerea de prejudicii printr-o faptă a unei persoane dă naștere obligației de reparare a prejudiciului cauzat, chiar dacă cel care a produs paguba nu a săvîrșit acea faptă cu intenția de a păgubi o persoană. De pildă, cineva uită un robinet deschis, se produce o inundație, care aduce pagube altor locatari.

3. Izvoarele și sistemul dreptului.

a. Izvoarele dreptului.

Noțiunea de izvor de drept are accepțiuni multiple. Principalele accepțiuni sînt acelea de izvor material și izvor formal.

1) În legătură cu acestea, a se vedea și T. Drăganu, Actele de drept administrativ, Ed. științifică, București, 1959, p. 8 și urm.

Prin izvor material se înțeleg condițiile materiale de existență, în primul rând, modul de producție, iar în cadrul acestuia, relațiile de producție, care determină voința clasei sociale conducătoare în societate, voință care se exprimă în norme juridice.

Izvorul formal al dreptului desemnează formele juridice, mijloacele specifice folosite de către stat, prin care voința clasei sociale conducătoare devine o voință oficială, de stat, obligatorie pentru întreaga societate.

Există o pluralitate de izvoare formale ale dreptului. O clasificare a acestora poate fi făcută în izvoare nescrise și scrise.

Izvorul nescris al dreptului este obiceiul juridic, care în ordine cronologică, a fost primul izvor de drept. În momentul apariției statului, au fost preluate o serie de reguli cutumiare, aplicate în orînduirea comunei primitive, care au fost adaptate potrivit cerințelor clasei dominante, exploatoare, în acea vreme, clasa stăpînilor de sclavi. Regulilor cutumiare li s-a conferit caracter juridic, au devenit norme juridice.

Primele acte normative scrise din orînduirea sclavagistă și feudală sînt, de fapt, culegeri de cutume juridice, cum a fost Legea celor douăsprezece table, la romani, iar la francezi, Legea salică¹⁾.

Deși este utilizat și în statele burgheze, obiceiul juridic își pierde, în condițiile capitalismului, însemnătatea pe care o avusese în trecut. Un rol mai important îl joacă acesta în dreptul anglo-saxon.

1) A se vedea, I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II, p. 239.

În dreptul socialist, obiceiul juridic și-a pierdut și mai mult din importanță lui, deoarece prin caracterul lui preponderent conservator, nu este adecvat unei dinamici rapide, specifice orînduirii socialiste. Ritmul rapid al transformărilor sociale se repercutează și în domeniul dreptului, care consfințește, pe plan juridic, schimbările intervenite în viața economică-socială.

În sistemul nostru de drept, obiceiul juridic se menține doar cu titlu de excepție¹⁾.

Principalul izvor formal al dreptului rămîne izvorul scris, adică actele normative scrise.

În actualele sisteme de drept sînt folosite mai multe categorii de acte normative, locul principal fiind ocupat de lege.

Denumirea de lege are o utilizare străveche, prin ea fiind desemnate actele normative adoptate de către organele supreme ale puterii de stat²⁾.

În unele sisteme de drept, ca de exemplu în dreptul anglo-saxon, (Marea Britanie, S.U.A., Canada), printre izvoarele de drept se înscrie și precedentul judiciar, alcătuit din hotărîrile instanțelor judecătorești, care au fost aplicate la o serie de cazuri similare, devenind, astfel, reguli cu caracter general.

---

1. Actualul Cod civil face referire la obiceiul juridic la unele articole ale sale. De exemplu, se arată în art. 980 că, în cazul unor dispoziții îndoielnice, acestea se vor interpreta potrivit obiceiului locului unde a fost încheiat contractul în cauză.

2) Sînt cunoscute, astfel Codul lui Hammurabi din Babilon, Legea Manu din India, Legea Mu din China, Legile lui Solon din Grecia antică, Legea celor douăsprezece table la romani.

În perioada feudală, au fost edictate o serie de legi și coduri, ca de exemplu, Codul penal Carolina, din 1532 din Germania, Codul comercial din 1681 din Franța, iar la noi în țară poate fi amintit Codul Caragea din 1818.

În alte sisteme de drept, nu se recunoaște precedentului judiciar calitatea de izvor de drept, interzicându-se chiar expres utilizarea acestuia ca izvor de drept¹⁾.

În sistemul nostru de drept, practica judiciară nu se numără printre izvoarele dreptului. Cu toate acestea, precedentul judiciar are o anumită valoare, deoarece prin hotărârile judecătorești se pot semnala unele deficiențe în conținutul normelor juridice, putându-se oferi și soluții organelor de stat competente, în vederea perfecționării legislației²⁾.

Hotărârile instanțelor judecătorești, fiind soluții de speță, individuale, nu întrunesc caracterul de generalitate care caracterizează normele juridice.

În țara noastră, sistemul actelor normative este structurat în funcție de locul deținut de organul emitent în sistemul organelor statului. Aceasta face ca și forța juridică a actelor normative să fie direrită, în funcție de locul organului emitent. În acest sistem, actul normativ inferior trebuie să fie conform cu actele normative superioare. Totodată, un act normativ trebuie să fie emis numai în limitele competenței organului emitent și, cu respectarea regulilor de procedură și de formă stabilite.

În sistemul actelor normative, pe primul loc se situează legea.

1) De exemplu, Codul civil francez din 1804 interzicea instanțelor de judecată să emită dispoziții generale prin hotărârile pe care le adoptă.

2) A se vedea I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II, p. 244; cu privire la rolul practicii judiciare, a se vedea și A. Naschitz, I. Fodor, Rolul practicii judiciare în formarea și perfecționarea normelor dreptului socialist, Ed. Acad., București, 1961 p. 123 și urm.

Locul superior al legii, în raport cu toate celelalte acte normative, este urmarea faptului că legile sînt adoptate de către Marea Adunare Națională, organul suprem al puterii de stat, care exprimă voința tuturor cetățenilor țării noastre, a întregii noastre națiuni.

Prin lege sînt reglementate cele mai importante relații sociale din orice domeniu și sector de activitate.

Supremația legii în sistemul actelor normative a fost subliniată și în documentele de partid. Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că: "Trebuie să pornim ferm de la faptul că normele generale pentru toate sectoarele vieții economice și sociale trebuie să fie stabilite numai prin lege ..."¹⁾.

Constituția este și ea tot o lege, dar o lege cu totul deosebită de celelalte legi, care sînt denumite și legi ordinare. Constituția este legea fundamentală, pe baza căreia sînt adoptate toate celelalte acte normative. Toate actele normative și individuale trebuie să fie conforme cu prevederile constituției.

În cadrul legilor se disting codurile, care reglementează, în mod unitar, un domeniu întreg de activitate, legile organice, prin care sînt organizate diferitele organe ale statului, ca de exemplu, legea de organizare judecătorească sau a procuraturii, legile excepționale, care sînt adoptate în împrejurări cu totul deosebite, avînd, de regulă, o aplicare limitată în timp.

Un alt izvor al dreptului nostru sînt decretele cu caracter normativ adoptate de către Consiliul de Stat

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 10. Ed.pol., București, 1974, p.86.

al R.S.România. Aceste decrete conțin norme cu putere de lege. Decretele normative ale Consiliului de Stat trebuie să fie supuse spre aprobare Marii Adunări Naționale, după care devin legi. Alte decrete cu caracter normativ ale Consiliului de Stat, care sînt emise în îndeplinirea unor atribuții proprii, permanente ale Consiliului de Stat, ca de pildă, cele privind organizarea ministerelor, nu se mai supun spre aprobare Marii Adunări Naționale.

Unele decrete emise de Președintele R.S.România, denumite "decrete prezidențiale", sînt, de asemenea, izvoare de drept, întrucît conțin reguli general obligatorii, cum sînt, de pildă, decretele cu privire la stabilirea unor prețuri sau, cele prin care se declară starea de necesitate în cazul unor calamități.

Sînt izvoare de drept, în calitate de acte normative emise pe baza și în vederea executării legilor, deci acte subordonate legii, hotărîrile normative ale Consiliului de Miniștri, ordinele, instrucțiunile și alte acte normative ale miniștrilor și ale conducătorilor celorlalte organe centrale ale administrației de stat, hotărîrile normative ale consiliilor populare, deciziile normative ale comitetelor și birourilor executive ale consiliilor populare, hotărîrile comune ale organelor de partid și de stat, iar uneori și obștești.

Sînt izvoare de drept și unele acte emise de organizațiile obștești, dacă prin lege li se recunoaște caracter normativ. Este o expresie a democratismului orînduirii noastre, a participării maselor la conducerea societății.

1) Poate fi dată ca exemplu Hotărîrea comună a C.C.al P.C.R., Marii Adunări Naționale și Consiliului Săptem al Dezvoltării Economice și Sociale, din 29 martie 1977, cu privire la unele probleme importante ale politicii interne și externe a R.S.România.

Actele normative, de regulă, intră în vigoare în momentul publicării lor, dacă nu s-a stabilit o altă dată de intrare a lor în vigoare.

Efectele juridice ale actelor normative se produc pentru viitor, deci, în principiu, acestea nu sînt retroactive, cu unele excepții, ca de exemplu, cînd însuși actul normativ prevede expres că produce efecte și pentru trecut (efecte retroactive). Sînt, de asemenea, retroactive legile penale care stabilesc un regim mai blînd, precum și legile de interpretare, care produc efecte juridice de la data intrării în vigoare a actului normativ pe care îl interpretează.

Actele normative, cu aplicarea fără limită în timp, își încetează existența prin abrogare, în timp ce actele normative pe o anumită durată determinată își încetează acțiunea prin ajungerea la termen, în mod automat (actele normative temporare).

Abrogarea poate fi expresă, cînd în noul act normativ se prevede că se abrogă unul sau mai multe acte normative și, tașită (implicată), cînd nu se prevede aceasta, dar rezultă din faptul că noile reglementări contravin celor anterioare, care deci nu se mai pot aplica.

Abrogarea expresă poate fi directă, cînd se arată care anume act normativ se abrogă și, indirectă, cînd se prevede că se abrogă dispozițiile anterioare contrare.

În unele situații, mai rare, un act normativ poate fi aplicat și după ce a ieșit din vigoare. De exemplu, o faptă încriminată de o lege penală temporară, săvîrșită în perioada aplicării acelei legi, poate fi pedepsită și dacă a fost descoperită după ieșirea din vigoare a legii respective¹⁾.

1) Codul penal, art.16.

b) Sistemul dreptului

Dreptul este un ansamblu de norme juridice organizate într-un sistem, structurat pe baza unor criterii stabilite în funcție de voința și interesele clasei sociale conducătoare, care urmează a fi ocrotite prin drept¹⁾. La rândul lor, această voință și interesele sunt determinate de cauze obiective, în primul rând, de cauze economice.

Sistemul dreptului cuprinde mai multe elemente. La baza sistemului se află normele juridice, ca elemente de bază. Urmează apoi instituțiile juridice și, în sfârșit, ramurile de drept.

Instituția de drept (juridică) este alcătuită dintr-un ansamblu de norme juridice, care reglementează o grupă unitară de relații sociale, generând, astfel, o categorie distinctă de raporturi juridice, ca de exemplu, instituția căsătoriei, succesiunii etc.

Unele instituții juridice pot cuprinde subgrupe de norme de drept, cum este instituția proprietății socialiste, care, la rândul ei, cuprinde două subgrupe și anume, proprietatea socialistă de stat și proprietatea socialistă cooperatistă.

Este posibil ca aceeași instituție juridică să cuprindă norme din ramuri de drept diferite. În acest caz, ne aflăm în prezența unei instituții complexe, ca de pildă, instituția proprietății socialiste, care cuprinde norme din mai multe ramuri de drept.

1) Cu privire la noțiunea de sistem de drept, a se vedea și I. Ceterchi, M. Luburici, op. cit., vol. II, p. 306 și urm.

Ramura de drept cuprinde o totalitate de norme juridice, avînd legături strînse între ele, care reglementează relații sociale avînd același specific, au la baza lor principii comune și folosesc aceleași metode de reglementare.

Ramura de drept cuprinde mai multe instituții juridice, deoarece reglementează o sferă mai largă de relații sociale decît instituția juridică.

Ramurile de drept, deși distincte, prezintă legături între ele, se află într-o strînsă interdependență.

Pentru structurarea sistemului de drept în ramuri și instituții, principalele criterii sînt obiectul reglementării și metoda de reglementare.

Prin obiectul reglementării juridice se înțeleg relațiile sociale reglementate prin norme juridice. Avînd trăsături specifice comune, relațiile sociale pot fi reglementate de normele juridice ale aceleiași ramuri de drept. Există astfel relații sociale de muncă, relații financiare, civile, de familie, succesoriale. etc.

Metoda reglementării este, de asemenea, un criteriu de constituire a ramurilor de drept. Datorită metodei diferite de reglementare juridică, anumite norme juridice, deși au același obiect, un obiect comun, fac parte din ramuri de drept diferite, distincte. De pildă, relațiile patrimoniale fac obiectul de reglementare al mai multor ramuri de drept, anume, al dreptului civil, administrativ, financiar, cooperatist, al dreptului muncii, al dreptului familiei etc.

În literatura de specialitate sînt enumerate, ca metode de reglementare, egalitatea juridică a subiectelor, specifică dreptului civil, metoda reglementării autoritare, din dreptul administrativ sau financiar, metoda recomandării etc.

De remarcat faptul că, aceeași metodă poate fi utilizată de mai multe ramuri, ca de exemplu, metoda reglementării autoritare în dreptul administrativ, financiar, penal etc.

Este posibil, totodată, ca una și aceeași ramură de drept să utilizeze mai multe metode, ca de pildă, dreptul civil, în care, alături de metoda egalității juridice, este folosită, în unele situații, și metoda reglementării autoritare, ca de exemplu, în cazul răspunderii civile.

În decursul istoriei, sistemele de drept au cunoscut o evoluție continuă, o dată cu trecerea de la o formațiune socială la alta. Sistemele de drept pot cunoaște unele modificări chiar și în cadrul aceleiași orânduiri, al aceluiași tip istoric de stat, de la o etapă de dezvoltare la alta.

În statele bazate pe exploatarea omului de către om, doctrina juridică consideră că sistemele de drept ar conține două mari categorii de ramuri de drept și anume: dreptul public, alcătuit din dreptul constituțional, administrativ, penal etc. și dreptul privat, format din dreptul civil, comercial etc.

În faza imperialistă a capitalismului, datorită intervenției tot mai accentuate a statului burghez contemporan în probleme socotite anterior ca fiind de domeniul particular, privat, vechea împărțire în drept public și drept privat, datînd încă din vremea dreptului roman, începe să nu mai fie, în mod unanim, acceptată.

În căutarea unei soluții, în această situație, unii doctrinari burghezi au emis ideea unor ramuri de drept cu caracter mixt, care să grupeze norme atît de drept public, cît și de drept privat¹⁾.

1) Pentru detalii, a se vedea, I. Ceterchi, M. Luburici, op.cit., vol.II, p.318 și urm.

Clasicii marxismului au arătat că, dreptul privat a apărut din nevoia apărării proprietății private asupra mijloacelor de producție, iar dreptul public, în legătură cu acțiunile statului, ca instrument colectiv de apărare a intereselor minorității exploatare¹⁾.

În statele socialiste, interesele personale ale cetățenilor sînt în concordanță cu interesele generale fundamentale ale tuturor membrilor societății, acestea fiind apărute, în ansamblul lor, de întregul sistem de drept socialist. Normele juridice exprimă voința și interesele tuturor oamenilor muncii, ale întregii națiuni socialiste, alcătuiind un sistem unitar, care cuprinde, așa cum am arătat, mai multe subdiviziuni.

Sistemul nostru de drept este alcătuit din mai multe ramuri de drept, printre care, dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul financiar, dreptul penal, dreptul civil, dreptul familiei, dreptul cooperatist, dreptul muncii etc.²⁾

Pe lângă sistemul de drept, există și un sistem al științelor juridice, al căror obiect este însuși dreptul, totalitatea normelor juridice, pe ramuri de drept. Cercetînd normele juridice, cauzele care le determină, rolul lor în societate, științele juridice joacă un rol important, punînd în evidență necesitatea unor perfecționări în legislație, venind și cu propuneri concrete în acest sens.

---

1) K.Marx, F.Engels, Ideologia germană, E.S.P.L.P., Buc., 1956, p.61-62.

2) În legătură cu ramurile de drept, a se vedea, I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol.II, p.236 și urm., precum și lucrările citate.

4. Realizarea dreptului

Prin realizarea dreptului se înțelege ansamblul acțiunilor necesare pentru traducerea în viață a normelor juridice, acțiuni care privesc conduita subiectelor de drept. Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "... nu este suficient că am înscris în legi; trebuie să și înlăpătuim prevederile legilor"¹⁾.

În cazul normelor prohibitive, nu este necesară organizarea unor acțiuni speciale. În acest caz, pentru realizarea dreptului este suficient faptul că persoanele cărora li se adresează acele norme, să se abțină de a săvârși faptele interzise de ele. Normele prohibitive produc consecințe juridice, adică dau naștere unor raporturi juridice, numai în situația în care a avut loc o încălcare a dispoziției lor și, când se pune problema aplicării unei sancțiuni juridice.

În cazul celorlalte categorii de norme, adică a normelor onerative și permissive, este necesară săvârșirea unor acțiuni, fie de către organele de stat competente, prin emiterea unor acte individuale de aplicare a normelor juridice, la cazuri concrete, care constituie factor generator de raporturi juridice, fie de către persoanele fizice și juridice, altele decât organele statului, care săvârșesc o multitudine de fapte juridice, într-o diversitate de raporturi juridice, în care realizează prevederile normelor juridice. Dacă activitatea de creare a dreptului nu poate fi înlăpățuită, în principiu, decât de organele puterii și cele ale administrației de stat, activitatea de realizare a dreptului

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, vol.3, Ed.Pol., București, 1969, p.467.

este înfăptuită de toate organele statului, precum și de către toate persoanele fizice și juridice, cărora li se adresează normele juridice.

Actele normative, prin ele însele, nu dau naștere, nu modifică și nici nu sting raporturi juridice concrete. Pentru aceasta, este nevoie de intervenția unor acte de realizare a dreptului, de aplicare a prevederilor normelor juridice la situații concrete, este necesară săvârșirea unor acte individuale de aplicare, fie de către organe de stat, fie de către alte subiecți de drept.

Ca să se poată realiza dreptul, se impune, în mod firesc, cerința respectării prevederilor normelor juridice. Respectarea dreptului constituie o obligație generală pentru orice organ de stat, organizații obștești, alte persoane juridice, pentru orice persoană fizică, indiferent de funcția ocupată și de faptul că este sau nu este cetățean al țării.

Atitudinea față de normele juridice este diferită în funcție de tipul istoric de stat. Astfel, în statele bazate pe exploatarea omului de către om, în timp ce minoritatea exploatare este interesată în respectarea dreptului, care îi consacră poziția dominantă în societate, masele exploatare au, în general, o atitudine negativă față de legile statului. Respectarea dreptului se asigură, în principal, prin aplicarea constrângerii de către organele statului.

Trebuie menționat însă faptul că, masele populare nu au o atitudine negativă față de toate normele dreptului burghez, dimpotrivă, pentru respectarea unora dintre acestea, cum sînt cele care consacră drepturile și libertățile democratice, oamenii muncii desfășoară susținute acțiuni de masă, față de încercările organelor

de stat de a încălca asemenea norme, în dauna maselor muncitoare și, în favoarea claselor exploatare. Respectarea dreptului în statele bazate pe exploatare are un caracter contradictoriu, consecință directă a caracterului contradictoriu al orînduirilor bazate pe exploatare.

Cu totul alta este situația în statele socialiste. Astfel, în statul nostru, stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, legile exprimă voința maselor populare, promovînd, totodată, interesele oamenilor muncii, idealul lor de construire a socialismului și comunismului, de făurire a unei vieți tot mai prospere și mai fericite.

Necesitatea respectării stricte a legii de către oricine și în orice împrejurare (principiul legalității socialiste) a fost subliniată în repetate rînduri în documentele de partid. În Programul P.C.R. se menționează ca o îndatorire de bază a tuturor cetățenilor, fără nici o excepție, "de a respecta întocmai legile țării, de a nu permite nimănui nesocotirea sau încălcarea legislației noastre socialiste, de a face imposibilă manifestarea abuzului de putere, a traficului de influență, a folosirii în interes propriu și în dauna oamenilor muncii a oricăror funcții sau munci de răspundere încredințate de societate"¹⁾.

În legătură cu legalitatea socialistă, se pune și problema ordinii de drept, care înseamnă desfășurarea relațiilor sociale reglementate de normele juridice în strictă conformitate cu prevederile acestora.

Ordinea de drept constituie o necesitate în orice domeniu și sector de activitate, în primul rînd, în procesul de producție. Marx arată că reglementarea și

1) Congresul al XI-lea al P.C.R., op.cit., p.711.

ordinea "... constituie ele insele un element necesar al oricărui mod de producție..."¹⁾.

Datorită faptului că normele juridice exprimă voința oamenilor muncii și le promovează interesele, în socialism, în majoritatea cazurilor, legalitatea socialistă și ordinea de drept sînt asigurate de bunăvoie de către membrii societății noastre, care respectă normele juridice, avînd convingerea că astfel sînt apărute cuceririle revoluționare, socialiste, obținute prin lupta și munca lor comună, prin grele sacrificii mergînd pînă la sacrificiul vieții.

Convingerea este, așadar, metoda principală, caracteristică orînduirii noastre, de asigurare a respectării dreptului.

Sînt însă posibile unele situații, din ce în ce mai rare, cînd metoda convingerii nu dă rezultatele așteptate. Mai există încă unele elemente antisociale, parazitare, care nu înțeleg importanța necesității de a se respecta normele juridice și, ca atare, nu țin seama de ele, le încalcă. Față de aceste persoane, trebuie să se aplice măsuri de sancționare, de constrîngere, spre a se asigura legalitatea socialistă, ordinea de drept socialistă. Pentru faptele lor ilicite, de încălcare a prevederilor legii, orice persoană poartă o răspundere juridică. Ca să existe această răspundere, trebuie ca persoana în cauză să încalce legea, adică să aibă o conduită ilicită, să existe o legătură cauzală între conștienta sa ilicită și rezultatul produs, fapta să fie săvîrșită cu vinovăție și să nu existe împrejurări care exonerează de răspundere acea persoană²⁾.

1) K.Marx, Capitalul vol. III, E.P.L.P., București, 1955, p.747.

2) A se vedea și I.Ceterchi, M.Luburici, op.cit., vol. II, p.422 și urm.

Gravitatea încălcării nu este întotdeauna aceeași. În anumite împrejurări, se aduc atingere unor valori sociale importante, ca de exemplu, securitatea statului, integritatea avutului obștesc, viața omului etc. Astfel de încălcări sînt socotite infrațiuni, faptele cele mai grave. Impotriva persoanelor care le săvîrșesc, se aplică sancțiuni mai severe, anume sancțiunile penale.

În alte împrejurări, încălcările sînt mai puțin grave, prejudiciile sociale sînt mai reduse ca importanță. Asemenea fapte sînt contravențiunile, iar sancțiunile în cazul lor au caracter administrativ (de regulă amenda).

Abaterile față de îndatoririle de serviciu sînt pedepsite cu sancțiuni disciplinare, mergînd pînă la desfacerea contractului de muncă.

În situația în care s-au produs pagube materiale, este antrenată răspunderea civilă sau materială, după caz, care constă în obligația de a repara prejudiciul cauzat.

În țara noastră, în actuala etapă de dezvoltare, în care se edifică societatea socialistă multilateral dezvoltată și se creează condițiile trecerii la comunism, ca urmare a întăririi și înfloririi orînduirii noastre, a dezvoltării economiei naționale și ridicării continue a bunăstării oamenilor muncii, a dezvoltării nivelului conștiinței sociale, a dezvoltării conștiinței socialiste a maselor, a întăririi unității și coeziunii națiunii noastre în jurul partidului, au fost create condițiile obiective și subiective ale asigurării ferme a legalității socialiste, a ordinii de drept socialiste.

În prezent are loc un proces de modificare și mai accentuată a raportului dintre convingere și constrângere, în sensul restrîngerii sferei de aplicare a constrîngerii și de lărgire corespunzătoare a sferei și importanței convingerii, de participare tot mai largă a opiniei publice, a maselor la lupta pentru prevenirea și combaterea faptelor antisociale, de încălcare a dreptului.

Totodată, are loc un proces de înlocuire, într-o serie de cazuri, a răspunderii penale cu răspunderea administrativă sau cu aplicarea unor forme de influențare obștească.

Această stare de lucruri nu trebuie să ducă însă la subaprecierea rolului și importanței activității de constrângere, de aplicare a sancțiunilor juridice. În Programul P.C.R. se pune un accent deosebit asupra sarcinilor care revin organelor statului, în ceea ce privește apărarea orînduirii socialiste, a proprietății obștești și personale, respectarea legilor și a normelor de conviețuire socialiste, asigurarea liniștei publice¹⁾. Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "... cei care încalcă legile, cei care aduc prejudicii construcției socialiste și comuniste, independenței naționale a patriei, sub orice formă, trebuie pedepsiți fără milă, în conformitate cu prevederile legilor statului nostru..."²⁾.

1) Congresul al XI-lea al P.C.R., op.cit., p.690-692.

2) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare, op.cit., p.44.

CAPITOLUL II

SISTEMUL ORGANELOR STATULUI

1. Sistemul democrației socialiste în R.S.România.

Orînduirea noastră socialistă se caracterizează, printre altele, și printr-un sistem complex de conducere a societății, denumit și sistem al organizării politice a societății sau, sistem al democrației socialiste.

Organizarea politică a societății cuprinde un ansamblu organizat, un sistem de organe de stat și de organizații obștești, care concură la realizarea puterii de stat, la conducerea politică a societății¹⁾.

Organizarea politică a societății noastre se prezintă ca un sistem unitar, ale cărui părți componente sînt: Partidul Comunist Român, forța politică conducătoare a societății noastre, organele de stat, organele de partid și de stat, organizațiile de masă și organizațiile obștești²⁾.

În cadrul democrației noastre socialiste, Partidul Comunist Român, în calitate sa de forță politică

- 1) În această problemă a se vedea, I.Ceterchi și colectiv, Organizațiile obștești în sistemul organizării politice din R.S.R., Ed.Acad.R.S.R., Buc.,1973,p.8.
- 2) Pentru detalii, a se vedea, I.Muraru, Curs de drept constituțional socialist român, vol.II, București, 1978, p.3 și urm.

conducătoare a societății, stabilește liniile directoare ale sistemului organizării politice, formele și metodele de realizare ale acestui sistem, în raport cu schimbările care survin în mod permanent în viața economico-socială a țării noastre.

Un loc important în cadrul organizării politice a societății îl ocupă sistemul organelor de stat¹⁾, deoarece acestea, spre deosebire de organizațiile nestatale, dispun de forța de constringere a statului, pe care o pot folosi, la nevoie.

Alături de organele statului, organizațiile de masă și obștești, ca sindicatele, organizațiile cooperatiste, organizațiile de femei, de tineret, asociațiile culturale, sportive etc. participă la conducerea societății noastre, fiecare în modul său specific.

Toate organizațiile de masă și obștești din țara noastră, sînt unite în Frontul Democrației și Unității Socialiste care, sub conducerea P.C.R., constituie cel mai larg organism politic, cu caracter reprezentativ, care asigură participarea oamenilor muncii la conducerea tuturor domeniilor de activitate. Se asigură astfel un cadru larg și cu adevărat democratic de conducere politică a societății, de făurire a noii orînduirii sociale-comunismul.

2. Noțiunea de sistem al organelor statului

Prin sistem al organelor statului se înțelege ansamblul organelor statului, grupate pe categorii de organe, în funcție de forma fundamentală a puterii de

---

1) A se vedea și I. Deleanu, Gh. Boboș, Organele statului socialist român în sistemul democrației socialiste, E.D.P., București 1973.

stat pe care o realizează¹⁾.

În cadrul fiecărei categorii, între organele componente ale acelei categorii există raporturi, atât de colaborare, cât și de subordonare, în funcție de competența fiecărui organ.

Această definiție a sistemului organelor statului necesită unele explicații.

În primul rând, se impune explicarea noțiunii de putere de stat.

Marx și Engels au definit puterea de stat ca fiind puterea organizată a unei clase pentru asuprațirea alteia²⁾.

Definiția dată puterii de stat de către clasi- cii marxismului are în vedere însă numai situația sta- telor împărțite în clase antagoniste, în care o minori- tate exploatatoare își exercită dominația în societate asupra unei majorități exploatate, prin intermediul statului, în cadrul căruia deține puterea politică și economică. Dispunând de un aparat înzestrat, în princi- pal, cu mijloace de constrângere, clasa aflată la condu- cerea statului își impune voința asupra majorității mem- brilor societății, își exercită dominația de clasă, își exercită deci puterea în societate.

Puterea de stat este, așadar, o putere politică, o putere de clasă, care aparține unei clase, sau mai multor clase, în baza puterii economice pe care o dețin.

---

1) Cu privire la noțiunea de sistem al organelor statu- lui, a se vedea, T. Drăganu, Drept constituțional, E.D.P., Buc., 1972, p. 247; M. Lepădătașcu, Sistemul or- ganelor statului în R.S.R., Ed. Științifică, Buc., 1966, p. 140 și urm.; N. Prisca, Drept constituțional, E.D.P. 1977, p. 290; I. Muraru, Curs de drept constituțional, op. cit., vol. II, p. 15 și urm.; I. Deleanu, Drept consti- tuțional, E.D.P., București, 1980, p. 332 și urm.

2) K. Marx, F. Engels, Opere, vol. 4., Ed. pol., București, 1958, p. 488.

In socialism, puterea de stat aparține întregului popor, tuturor oamenilor muncii.

In societățile cu clase antagoniste, puterea de stat reprezintă o dictatură, dictatura clasei dominante în societate. Ea poate fi dictatura uneia sau mai multor clase minoritare, ca de pildă în condițiile capitalismului, dar poate fi și o dictatură a majorității societății asupra unei minorități exploatare, situație specifică perioadei de trecere de la capitalism la socialism, când clasa muncitoare și aliații săi dețin puterea politică, iar burghezia și unele elemente ale moșierimii dețin puterea economică. In aceste condiții, dictatura revoluționară a oamenilor muncii este, în esență, o largă democrație socialistă. Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Dictatura revoluționară a clasei muncitoare se exercită exclusiv împotriva forțelor reacționare, care se opun cu înverșunare progresului social... Prin aceasta, puterea revoluționară a clasei muncitoare se manifestă încă de la început drept cea mai democratică și populară formă de guvernământ..."¹⁾

Puterea de stat poate fi definită ca fiind "puterea organizată în stat a clasei sociale aflată la conducerea statului, prin care aceasta își realizează interesele și își impune voința, ca voință oficială, de stat, obligatorie pentru toți membrii societății"²⁾.

-
- 1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol.12, București, 1976, p.378.
  - 2) Cu privire la noțiunea de putere de stat, a se vedea: M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.80 și urm.; I.Muraru, Drept constituțional socialist român, vol.I, București, 1976, p.168 și urm.; I.Deleanu, Drept constituțional, op.cit., p.90 și urm.

Dacă vrem să subliniem anumite aspecte specifice ale puterii de stat în socialism, putem defini puterea de stat, cu referire la țara noastră, ea fiind "puterea organizată în stat a tuturor oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare, prin care se realizează, sub conducerea P.C.R., voința acestora, ca voință oficială, de stat, în scopul dezvoltării multilaterale a societății noastre socialiste și înaintării sale spre comunism".

Potrivit Constituției țării noastre, în R.S. România, întreaga putere aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa. Această putere se întemeiază pe alianța muncitorească-țărănească, ea fiind, prin esența ei, o largă și autentică democrație socialistă¹⁾.

Puterea de stat este unică, în sensul că aparține în întregime clasei sociale aflate la conducerea statului. Acele teorii care susțin că, în condițiile capitalismului, ar exista mai multe puteri (teoria separației puterilor în stat), precum și faptul că, între aceste puteri, ar exista un echilibru, sînt fașe, ele încercînd să înșele masele populare cu privire la conținutul real al puterii de stat în capitalism, putere care aparține minorității exploatoare capitaliste²⁾.

Puterea de stat este totodată și suverană, adică este neîngrădită (supremă), se exercită în toate domeniile vieții sociale (deplină) și, nu este subordonată față de o altă putere (independentă).

---

1) Constituția R.S. România, art.2.

2) În problema separației puterilor, a se vedea I.D. Levin, *Știința burgheză contemporană a dreptului de stat*, Ed. științifică, București, 1962, p.262.; M. Lepădateșcu, *Sistemul organelor statului*, op.cit., p.27 și urm.

În relațiile dintre statele bazate pe exploatarea omului de către om, suveranitatea puterii de stat este încălcată deseori de către statele mai puternice în dauna statelor mai slabe din punct de vedere militar sau economic.

Statele socialiste, atât în relațiile lor reciproce, cât și în relațiile lor cu alte state, respectă neclintit suveranitatea puterii de stat. Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Așezăm ferma la baza tuturor relațiilor internaționale ale României principiile deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne..."¹⁾.

În ceea ce privește realizarea puterii de stat, în lumina prevederilor constituționale, se disting patru forme fundamentale, cărora le corespund patru categorii mari de organe ale statului²⁾.

Aceste forme fundamentale de realizare a puterii de stat sînt:

1) Exercitarea puterii de stat, care constă în conducerea generală a societății, prin reglementarea celor mai importante relații sociale, pe calea adoptării de acte normative³⁾.

1) Nicolae Ceaușescu, "60 de ani de slujire devotată a poporului...", op.cit., p.39.

2) În această problemă, a se vedea, I.Ceterchi și colectiv, Organizarea și activitatea de stat în R.S.R., Ed. Academiei R.S.R., Buc., 1974, p.233 și urm., T.Drăganu, Formele de activitate ale organelor statului socialist, Ed.șt., Buc., 1965, p.56 și urm.; I.Deleanu Drept constituțional, op.cit., p.366 și urm.

3) T.Drăganu, Formele de activitate..., op.cit., p.50 și urm.; M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.146 și urm.; I.Ceterchi și colectiv, Organizarea și activitatea de stat, op.cit., p.234.

Acestei forme îi corespund organele puterii de stat, anume: Marea Adunare Națională, Consiliul de Stat și Președintele R.S.România, pe plan central (organele supreme ale puterii de stat) și, consiliile populare, în unitățile administrativ-teritoriale ale țării, deci pe plan local (organele locale ale puterii de stat).

2) Administrația de stat, care constă în activitatea de executare a reglementărilor juridice stabilite de organele puterii de stat și a actelor celorlalte organe ale statului. Este, prin urmare, o activitate executivă¹⁾.

Acestei forme îi corespund organele administrației de stat și anume: pe plan central, Consiliul de Miniștri, ministerele, celelalte organe centrale ale administrației de stat, întreprinderile și instituțiile de stat de interes republican, iar pe plan local, comitetele executive și birourile executive ale consiliilor populare, organele locale de specialitate ale administrației de stat, întreprinderile și instituțiile de stat de subordonare locală.

3) Justiția (activitatea judecătorească), care constă în soluționarea de litigii, formă care presupune restabilirea drepturilor legale încălcate, precum și pedepsirea celor care contravin legii.

Acestei forme îi corespund organele judecătorești, anume: Tribunalul Suprem, pe plan central, tribunalele județene și judecătoriile, pe plan local, precum și tribunalele militare.

1) M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., op.cit., p.223 și urm.; Al Negoită, Drept ad-tiv și elemente de știința ad-tiei, U.B., Buc.,1981, p.5 și urm.; I.Ceterchi și colectiv, op.cit., p.294 și urm. I.Drăganu, op.cit., p.210 și urm.; R.Ionescu, Drept ad-tiv, E.D.P., Buc., 1970, p.23 și urm. I.Vintu, I. Anghene, M.Străcanu, Organele ad-tiei de stat în R.S. România, Ed.Acăd., Buc.,1971, p.7 și urm.

4. Controlul respectării legii, activitate desfășurată de către organele procuraturii și anume: Procuratura Generală, pe plan central, procuraturile județene și locale, precum și procuraturile militare¹⁾.

Din cele prezentate mai înainte, se desprinde ideea că, potrivit celor patru forme fundamentale de realizare a puterii de stat, sistemul organelor statului nostru cuprinde patru subsisteme de organe de stat, în funcție de forma fundamentală a puterii de stat pe care o realizează.

În cadrul fiecărui subsistem, organele sînt grupate în raport cu competența fiecăruia în parte, în cadrul unor relații de subordonare²⁾.

-
- 1) În unele lucrări de specialitate, această formă fundamentală de realizare a puterii de stat este denumită "asigurarea respectării legii". După părerea noastră, este o denumire prea largă, față de conținutul acestei forme, deoarece asigurarea respectării legii se realizează prin activitatea tuturor organelor statului, precum și a organizațiilor obștești și chiar a cetățenilor, a persoanelor fizice. De aceea, am utilizat denumirea de "Control al respectării legii", întrucît o considerăm mai adecvată conținutului acestei forme fundamentale de realizare a puterii de stat. Evident, activitate de control desfășoară toate organele de stat, în limitele competenței fiecăruia. Însă această activitate este desfășurată în mod special de către organele procuraturii, care au fost create tocmai cu sarcina de a urmări modul cum este respectată legea de către organele de stat, organizațiile obștești, alte persoane juridice, precum și de persoane fizice.
- 2) Cu privire la subordonarea organelor statului, a se vedea M. Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.138, și urm.; I. Muraru, Curs de drept constituțional, vol.II, op.cit., p.21.

Se impune, aşadar necesitatea explicării noţiunii de competenţă.

Prin competenţă se înţelege ansamblul atribuţiilor, adică a drepturilor şi, totodată, a obligaţiilor, care sînt conferite organelor statului prin acte de stat, în primul rînd, prin lege¹⁾.

În funcţie de anumite criterii, competenţa poate fi teritorială, materială şi temporală²⁾.

Competenţa teritorială se defineşte prin aptitudinea unui organ de stat de a-şi exercita prerogativele în cadrul unui teritoriu determinat.

Din acest punct de vedere, există organe centrale, competente pe întregul teritoriu al ţării şi, organe locale, competente într-o anumită unitate administrativ-teritorială (judeţ, municipiu, oraş, sector al municipiului Bucureşti, comună)³⁾.

Ca urmare a subordonării ierarhice, în baza competenţei teritoriale, organele superioare au dreptul de a da dispoziţii obligatorii organelor inferioare, de a le controla şi, de a anula actele ilegale ale acestora.

Subordonarea ierarhică, în baza competenţei teritoriale, este întîlnită la toate categoriile de organe

- 1) În legătură cu noţiunea de competenţă, a se vedea şi Al. Negoiţă, *Drept administrativ şi elemente*, op. cit., p. 66 şi urm., 241 şi urm.
- 2) Cu privire la personalul organelor de stat, se poate pune problema şi a unei competenţe personale a acestuia.
- 3) Denumirea de organe "centrale", credem că nu exprimă în mod adecvat competenţa teritorială a acestora, ci numai faptul că ele sînt situate într-un centru. Săcotim că ar fi mai potrivită, spre a exprima competenţa teritorială generală a acestora, denumirea de "organe republicane", spre a le distinge de organele locale.

de stat. În ceea ce privește organelor judecătorești, subordonarea se referă la dreptul pentru instanța superioară de a controla, inclusiv dreptul de a anula hotărârile instanței inferioare.

Competența materială constă în aptitudinea unui organ de stat de a-și desfășura activitatea într-unul sau în mai multe domenii și sectoare de activitate, de a avea anumite drepturi și obligații, de a rezolva un anumit cerc determinat de probleme.

Din punct de vedere al competenței materiale, se disting organe cu competență materială generală, care pot rezolva, în principiu, orice probleme și din orice domeniu. Din această categorie fac parte, Consiliul de Miniștri și comitetele executive, respectiv birourile executive ale consiliilor populare.

Trebuie făcută o precizare. Ieși sînt organe cu competență materială generală, comitetele și birourile executive ale consiliilor populare nu pot să-și desfășoare activitatea în orice domeniu, așa cum procedează Consiliul de Miniștri. Astfel, comitetele și birourile executive ale consiliilor populare nu pot rezolva probleme din sfera relațiilor diplomatice sau, cele privind organizarea forțelor armate ale țării, securitatea, poșta, telecomunicațiile, transporturile maritime, aeriene etc.

Organele cu competență materială de specialitate sînt competente să-și desfășoare activitatea doar în anumite domenii și sectoare de activitate, potrivit specializării fiecăruia. Ele nu pot să rezolve probleme din alte domenii și sectoare. Asemenea organe sînt ministerele și alte organe centrale ale administrației de stat, precum și organele locale de specialitate ale administrației de stat.

Competența materială este denumită uneori și competență funcțională.

Se mai poate vorbi și de o competență temporală, adică de aptitudinea unui organ de stat

de a-și exercita atribuțiile într-un anumit interval de timp. Din acest punct de vedere, există organe permanente, care își desfășoară activitatea fără o limită în timp, cu alte cuvinte, pe o perioadă de timp nedeterminată, precum și organe temporare (organe ad-hoc), adică create special pentru îndeplinirea unei anumite activități, pentru rezolvarea unor probleme concrete, precis determinate și, care sînt desființate după ce și-au îndeplinit misiunea¹⁾. Majoritatea covârșitoare a organelor de stat sînt organe cu caracter permanent.

Intrucît am folosit termenul de organ de stat, credem că se impune explicarea acestei noțiuni, spre a se înțelege conceptul de sistem al organelor statului.

Organul de stat este o formă organizatorică statală, constituită dintr-un colectiv de persoane, înzestrată cu mijloace materiale și financiare și, avînd o competență precis determinată (drepturi și obligații), creată prin lege sau prin alte acte de stat, în scopul realizării unor obiective politice, economice, sociale, culturale etc., în conformitate cu interesele clasei sociale care se află la conducerea statului sau ale întregului popor²⁾.

Prin organele de stat, clasa socială deținătoare a puterii de stat sau întregul popor, își realizează interesele și își impune voința, ca voință oficială, de stat, deci ca o voință obligatorie.

1) Ca exemple de organe temporare, se pot da întreprinderea pentru construirea metroului din București, a Canalului Dunăre-Marea Neagră, diferitele comandamente pentru combaterea efectelor calamităților etc.

2) Cu privire la noțiunea de organ de stat, a se vedea: T. Drăganu, Formele de activitate, op. cit., p. 15 și urm.; T. Drăganu, Drept constituțional, op. cit., p. 247 și urm.; Al. Negoită, Drept administrativ, op. cit., p. 103 și urm.; R. Ionescu, Drept administrativ, op. cit., p. 100 și urm.; I. Vintu, M. Anghene, M. Săvoanu, Organele administrației de stat, op. cit., p. 43 și urm.; I. Deleanu, Drept constituțional, op. cit., p. 363 și urm.

Ceea ce caracterizează, în principal, organele statului, este faptul că, spre deosebire de alte forme de organizare socială, organele de stat realizează puterea de stat, fiind înzestrate, în acest scop, cu forță coercitivă, pe care o pot folosi, la nevoie.

Trebule făcută precizarea că, nu toate organele statului realizează în aceeași măsură puterea de stat. Astfel, unele organe ale administrației de stat, de pildă întreprinderile și unele instituții de stat, realizează puterea de stat într-o măsură mai mică decât alte organe ale statului, deoarece scopul lor principal este producerea de bunuri materiale, executări de lucrări sau prestări de diverse servicii.

3) Organele puterii de stat¹⁾

a) Noțiunea de exercitare a puterii de stat.

Organele puterii de stat sînt acele organe ale statului care exercită puterea de stat.

Constituția R.S.România arată că poporul, deținătorul suveran al puterii, o exercită prin Marea Adunare Națională și consiliile populare, organe alese prin vot universal, egal, direct și secret²⁾.

Exercitarea puterii de stat înseamnă, înainte de toate, adoptarea de acte normative, prin care voința clasei muncitoare și a celorlalți oameni ai muncii ca-

1) În această problemă, a se vedea T. Drăganu, Drept constituțional, op.cit., p.280 și urm.; Idem, Formele de activitate, op.cit., p.109 și urm.; M. Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.181 și urm.; N. Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.370 și urm.; I. Muraru, Drept constituțional, op.cit., vol.II, p.92 și urm.; I. Deleanu, Drept constituțional, op.cit., p.458 și urm.

2) Constituția R.S.România, art.4.

capătă caracter obligatoriu¹⁾.

Prin regulile juridice pe care le adoptă, organele puterii de stat realizează conducerea generală a societății. Conducerea societății se desfășurează prin reglementarea celor mai importante relații sociale de către organele supreme ale puterii de stat, precum și prin reglementarea unor relații sociale din unitățile administrativ-teritoriale de către organele locale ale puterii de stat.

În calitatea lor de cele mai importante organe de stat, organele puterii de stat au dreptul de a forma celelalte organe ale statului, adică organele care desfășurează celelalte forme de realizare a puterii de stat.

Având dreptul de a forma celelalte organe ale statului, organele puterii de stat au și dreptul de control general asupra acestora.

Atribuțiile menționate mai înainte se întind asupra tuturor organelor puterii de stat. Sunt însă unele atribuții, privind exercitarea puterii de stat, care nu pot fi îndeplinite decât de către organele supreme ale puterii de stat. Astfel, rezolvarea problemelor din domeniul relațiilor externe, ca de pildă, declararea războiului și încheierea păcii, precum și atribuțiile de șef al statului nu pot fi îndeplinite decât de acele organe ale puterii de stat care reprezintă întreaga noastră națiune, adică de organele supreme ale puterii de stat.

De aici se desprinde ideea că, puterea de stat se exercită, pe de o parte, la nivel național, adică pe

1) Despre conținutul exercitării puterii de stat, a se vedea : T. Drăganu, *Drept constituțional*, op. cit., p. 251 și urm.; I. Muraru, *Drept constituțional*, vol. II, op. cit., p. 39 și urm.

întregul teritoriu al țării, precum și la nivel local, în unitățile administrativ-teritoriale.

Datorită acestei situații, regulile adoptate de către organele supreme ale puterii de stat sînt obligatorii pe întregul teritoriu al țării, în timp ce regulile adoptate de către organele locale ale puterii de stat sînt obligatorii numai în unitatea administrativ-teritorială în care au fost alese organele puterii de stat care le-au adoptat.

Competența teritorială diferită a organelor puterii de stat are la bază întinderea masei de cetățeni pe care îi reprezintă și, care prin aceste organe își exercită puterea de stat suverană¹⁾.

b) Organele supreme ale puterii de stat.

Organele supreme ale puterii de stat sînt: Marea Adunare Națională, Consiliul de stat și Președintele Republicii Socialiste România.

Marea Adunare Națională este organul suprem al puterii de stat, deoarece este organul reprezentativ al tuturor cetățenilor din țara noastră, organul prin care poporul își exercită puterea suverană pe întregul teritoriu al țării.

Marea Adunare Națională este organul superior tuturor organelor statului. Față de Marea Adunare Națională se subordonează toate celelalte organe de stat. După cum se precizează și în Constituția țării noastre, Marea Adunare Națională este organul suprem al puterii de stat, sub conducerea căruia își desfășoară activitatea toate celelalte organe ale statului²⁾.

1) N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.376.

2) Constituția R.S.România, art.4, alin.3.

Marea Adunare Națională este alcătuită din deputați, care sînt aleși de către cetățenii R.S.România, pe circumscripții electorale, avînd același număr de locuitori. Votul este universal, în sensul că el poate fi exercitat de orice cetățean al țării, fără nici un fel de discriminare, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Votul este egal, adică fiecare alegător beneficiază de un singur vot pentru un organ al puterii de stat. Aceeași persoană alege însă mai mulți deputați, în raport cu diferitele categorii de organe ale puterii de stat, adică Marea Adunare Națională, consiliile populare județene, municipale, ale sectoarelor municipiului București, orașenești și comunale. Votul este direct, el fiind exercitat personal de fiecare alegător în parte. Votul este și secret, voința alegătorului fiind exprimată în scris și, fără ca nici o altă persoană să cunoască opinia sa.

Norma de reprezentare pentru alegerea deputaților și delimitarea circumscripțiilor electorale se stabilește prin decret al Consiliului de Stat. În fiecare circumscripție electorală se alege un singur deputat. Ca expresie a profundului democratism al orînduirii noastre, în general sînt propuși mai mulți candidați într-o circumscripție electorală, din care alegătorii vor vota pe unul singur, pe baza voinței lor liber exprimate.

Marea Adunare Națională este aleasă pentru o perioadă de 5 ani, denumită legislatură. În cazul unor împrejurări care fac imposibilă efectuarea de alegeri, Marea Adunare Națională poate hotărî prelungirea mandatului său pe durata acestor împrejurări.

Marea Adunare Națională, nou aleasă, este convocată în cursul următoarelor 3 luni de la încetarea mandatului Marii Adunări Naționale precedente.

Marea Adunare Națională, este un organ colegial. Pentru buna desfășurare a activității sale, Marea Adunare Națională, ca de altfel, orice organ al statului, are o anumită structură internă, o anumită organizare interioară.

După alegeri, este convocată sesiunea de constituire. În prima sesiune, sub conducerea celui mai vîrstnic dintre deputați, în calitate de președinte de vîrstă, este aleasă o comisie de validare, care verifică legalitatea alegerii fiecărui deputat. Pentru membrii acestei comisii, verificarea este efectuată de către președintele de vîrstă. Comisia de validare întocmește un raport, pe baza căruia Marea Adunare Națională hotărăște validarea. Apoi are loc alegerea organelor Marii Adunări Naționale¹⁾.

În prima sesiune a fiecărei legislaturi, Marea Adunare Națională alege, dintre deputații săi, un birou (Biroul Marii Adunări Naționale), care conduce lucrările acesteia pe toată durata legislaturii. Biroul este constituit dintr-un președinte și 4 vicepreședinți, aleși la propunerea Comitetului Central al P.C.R. și a Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, cu majoritate absolută de voturi.

Practic, lucrările Marii Adunări Naționale sînt conduse de către președintele biroului, care este și președintele Marii Adunări Naționale. El poate desemna pe oricare dintre vicepreședinți să-i îndeplinească atribuțiile.

Președintele este ajutat în îndeplinirea sarcinilor sale de 6 secretari, aleși dintre deputați, la propunerea sa, care verifică prezența deputaților, întocmesc lista de vorbitori, supraveghează redactarea procesului verbal de ședință etc.

1) Constituția R.S.România, art.43, pct.10,11,12.

Sedințele Marii Adunări Naționale sînt deschise de președinte, care conduce și dezbaterile. El este asistat, pe rînd, de cître 2 dintre vicepreședinți.

Președintele reprezintă Marea Adunare Națională în relațiile cu alte organe și organizații internaționale, precum și în relațiile cu parlamentele altor state.

Tot în prima sesiune a legislaturii, sînt alese comisiile permanente, care ajută Marea Adunare Națională la rezolvarea diferitelor probleme ce urmează a fi dezbătute. Astfel, comisiile permanente, din însărcinarea Marii Adunări Naționale sau a Consiliului de Stat, examinează și dezbate proiecte de legi, decrete, hotărîri sau alte acte normative ce urmează a fi adoptate, precum și orice alte probleme. De asemenea, din însărcinarea aceluiași organe, comisiile permanente ascultă, periodic, ori pe probleme, fiecare potrivit competenței sale, rapoarte ale conducătorilor celorlalte organe de stat, privind activitatea acestor organe. Comisiile permanente întocmesc rapoarte, avize sau propuneri în legătură cu problemele pe care le-am analizat.

Comisiile permanente sînt alcătuite din 19-35 membri, aleși dintre deputații Marii Adunări Naționale. În prezent, funcționează 8 comisii permanente, în diferitele domenii și sectoare de activitate, ca de pildă, Comisia constituțională și juridică, Comisia pentru industrie și activitatea economico-financiară, Comisia pentru agricultură, silvicultură și gospodărirea apelor, Comisia pentru învățămînt, știință și cultură, Comisia pentru sănătate, muncă, asigurări sociale și protecția mediului, Comisia pentru politica externă și cooperarea economică internațională etc.

În Programul P.C.R. se subliniază faptul că:
"Se va îmbunătăți în continuare activitatea comisiilor

permanente ale Marii Adunări Naționale, care vor dezbate și aviza toate proiectele de lege, vor asculta periodic informări ale miniștrilor și celorlalți conducători ai organelor centrale în legătură cu mersul aplicării legilor în sectoarele pe care le conduc¹⁾.

În afară de comisiile permanente, Marea Adunare Națională poate forma și comisii speciale, cu activitate temporară, denumite comisii temporare, pentru orice problemă sau domeniu de activitate, stabilind, totodată, și modul de activitate pentru fiecare dintre aceste comisii.

În calitatea sa de organ suprem al puterii de stat, Marea Adunare Națională deține plenitudinea exercitării puterii de stat.

Fiind însă un organ reprezentativ, nu poate avea o activitate permanentă, pentru că aceasta ar însemna scoaterea deputaților de la locurile lor de muncă. De aceea, activitatea Marii Adunări Naționale se desfășoară în sesiuni, în care sînt rezolvate cele mai importante probleme ale statului. Trebuie subliniat faptul că, Marea Adunare Națională este unicul organ legiuitor al R.S.România²⁾.

Atribuțiile Marii Adunări Naționale pot fi grupate în mai multe categorii³⁾.

O primă categorie de atribuții se referă la reglementarea relațiilor sociale pe calea adoptării de legi (atribuții de legiferare).

1) Congresul al XI-lea al P.C.R., op.cit., p.694.

2) Constituția R.S.România, art.42.

3) În această problemă, a se vedea și: T.Drăganu, Drept constituțional, op.cit., p.322 și urm.; N.Frisca, Drept constituțional, op.cit., p.391 și urm.; I.Muraru, Drept constituțional, op.cit., vol.II, p.95 și urm.

In cadrul acestei categorii de atribuții, Marea Adunare Națională:

- adoptă și modifică Constituția R.S.R., cu votul a 2/3 din numărul total al deputaților (majoritate calificată);
- stabilește sistemul electoral, adică modul de desfășurare a alegerilor de deputați pentru Marea Adunare Națională și consiliile populare.
- adoptă planul național unic de dezvoltare economico-socială și bugetul de stat;
- stabilește organizarea și funcționarea celorlalte organe ale statului (Consiliul de Miniștri, ministerele, consiliile populare etc.) .
- stabilește organizarea administrativă a teritoriului R.S.R.;
- acordă amnistia, adică șterge răspunderea penală pentru anumite categorii de infracțiuni.

Prin activitatea de legiferare, Marea Adunare Națională poate reglementa orice relație socială, orice domeniu și sector de activitate, întreaga viață politică economică, socială și culturală a țării.

O altă categorie de atribuții se referă la formarea celorlalte organe de stat. Aceste organe se subordonează Marii Adunări Naționale, realizându-se, astfel, conducerea întregii vieți statale de către organul reprezentativ al tuturor cetățenilor țării.

Astfel, în prima sa sesiune, la propunerea C.C. al P.C.R. și a Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, Marea Adunare Națională alege, dintre deputații săi, pe Președintele R.S.România, Consiliul de Stat și pe primul ministru.

Marea Adunare Națională alege, de asemenea, Tribunalul Suprem și pe Procurorul General al R.S.România, la propunerea Biroului Marii Adunări Naționale, a

Consiliului de Stat sau a cel puțin 15 de deputați. În aceeași sesiune alege și Consiliul de Miniștri, la propunerea primului ministru.

Marea Adunare Națională are dreptul nu numai de a alege, dar și de a revoca, în total sau în part, organele pe care le-a ales. Pentru aceasta, este necesar votul a cel puțin jumătate plus unu din numărul total al deputaților, cu excepția Președintelui R.S.R., unde pentru revocare este nevoie de votul a $2/3$ din numărul deputaților.

Marea Adunare Națională exercită și atribuții de control asupra celorlalte organe ale statului, având în competența sa controlul general al legalității. Numai Marea Adunare Națională are dreptul de a se pronunța asupra constituționalității legilor, adică asupra conformității legilor cu prevederile Constituției.

Marea Adunare Națională exercită un control direct asupra activității organelor pe care ea le formează, adică asupra activității Președintelui R.S.România, a Consiliului de Stat, a Consiliului de Miniștri, a ministerelor și celorlalte organe centrale ale administrației de stat, a Tribunalului Suprem și a Procurorului General. Marea Adunare Națională exercită controlul asupra activității oricărui consiliu popular, indiferent de locul acestuia în sistemul organelor puterii de stat.

Prin intermediul organelor pe care le formează, Marea Adunare Națională exercită și un control indirect asupra tuturor organelor subordonate acestora, deoarece organele pe care le formează trebuie să răspundă în fața Marii Adunări Naționale de întreaga lor activitate, deci și de activitatea organelor care le sînt subordonate.

Dreptul de control implică pentru Marea Adunare Națională și dreptul de a anula actele ilegale ale celorlalte organe ale statului. În ceea ce privește Tribunalul Suprem, acest drept se poate exercita numai asupra deciziilor de îndrumare ale acestuia. Soluțiile de speță ale Tribunalului Suprem nu pot fi controlate de Marea Adunare Națională.

Cu privire la activitatea de control a Marii Adunări Naționale, în Programul P.C.R. se arată că: "Marea Adunare Națională va trebui să-și exercite tot mai activ funcția de control asupra mersului dezvoltării economice și sociale, asupra aplicării legilor țării, a înlăturării politicii interne și externe a partidului și statului¹⁾."

Importante atribuții exercită Marea Adunare Națională și în domeniul politicii externe.

Astfel, Marea Adunare Națională stabilește linia generală a politicii externe a statului nostru, ratifică și denunță tratatele internaționale care implică modificarea legilor.

Totodată, în interesul apărării țării, a ordinii publice, ori a securității statului, proclamă starea de necesitate în unele localități sau chiar pe întregul teritoriu al țării. De asemenea, declară mobilizarea parțială sau generală²⁾

În cazul în care s-a produs o agresiune armată împotriva țării noastre sau a unui stat față de care

1) Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed.pol., București, 1974, p.108.

2) În unele lucrări de specialitate, aceste atribuții sînt incluse în categoria atribuțiilor de legiferare, pe considerentul că se realizează prin adoptarea de legi. În acest sens, a se vedea, T.Drăganu, Drept constituțional, op.cit., p.326; I.Muraru, Drept constituțional, vol.II, op.cit., p.104.

R.S.România are obligații de apărare mutuală prin tratate internaționale, Marea Adunare Națională are dreptul să declare starea de război, dar numai dacă s-a produs situația pentru care s-a convenit declararea stării de război.

Deși Constituția țării noastre nu prevede în mod expres, Marii Adunări Naționale, avînd dreptul de a declara starea de război, implicit îi revine și dreptul de a hotărî cu privire la încheierea păcii.¹⁾

După cum menționam mai înainte, Marea Adunare Națională își desfășoară activitatea în sesiuni. Sesiunea este perioada de timp în care deputații Marii Adunări Naționale se întrunesc spre a rezolva problemele care intră în competența acestui organ.

Sesiunile pot fi ordinare și extraordinare

Convocarea în sesiuni ordinare se face la propunerea Biroului Marii Adunări Naționale. Sesiunile ordinare au loc de 2 ori pe an, în fiecare semestru.

Marea Adunare Națională poate fi convocată și în sesiuni extraordinare, atunci cînd este nevoie, din inițiativa Consiliului de Stat, a Biroului Marii Adunări Naționale sau a cel puțin 2/3 din numărul total al deputaților.

Convocarea Marii Adunări Naționale se face prin decret al Consiliului de Stat, semnat de Președintele R.S.România.

La Conferința Națională a P.C.R. din 1967, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat faptul că, "Pentru a realiza perfecționările necesare în funcționarea Marii Adunări Naționale; va trebui introdus sistemul de sesiuni deschise, cu durată mai mare, în care-

1) A se vedea T.Drăganu, Drept constituțional, op.cit., p.340; N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p. 398.

Marea Adunare va lucra fie în plenul său, fie în comisi¹⁾.

Ca urmare a indicațiilor date de către Secretarul General al partidului, începînd cu anul 1968, Marea Adunare Națională își desfășoară activitatea în sesiuni deschise.

Marea Adunare Națională poate lucra numai în prezența a cel puțin jumătate plus una din numărul total al deputaților.

În cadrul sesiunilor, activitatea Marii Adunări Naționale se desfășoară în ședințe de lucru. Acestea sînt publice, cu excepția cazurilor cînd, la propunerea Biroului Marii Adunări Naționale sau a cel puțin 35 de deputați, Marea Adunare Națională hotărăște ca ședințele să fie secrete.

Asupra problemelor dezbătute, Marea Adunare Națională hotărăște prin vot. Votul poate fi deschis și, se efectuează prin ridicare de mîini; votul poate fi și secret, caz în care, votarea se face pe buletine sau cu bile²⁾.

Marea Adunare Națională adoptă legi și hotărîri. Acestea sînt considerate a fi valabile adoptate dacă întrunesc votul majorității deputaților Marii Adunări

-
- 1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.II, Ed.pol., București, 1968, p.597.
  - 2) Cînd se votează pe buletine, votul "pentru" se realizează prin aceea că se lasă neșters numele persoanei sau denumirea legii puse la vot. Votul "împotrivă" se exprimă prin ștergerea de pe buletinul de vot, cu o linie orizontală, a numelui persoanei sau a denumirii legii. Cînd se votează cu bile, în fața președintelui se așează 2 urne, una albă și una neagră. Fiecare deputat primește 2 bile, una albă și una neagră. Votul "pentru" se realizează prin depunerea bilei în urnă de aceeași culoare, iar votul "împotrivă", prin depunerea bilelor în urnă de altă culoare.

Naționale, cu excepția Constituției, a cărei adoptare sau modificare necesită votul a cel puțin $2/3$ din numărul total al deputaților acestui organ suprem al puterii de stat.

Legile și hotărârile adoptate de către Marea Adunare Națională sînt semnate de președintele sau de vicepreședintele Marii Adunări Naționale care a condus ședința în cadrul căreia a fost adoptat acel act. După adoptarea lor de către Marea Adunare Națională, legile și hotărârile sînt publicate în Buletinul Oficial al R.S.România, în termen de cel mult 10 zile de la adoptare, sub semnătura Președintelui R.S.România.

În calitate de reprezentanți ai locuitorilor din circumscripția electorală în care au fost aleși, deputații au dreptul de a participa la lucrările Marii Adunări Naționale.

Deputații Marii Adunări Naționale au dreptul de a pune întrebări și de a adresa interpelări Consiliului de Miniștri sau oricărui dintre membrii acestuia, precum și președintelui Tribunalului Suprem și Procurorului General al R.S.R.

Cel întrebător sau interpelat, are obligația de a răspunde verbal sau în scris, în termen de cel mult 3 zile, dar în orice caz, în aceeași sesiune.

Pentru pregătirea dezbaterilor sau a interpelărilor, deputații au dreptul să solicite informațiile necesare de la orice organ de stat, adresîndu-se în acest scop Biroului Marii Adunări Naționale.

Pe lângă aceste drepturi, deputații au și o serie de îndatoriri. Una dintre acestea, expresie a democraticismului orînduirii noastre, este și aceea de a prezenta periodic, în fața alegătorilor lor, dări de seamă asupra activității pe care au desfășurat-o, precum și asupra activității Marii Adunări Naționale. Totodată,

deputații au obligația să organizeze întâlniri cu alegătorii, să se informeze asupra problemelor care îi preocupă și, să-i sprijine în rezolvarea acestora, în nobila lor calitate de slujitori ai poporului. Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Deputații au datoria de a cunoaște îndeaproape problemele care-i preocupă pe oamenii muncii,..., de a-și aduce contribuția la soluționarea acestora, la înfăptuirea politicii partidului și guvernului"¹⁾.

Spre a-și putea desfășura activitatea în mod nestingherit, în cele mai bune condiții, deputații Marii Adunări Naționale se bucură de imunitate parlamentară, datorită căreia, nici un deputat al acestui organ nu poate fi reținut, arestat sau trimis în judecată penală, fără incuviințarea prealabilă a Marii Adunări Naționale, în timpul sesiunilor, iar între sesiuni, a Consiliului de Stat. Cererea de reținere sau arestare este depusă de Procurorul General la Biroul Marii Adunări Naționale sau la Consiliul de Stat, după caz.

Imunitatea parlamentară încetează însă în caz de infracțiune flagrantă, adică atunci când deputatul este surprins asupra faptului, în momentul săvârșirii infracțiunii. Într-o astfel de situație, deputatul poate fi reținut fără incuviințare.

Toate aceste reglementări urmăresc să facă din deputații Marii Adunări Naționale slujitori devotați și activi ai poporului, militanți înflăcărați pentru ridicarea ei continuă pe noi trepte de progres și civilizație, pentru bunăstarea și fericirea națiunii

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, vol. I, Ed. Pol., București, 1968, p. 134.

noastre socialiste, pentru pace în lume, pentru prietenie, colaborare și înțelegere între toate popoarele.

Consiliul de Stat¹⁾

Exercitarea puterii de stat, ca de altfel toate celelalte forme de realizare a puterii de stat, trebuie să se desfășoare în mod permanent, fără întrerupere, întrucât viața socială, în evoluția ei, nu cunoaște întreruperi. Marea Adunare Națională, organ suprem al puterii de stat, organ reprezentativ al tuturor cetățenilor țării noastre, nu poate realiza acest deziderat. Ea își desfășoară activitatea în sesiuni, adică în mod periodic. Organul de stat care exercită în mod permanent puterea de stat, la nivel național, este Consiliul de Stat.

Potrivit Constituției țării noastre, "Consiliul de Stat al R.S.România este organul suprem al puterii de stat, cu activitate permanentă, subordonat Marii Adunări Naționale"²⁾.

Consiliul de Stat este ales de Marea Adunare Națională, dintre deputații săi, pe întreaga durată a legislaturii, în prima sa sesiune, la propunerea C.C. al P.C.R. și a Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Consiliul de Stat este alcătuit dintr-un președinte, care este și Președintele R.S.România, vicepreședinți și membrii.

Consiliul de Stat dispune de un aparat de lucru, condus de secretarul Consiliului de Stat, care este, totodată, și secretar prezidențial, numit prin decret, emis de Președintele R.S.România.

1) Pentru detalii, a se vedea, M. Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.199 și urm.

2) Constituția R.S.România, art.62.

Consiliul de Stat, ca organ colegial, își desfășoară activitatea potrivit principiului conducerii colective. Această activitate are loc în ședințe de lucru, convocate de către președintele Consiliului de Stat sau, în absența acestuia, de unul dintre vicepreședinți, desemnat de președintele Consiliului de Stat. Ședințele sînt convocate de cîte ori este necesară întrunirea Consiliului de Stat. Pentru a se putea desfășura ședințele acestuia, este necesară prezența a cel puțin jumătate plus unu din numărul total al membrilor Consiliului de Stat.

Consiliul de Stat emite decrete și adoptă hotărîri. Decretele pot avea caracter normativ, ca de exemplu, decretul prin care se organizează ministerele sau, caracter individual, cum sînt cele privind numirea și revocarea din funcții.

Hotărîrile, în general, privesc adoptarea ordinii de zi a ședințelor, precum și luarea unor măsuri referitoare la activitatea aparatului de lucru al Consiliului de Stat.

Decretele și hotărîrile sînt semnate de Președintele R.S.România. Decretele cu caracter normativ sînt publicate în Buletinul Oficial al R.S.România.

Potrivit Constituției țării noastre, atribuțiile Consiliului de Stat se pot grupa în 2 categorii:

1) atribuții permanente; 2) atribuții care se exercită în perioada dintre sesiunile Marii Adunări Naționale¹⁾.

1) În afara atribuțiilor stabilite de Constituție, Consiliul de Stat are și alte atribuții, stabilite prin legi ordinare. Acestea se referă, în principal, la organizarea alegerilor de deputați. Astfel, Consiliul de Stat delimitează și stabilește numărul circumscripțiilor electorale, confirmă Comisia Electorală Centrală și comisiile electorale județene, stabilește modelul listei de alegători și a buletinelor de vot,

Atribuțiile permanente sînt acele atribuții pe care Consiliul de Stat le exercită atît în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale, cît și în perioada cît aceasta este convocată în sesiune.

Atribuțiile permanente ale Consiliului de Stat sînt următoarele¹⁾:

- stabilirea datei alegerilor pentru Marea Adunare Națională și consiliile populare;
- organizarea ministerelor și a celorlalte organe de stat;
- ratificarea și denunțarea tratatelor internaționale care nu implică modificarea legilor;
- stabilirea gradelor militare;
- instituirea de decorații și titluri de onoare.

În intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale, Consiliul de Stat exercită următoarele atribuții:

- stabilește, fără să poată modifica Constituția, norme cu putere de lege, care sînt supuse spre dezbateră și aprobare Marii Adunări Naționale, la prima sesiune a acesteia;

Consiliul de Stat poate adopta asemenea norme în orice domeniu, cu excepția planului național unic de dezvoltare economico-socială, a bugetului de stat, precum și a contului general de încheiere a exercițiului bugetar, care pot fi adoptate de către Consiliul de Stat în mod excepțional, numai în situația în care Marea Adu-

---

stabilește data alegerilor parțiale pentru M.A.N. și consiliile populare județene. Totodată, Consiliul de Stat autoriză căsătoria cetățenilor români cu persoane avînd altă cetățenie, încuviințează înfierea între cetățeni români și persoane cu altă cetățenie.

1) Constituția R.S.România, art.63.

nare Națională nu se poate întruni datorită unor împrejurări cu totul deosebite, de excepție:

- numește și revocă pe primul ministru;

7 numește și revocă Consiliul de Miniștri și Tribunalul Suprem în cazul în care Marea Adunare Națională nu se poate întruni din pricina unor împrejurări excepționale;

- dă legilor în vigoare interpretare general obligatorie, adică arată care este sensul exact al legii, spre a nu se crea confuzii; interpretarea dată de către Consiliul de Stat este la fel de obligatorie ca și legea însăși, adică aceasta trebuie aplicată în sensul stabilit de Consiliul de Stat;

- acordă amnistia ;

- controlează modul cum se aplică legile și hotărârile Marii Adunări Naționale, activitatea Consiliului de Miniștri, a ministerelor și a celorlalte organe centrale ale administrației de stat, precum și activitatea procuraturii; ascultă dări de seamă ale Tribunalului Suprem și controlează deciziile de îndrumare ale acestuia; controlează hotărârile consiliilor populare;

- declară, în caz de urgență, mobilizarea parțială sau generală;

- declară, în caz de urgență, starea de război, în situația în care are loc o agresiune împotriva Republicii Socialiste România sau a unui stat față de care țara noastră are obligații de apărare reciprocă asumată prin tratate internaționale¹⁾.

1) În literatura de specialitate, se menționează, ca o categorie distinctă, atribuțiile exercitate de Consiliul de Stat în timpul sesiunilor Marii Adunări Naționale (I. Muraru, Drept constituțional, vol. II, op. cit., p. 159).

Aceste ultime două atribuții ale Consiliului de Stat pot fi exercitate numai în cazul în care Marea Adunare Națională nu se poate întruni într-un interval de timp suficient spre a adopta hotărârile corespunzătoare, deci când există o "urgență" în adoptarea unor măsuri de cea mai mare însemnătate.

Fiind subordonat Marii Adunări Naționale, Consiliul de Stat răspunde în fața acesteia de întreaga sa activitate.

Marea Adunare Națională are drept de control asupra Consiliului de Stat, asupra actelor emise de acesta, avind totodată, și dreptul de a anula aceste hotărâri.

Consiliul de Stat are obligația de a prezenta Marii Adunări Naționale dări de seamă cu privire la îndeplinirea atribuțiilor sale, precum și cu privire la modul cum au fost respectate și executate legile și hotărârile Marii Adunări Naționale în activitatea organelor de stat.

Ca organ suprem al puterii de stat cu activitate permanentă, Consiliul de Stat are de rezolvat o mare varietate de probleme, desfășoară o activitate deosebit de amplă și de complexă. Pentru ca aceasta să aibă loc în cele mai bune condiții, pe lângă Consiliul de Stat funcționează o serie de organe cu sarcini în diferite domenii. Unele dintre acestea au o dublă natură, adică sînt organe de partid și de stat, subordonate atît Comitetului Central al P.C.R., cît și Consiliului de Stat. Aceste organe sînt: Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale, Consiliul Organizării Economico-Sociale, Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, Consiliul Apărării R.S.R., care este subordonat și Marii Adunări Naționale.

Alte organe au numai o singură natură, sînt organe exclusiv de stat, subordonîndu-se numai Consiliului de Stat. Aceste organe au atribuții, mai ales, de informare și control, precum, Direcția Centrală de Statistică, Comisia Națională de Demografie, Consiliul Legislativ, Curtea Superioară de Control Financiar, Inspectoratul General de Stat pentru Controlul Calității Produselor.

- Președintele Republicii Socialiste România.

Instituția președintelui republicii a fost creată în anul 1974, ca urmare a hotărîrii Plenarei C.C. al P.C.R. din martie 1974¹⁾, O dată cu aceasta, s-au adus modificările corespunzătoare în Constituția R.S.R.

Președintele republicii face parte din categoria organelor supreme ale puterii de stat.

Președintele R.S.România este șeful statului și reprezintă statul în relațiile interne și internaționale ale R.S.România.

Președintele R.S.România, este, totodată, și comandantul suprem al forțelor armate ale țării și președintele Consiliului Apărării R.S.R.²⁾.

Președintele R.S.România este ales de Marea Adunare Națională pe durata legialaturii, în prima sesiune a acesteia și, rămîne în funcție pînă la alegerea președintelui în legislatura următoare.

Persoana care va ocupa funcția de președinte al R.S.România este propusă de C.C. al P.C.R. și de Consiliul Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste. Cel propus, spre a fi ales, trebuie să in-

1) Legea nr.1., din 28 martie 1974.

2) Constituția R.S.România, art.74.

trunească votul a cel puțin 2/3 din numărul total al deputaților Marii Adunări Naționale.

Președintele este subordonat numai față de Marea Adunare Națională. El nu se subordonează Consiliului de Stat. Președintele nu răspunde de activitatea sa decât numai în fața Marii Adunări Naționale.

La alegerea sa, Președintele republicii depune în fața Marii Adunări Naționale un jurământ¹⁾.

Fiind subordonat Marii Adunări Naționale, aceasta are drept de control asupra Președintelui, care este obligat să prezinte periodic în fața Marii Adunări Naționale dări de seamă cu privire la activitatea sa. După prezentarea dării de seamă urmează dezbateri, pe baza cărora Marea Adunare Națională adoptă o hotărâre privind activitatea desfășurată de Președinte.

Președintele R.S.R este, totodată, și președinte al Consiliului de Stat. În această calitate, el prezidează ședințele Consiliului de Stat. Deși nu face parte din Consiliul de Miniștri, Președintele R.S.R. poate prezida și ședințele acestuia, atunci când consideră necesar.

1) "Jur să slujesc cu credință patria, să acționez cu fermitate pentru apărarea independenței, suveranității și integrității țării, pentru bunăstarea și fericirea întregului popor, pentru edificarea socialismului și comunismului în Republica Socialistă România.

Jur să respect și să apăr Constituția și legile țării, se fac totul pentru aplicarea consecventă a principiilor democrației socialiste, pentru afirmarea în viața societății a normelor eticii și echității socialiste.

Jur să promovez neabătut politica externă de prietenie și alianță cu toate țările socialiste, de colaborare cu toate națiunile lumii, fără deosebire de orînduire socială, pe baza deplinei egalități în drepturi, de solidaritate cu forțele revoluționare, progresiste de pretutindeni, de pace și prietenie între popoare. Jur că îmi voi face întotdeauna datoria cu cinste și devotament pentru strălucirea și măreția națiunii noastre socialiste, a Republicii Socialiste România.

Președintele republicii are o serie de atribuții deosebit de importante.

Astfel, la propunerea primului ministru, numește și revocă pe viceprim-miniștri, miniștri și conducătorii celorlalte organe centrale ale administrației de stat. De asemenea, numește și revocă pe membrii Tribunalului Suprem, iar între sesiunile Marii Adunări Naționale, numește și revocă pe președintele Tribunalului Suprem și pe Procurorul General .

Acordă gradele de general, amiral și mareșal, conferă decorații și titluri de onoare, autoriză purtarea decorațiilor conferite de alte state.

Președintele R.S.R. are dreptul de a acorda grațierea, adică înlăturarea obligației de a executa o pedeapsă penală sau, schimbarea unei pedepse mai grave într-una mai ușoară (comutarea pedepsei).

Acordă cetățenia română și aprobă renunțarea la cetățenia română. Președintele are, totodată, dreptul de a retrage cetățenia română, în condițiile prevăzute de lege.

De asemenea, are dreptul de a acorda azil, în baza căruia persoana căreia i s-a acordat azilul, nu mai poate fi extrădată. Președintele aprobă stabilirea domiciliului în R.S.România pentru persoanele având cetățenia altor state.

În domeniul relațiilor externe, Președintele R.S.România stabilește rangurile misiunilor diplomatice, acreditează și recheamă reprezentanții diplomației ai țării noastre, primește scrisorile de acreditare și rechemare ale reprezentanților diplomației ai altor state, încheie tratate internaționale în numele R.S.România, acordă imputerniciri, în acest scop, primului ministru, altor membri ai Consiliului de Miniștri sau unor reprezentanți diplomației.

În ceea ce privește apărarea țării, Președintele republicii, în interesul apărării R.S.România, al asigurării ordinii publice sau securității statului, poate proclama, în caz de urgență, în unele localități sau pe întregul teritoriu al țării, starea de necesitate¹⁾.

În îndeplinirea atribuțiilor sale, Președintele R.S.România emite decrete prezidențiale și decizii. Decretele pot avea, fie caracter normativ, ca de pildă, în domeniul stabilirii unor prețuri, fie caracter individual, cum sînt cele privind numirea într-o funcție. Deciziile privesc autorizarea purtării de decorații conferite de alte state, acordarea dreptului de azil, aprobarea stabilirii domiciliului în R.S.R., a căsătoriei unui cetățean român cu un cetățean al altui stat etc.

c) Organele locale ale puterii de stat.²⁾

În țara noastră, puterea de stat, pe plan local, adică în unitățile administrativ-teritoriale, este exercitată de consiliile populare.

Așa după cum se consacră în Constituție, consiliile populare sînt organele locale ale puterii de stat, în unitățile administrativ-teritoriale în care au fost alese³⁾.

- 1) Președintele R.S.România, are și alte atribuții, ca de pildă, acordă drapelul unităților militare, aprobă trimiterea peste graniță a valorilor culturale, atribuie nume unităților socialiste de stat, străzilor, stabilește calitatea de monument al naturii, înființează oficii consulare, recunoaște în funcție pe șefii cultelor religioase, aprobă unele prețuri etc. (a se vedea Decr. Consiliului de Stat, nr. 150/1974).
- 2) În această problemă, a se vedea și I. Iovănaș, A. Balogh, R. Petrescu, Organizarea și funcționarea organelor locale ale puterii și administrației de stat, Ed. științifică, București, 1979, p. 41 și urm.
- 3) Constituția R.S.România, art. 86. În afară de Constituție, organele locale sînt reglementate și prin Legea nr. 57/1968, cu modificările ulterioare.

Prin consiliile populare, poporul, deținătorul suveran al puterii, o exercită pe plan local.

În calitate de organe ale puterii de stat, consiliile populare au dreptul să adopte norme juridice, prin care reglementează relațiile sociale din cadrul unităților administrativ-teritoriale respective.

Atribuțiile consiliilor populare sînt mai restrînse decît ale organelor supreme ale puterii de stat, deoarece activitatea acestora se desfășoară într-un cadru teritorial mult mai restrîns, ele ocupîndu-se de un cerc de probleme mai redus decît organele supreme.

Consiliile populare rezolvă probleme de interes local, dar în deplină concordanță cu interesele generale ale țării, ale întregului popor, interese care își găsesc expresia în legile adoptate de Marea Adunare Națională.

Consiliile populare conduc activitatea locală, asigurînd dezvoltarea economică, socială, culturală, edilitar-gospodărească a unităților administrativ-teritoriale în care au fost alese, apărarea proprietății socialiste, ocrotirea drepturilor cetățenilor, legalitatea socialistă, menținerea ordinii publice.

Consiliile populare organizează participarea cetățenilor la rezolvarea, pe plan local, a treburilor de stat și obștești. Din acest punct de vedere, consiliile populare sînt organizații de masă larg democratice, organizații de masă ale cetățenilor din unitățile administrativ-teritoriale, care cuprind pe toți muncitorii, țărani, intelectualii și celelalte categorii de oameni ai muncii din unitățile administrativ-teritoriale în care funcționează acele consilii populare.

Consiliile populare sînt alcătuite din deputați, aleși pe circumscripții electorale, cîte un deputat pen-

tru fiecare circumscripție. Circumscripțiile electorale pentru alegerea deputaților unui consiliu popular au același număr de locuitori.

În funcție de unitățile administrativ-teritoriale, consiliile populare sînt de mai multe categorii și anume: consilii populare județene, al municipiului București, municipale, ale sectoarelor municipiului București, orășenești și comunale.

Durata mandatului consiliilor populare este diferit, în funcție de unitatea administrativ-teritorială în care au fost alese. Astfel, durata mandatului unui consiliu popular județean și cel al municipiului București este de 5 ani, în timp ce mandatul unui consiliu popular municipal, al sectoarelor municipiului București, orășenesc și comunal are o durată de 2 ani și jumătate.

Atribuțiile consiliilor populare pot fi grupate în trei categorii:

- 1) atribuții de reglementare juridică;
- 2) atribuții de formare a altor organe de stat;
- 3) atribuții de conducere, coordonare și control.

În cadrul primei categorii de atribuții, consiliile populare:

- adoptă planurile de dezvoltare economico-socială în profil teritorial, pe baza sarcinilor care decurg din planul național unic;
- adoptă bugetul local și aprobă contul de încheiere a exercițiului bugetar;
- hotărâsc în problemele privind executarea planului și bugetului local, precum și în alte probleme de interes local, ca de exemplu, sistematizarea teritorială a localităților, dezvoltarea industriei locale, a agriculturii, aprovizionarea populației, organizarea serviciilor publice, folosirea eficientă a fondului funciar,

gospedărirea apelor, dezvoltarea silviculturii, gospedărirea comunală și locativă, dezvoltarea învățămîntului și culturii, ocrotirea sănătății, asistența socială etc.

- adevătată măsuri pentru aducerea la îndeplinire a legilor, decretelor Consiliului de Stat, a altor acte ale organelor centrale, a hotărîrilor Congresului consiliilor populare, ale Camerei legislative, ale conferințelor consiliilor populare și a hotărîrilor consiliilor populare ierarhic superioare.

In cadrul atribuțiilor de formare a altor organe de stat, consiliile populare:

- aleg și revocă comitetele executive și birourile lor executive;

- organizează aparatul propriu al comitetului sau biroului executiv, precum și organele locale de specialitate ale administrației de stat;

- înființează organizații economice, întreprinderi, instituții de învățămînt, cultură, sănătate, pentru problemele de muncă și ocrotiri sociale etc.;

- numesc și revocă pe conducătorii organelor locale de specialitate ale administrației de stat, cu acordul organelor de specialitate ierarhic superioare, precum și pe conducătorii organelor locale de miliție, cu acordul organelor de miliție ierarhic superioare;

- consiliile populare județene și al municipiului București aleg și revocă pe judecătorii tribunalelor și ai judecătoriilor din cuprinsul județului respectiv și al municipiului București, precum și pe procurorii șefi ai procuraturilor județene și al municipiului București, la propunerea ministrului justiției, respectiv a Procurorului General, după caz; de asemenea aleg asesorii popularii.

Ca atribuții de coordonare, conducere și control, consiliile populare:

- conduc, îndrumă și controlează activitatea comitetelor și a birourilor lor executive, a organelor locale de specialitate ale administrației de stat, a întreprinderilor și instituțiilor subordonate;

- îndrumă și controlează activitatea consiliilor populare ierarhic inferioare;

- consiliile populare județene și al municipiului București ascultă dări de seamă prezentate de către președinții tribunalelor județene și al municipiului București, de către procurorii șefi ai procuraturilor județene și al municipiului București.

O parte din atribuțiile consiliilor populare pot fi îndeplinite între sesiunile acestora și de către comitetele și birourile lor executive. Sînt însă unele atribuții, care nu pot fi exercitate decît de consiliile populare, cu alte cuvinte, sînt atribuții exclusive ale acestora, ca de exemplu, adoptarea planului și bugetului local, alegerea și revocarea comitetelor sau birourilor executive, controlul asupra consiliilor populare ierarhic inferioare, precum și dreptul de anulare a hotărîrilor acestora, alegerea și revocarea judecătorilor, asesorilor, a conducătorului organului de miliție și al procurorului șef, revocarea deputaților și aprobarea cererii de încetare a mandatului de deputat.

Consiliile populare își desfășoară activitatea în mod periodic, adică în sesiuni. Convocarea în sesiune se face de către comitetul sau biroul executiv al consiliului popular, după caz.

Sesiunile consiliilor populare pot fi ordinare și extraordinare. Sesiunile ordinare sînt sesiunile obișnuite, pe care consiliile populare trebuie să le organi-

zeze la anumite intervale de timp, stabilite de lege. Astfel, consiliile populare județene, al municipiului București, ale sectoarelor acestuia și ale municipiilor au sesiuni ordinare în fiecare trimestru. Consiliile populare erășenești și comunale au sesiuni ordinare o dată la două luni.

În afară de sesiuni ordinare, consiliile populare se pot întruni și în sesiuni extraordinare. Convocarea consiliilor populare în sesiuni extraordinare are loc ori de câte ori este nevoie. Convocarea se face din inițiativa comitetului sau biroului executiv, după caz sau, a cel puțin a unei treimi din numărul total al deputaților aceluși consiliu popular.

Sesiunile prezintă o deosebită însemnătate în activitatea consiliilor populare, deoarece în cadrul acestora se dezbate și se adoptă măsuri în problemele care interesează unitatea administrativ-teritorială respectivă, măsuri care urmăresc dezvoltarea multilaterală a acestora, ridicarea bunăstării oamenilor muncii, a calității vieții lor.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază faptul că, "Sesiunile vor trebui să îndeplinească un rol tot mai important în activitatea sfaturilor populare, lărgindu-și sfera de preocupări în vederea rezolvării efective a celor mai importante probleme de stat pe plan local¹⁾).

Consiliile populare își pot desfășura activitatea în sesiune numai în prezența a cel puțin jumătate plus unu din numărul deputaților .

În cadrul sesiunilor, consiliile populare adoptă hotărâri. Pentru ca o hotărâre să fie valabilă adoptată, ea trebuie să întrunească votul majorității deputaților consiliului popular.

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, vol. I., op. cit., p. 133.

În scopul desfășurării lor în cele mai bune condiții și, pentru rezolvarea eficientă a problemelor locale, consiliile populare își constituie anumite forme organizatorice care să le sprijine. Acestea sînt comisiile permanente.

Comisiile permanente sînt alcătuite din deputații consiliilor populare, pe care acestea îi aleg în calitate de membri ai acestor comisii. Atît numărul comisiilor permanente, domeniile și sectoarele de activitate de care se vor ocupa, numărul membrilor acestora sînt stabilite de fiecare consiliu în parte, în funcție de necesitățile din unitățile administrativ-teritoriale respective. Nu există norme general obligatorii în acest sens.

Comisiile permanente studiază problemele de interes local, cu caracter economic, social, cultural etc., controlează activitatea organelor locale de specialitate ale administrației de stat, a întreprinderilor și instituțiilor subordonate consiliilor populare, prezintă consiliilor populare proiecte de hotărîri, avizează proiectele de hotărîri ebalorate de comitetele sau birourile executive, fac diferite propuneri consiliilor populare, comitetelor ori birourilor executive etc.

Comisiile permanente se subordonează numai consiliului popular care le-a ales, în fața căruia răspund de întreaga lor activitate.

În afara comisiilor permanente, consiliile populare pot alege dintre deputații lor și comisii temporare. Acestea sînt constituite pentru examinarea și rezolvarea unor probleme concrete, determinate. Consiliile populare stabilesc sarcinile, obiectivele, competența și modul de activitate pentru fiecare comisie temporară în parte. La încheierea misiunii sale, comisia temporară își încetează activitatea, spre deosebire de comisiile per-

manente, care își desfășoară activitatea pe toată durata mandatului consiliilor populare.

Deputații consiliilor populare, ca reprezentanți ai cetățenilor din circumscripțiile electorale, în care au fost aleși, trebuie să contribuie la dezvoltarea multilaterală a unității administrativ-teritoriale, să mobilizeze pe cetățeni la îndeplinirea sarcinilor stabilite de partid și de stat în acea unitate.

Deputații au obligația de a prezenta, periodic, în fața alegătorilor, dări de seamă cu privire la activitatea lor și a consiliului popular din care fac parte, să participe efectiv la întreaga activitate a consiliului popular, să țină consfățuiri cu alegătorii să-i ajute la rezolvarea problemei acestora, la realizarea drepturilor și intereselor lor legitime.

În întreaga lor activitate, consiliile populare trebuie să se sprijine din plin pe masa de cetățeni din unitatea administrativ-teritorială în care au fost alese.

Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Forța consiliilor populare, eficiența muncii lor depind de întărirea continuă a legăturilor cu masele populare, de consultarea largă a acestora, de capacitatea lor de a stimula elanul constructiv și inițiativa oamenilor muncii"¹⁾.

În acest sens, au fost instituționalizate adunările cetățenești, care sînt organizate și convocate de comitetele sau birourile executive ale consiliilor populare o dată pe an sau de cîte ori este nevoie. Adunările dezbate probleme economice și social-culturale de

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol.12, Ed.pol., București, 1976, p.416.

interes local, ascultă și dezbate rapoarte asupra activității consiliilor populare și a comitetelor sau birourilor executive ale acestora, hotărăsc în problemele privind realizarea unor lucrări de interes obștesc etc.

Ca expresie a lărgirii continue a democrației noastre socialiste, au luat ființă și alte forme de participare a deputaților consiliilor populare la viața politică, economică și social-culturală a țării.

Astfel, au fost create Congresul consiliilor populare, Camera legislativă a consiliilor populare, Conferința pe țară a președinților consiliilor populare, conferințele pe județ ale deputaților consiliilor populare municipale, orașenești și comunale¹⁾.

În cadrul acestora, se dezbate problemele de interes local, se face un larg schimb de experiență între deputați, contribuindu-se, în felul acesta, la dezvoltarea unităților administrativ-teritoriale, în ultimă instanță, la însăși dezvoltarea multilaterală a patriei noastre.

4. Organele administrației de stat¹⁾

a) Noțiunea de administrație de stat.

O altă formă fundamentală de realizare a puterii de stat este administrația de stat.

Administrația de stat poate fi definită ca o activitate fundamentală a statului, o formă fundamentală de realizare a puterii de stat, care constă în executarea

1) Legea nr. 5/1975, modificată și completată prin Legea nr. 3/1976.

2) În această problemă, a se vedea și: I. Vintu, M. Anghere, M. Străoanu, Organele administrației de stat, op. cit. și D. Holt, Gh. Bobocșa ș.a., Administrația de stat în R.S.R., Ed. Academiei, București, 1968.

legii și a celorlalte acte subordonate legii, folosindu-se prerogativele puterii de stat¹⁾.

Uneori, prin administrație de stat se înțelege și o totalitate de organe de stat. Astfel, se distinge între un sens formal al acestei noțiuni (ca sistem de organe de stat) și, un sens material (ca activitate statală)²⁾. În prezenta lucrare, noțiunea de administrație de stat este utilizată în accepțiunea de activitate fundamentală a statului, de realizare a puterii de stat.

Administrația de stat este o activitate executivă, înfăptuită de organele administrației de stat, în realizarea puterii de stat, folosindu-se, deci, prerogativele puterii de stat.

Trebuie remarcat faptul că, nu toate organele administrației de stat realizează în aceeași măsură puterea de stat. Unele organe ale administrației de stat realizează în mod pregnant, evident, puterea de stat, ca de exemplu, organele de miliție, în timp ce alte organe ale administrației de stat realizează puterea de stat într-o măsură mai mică, înfăptuind, în principal, activități de producere de bunuri, executări de lucrări sau prestări de servicii, cum sînt întreprinderile și unele institu-

---

1) Cu privire la noțiunea de administrație de stat, a se vedea și: T.Drăganu, Formele de activitate, op.cit., p.210 și urm.; E.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.223 și urm.; Al.Negoită, Drept administrativ, op.cit., p.5 și urm.; I.Iovănaș, Drept administrativ, op.cit., p.10 și urm.; R.Ionescu, Drept administrativ, op.cit., p.71; N.Frisca, Drept constituțional, op.cit., p.496; I.Deleanu, Drept constituțional, op.cit., p.573 și urm.

2) Al.Negoită, Drept administrativ, op.cit., p.5.

ții¹⁾. Caracteristic pentru organele administrației de stat, spre deosebire de alte organe de stat, care și ele execută legea, este faptul că executarea legii, în faptuită de către organele administrației de stat, merge pînă la fapte materiale concrete. Deci și activitatea întreprinderilor și unor instituții de stat, chiar dacă în această activitate nu se realizează, în principal, puterea de stat, poate fi socotită ca o activitate de executare a legii, deci, ca făcînd parte din administrația de stat²⁾.

Executînd legea, organele administrației de stat trebuie să asigure, totodată, condițiile necesare unei bune executări, prin organizarea executării legii, pe calea adoptării de acte normative, subordonate legii. Actele normative ale organelor puterii de stat realizează o reglementare primară a relațiilor sociale, în timp ce actele normative ale organelor administrației de stat constituie o reglementare secundară, derivată, deoarece se realizează pe baza reglementării primare. Mai trebuie semnalat faptul că, executarea legii este făcută nu numai de organele administrației de stat, ci și de celelalte organe de stat, organizații de masă și obștești, alte persoane juridice, precum și de persoanele fizice.

-
- 1) Cu privire la calitatea întreprinderilor și instituțiilor social-culturale de a fi sau nu organe ale administrației de stat, a se vedea T. Drăganu, Formele de activitate, op.cit., p.71; Idem, Actele administrative și faptele asimilate lor, supuse controlului judecătoresc potrivit Legii 1/1967, Ed. Dacia, Cluj, 1970, p. 120 și urm.; M. Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.272 și urm.; Al. Negoiță, Drept administrativ, op.cit., p.142; I. Iovănaș, Drept administrativ, op.cit., p.94 și urm.; R. Ionescu, Drept administrativ, op.cit., p.105 și urm.; I. Vintu ș.a., Organele administrației de stat, op.cit., p.45 și urm.
  - 2) În literatura de specialitate, se arată că, în afara activității de diposiție, organele administrației de

Una dintre caracteristicile organelor administrației de stat este dubla lor subordonare. Potrivit acesteia, organele administrației de stat se subordonează atât față de organele puterii de stat, cât și între ele, în funcție de competența lor teritorială și materială. Astfel, organele cu competență teritorială mai restrînsă se subordonează față de cele cu competență teritorială mai largă, din domeniul respectiv. Aceasta este o subordonare pe linie verticală. Pe de altă parte, organele cu competență materială de specialitate se subordonează față de cele cu competență materială generală. Această subordonare se realizează pe linie orizontală, între organele situate la același nivel din punct de vedere al competenței teritoriale. Tot pe linie orizontală, organele administrației de stat se subordonează și față de organele puterii de stat pe lângă care funcționează.

De exemplu, pe linie verticală, un comitet al unui consiliu popular județean se subordonează față de Consiliul de Miniștri, iar pe linie orizontală, față de consiliul popular județean, iar un organ local de specialitate al administrației de stat se subordonează pe linie orizontală față de comitetul sau biroul executiv al consiliului popular, organe cu competență materială generală, iar pe linie verticală față de organul central din acea ramură sau sector de activitate.

Organele administrației de stat constituie un sistem de organe, în cadrul căruia se disting mai multe categorii de organe.

---

stat desfășoară și o variată activitate de prestări de servicii către populație (Al. Negoiță, Drept administrativ, op.cit., p.11).

Constituția țării noastre distinge două categorii principale de organe ale administrației de stat:

- organele centrale ale administrației de stat;
- organele locale ale administrației de stat.

La rândul lor, organele locale se pot împărți în mai multe categorii, în funcție de unitatea administrativ-teritorială în care funcționează. Astfel, distingem, organe județene, municipale, ale sectoarelor municipiului București, orașenești și comunale.

b) Organele centrale ale administrației de stat.

Consiliul de Miniștri este organul suprem al administrației de stat, față de care se subordonează toate organele din acest sistem de organe de stat¹⁾.

Consiliul de Miniștri este ales de Marea Adunare Națională pe durata legislaturii acesteia, în prima sa sesiune.

Consiliul de Miniștri se compune din primul ministru, prim viceprim-ministri, viceprim-ministri, miniștri, miniștri secretari de stat, precum și din conducătorii altor organe centrale ale administrației de stat, prevăzuți de lege.

Din Consiliul de Miniștri mai fac parte, ca membri, președintele Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, președintele Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție, președinta Con-

---

1) Cu privire la Consiliul de Miniștri, a se vedea: Constituția R.S.România, art.77 și urm.; Legea nr.24/1969, privind organizarea și funcționarea Consiliului de Miniștri; I.Vintu ș.a., Organele administrației de stat, op.cit., p.125 și urm.; D.Holt ș.a. Administrația de stat, op.cit., p.126 și urm.

siliului Național al Femeilor, primul secretar al Uniunii Tineretului Communist, care îndeplinește funcția de ministru pentru Problemele Tineretului.

Pentru rezolvarea operativă a problemelor curente și, pentru urmărirea executării hotărârilor Consiliului de Miniștri, acesta își constituie un Birou Executiv, alcătuit din primul ministru, prim viceprim-miniștri și viceprim-miniștri.

Consiliul de Miniștri are și un aparat de lucru, un Secretariat general, care se ocupă cu rezolvarea problemelor cu caracter administrativ.

Pe lângă Consiliul de Miniștri funcționează o serie de organe. Unele dintre acestea sînt organe de stat, ca de pildă, Consiliul Financiar-Bancar, organ cu atribuții de studiu și avizare în probleme financiar-bancare.

Altele sînt organe cu dublă natură, de partid și de stat, subordonate atât Comitetului Central al P.C.R., cît și Consiliului de Miniștri, precum, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, Comitetul pentru Problemele Consiliilor Populare, Comitetul pentru Radio și Televiziune¹).

1) În literatura de specialitate, s-a emis opinia, potrivit căreia, organele cu dublă natură, de partid și de stat, ar fi organe ale administrației de stat (a se vedea I. Iovănaș, Drept administrativ, op. cit., p. 96 și urm.). Nu împărtășim această opinie, cel puțin în ceea ce privește acele organe care nu se subordonează Consiliului de Miniștri, ci Consiliului de Stat. Credem că nu se poate admite ca un organ al administrației de stat să nu se subordoneze Consiliului de Miniștri, organul suprem al acestui sistem. Mai mult, hotărârile unor organe, ca de pildă, Consiliul Apărării, sînt obligatorii pentru Consiliul de Miniștri,

Consiliul de Miniștri exercită conducerea generală a activității executive pe întregul teritoriu al țării, avînd importante atribuții.

Astfel, Consiliul de Miniștri:

- adoptă măsuri privind aducerea la îndeplinire a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, organizarea și asigurarea executării legilor;

- elaborează proiectul planului național unic de dezvoltare economico-socială și proiectul bugetului de stat, orice alte proiecte de legi și decrete și adoptă măsurile necesare pentru realizarea acestora, întocmind și rapoarte cu privire la executarea lor;

- adoptă măsuri în vederea asigurării ordinii publice, apărării intereselor statului, ocrotirii drepturilor cetățenilor, organizării generale a forțelor armate, potrivit hotărîrilor Consiliului Apărării.

- conduce, coordonează și controlează activitatea ministerelor, a celorlalte organe centrale ale administrației de stat;

- înființează organizații economice, întreprinderi și instituții de stat de interes republican;

- exercită atribuții de conducere și de control asupra activității comitetelor și birourilor executive ale consiliilor populare;

---

ceea ce nu este posibil în cazul nici unui organ al administrației de stat. După părerea noastră, organele de partid și de stat, expresie a lărgirii democrației societății noastre, a împlinirii tot mai puternice a activității de partid cu cea de stat, constituie o categorie distinctă de forme de organizare a vieții sociale în țara noastră, prin care se înfăptuește conducerea superioară de partid și de stat, se rezolvă mai bine multitudinea de probleme care apar în procesul construcției socialiste.

- exercită conducerea generală în domeniul relațiilor cu alte state și adoptă măsuri pentru încheierea de tratate internaționale;

- sprijină activitatea organizațiilor de masă și obștești¹⁾.

Atribuțiile Consiliului de Miniștri pot fi stabilite, în afară de Constituție, și de alte acte normative. Astfel, Biroul Executiv al Consiliului de Miniștri soluționează divergențele dintre miniștri și consiliile de conducere ale ministerelor²⁾.

Consiliul de Miniștri își desfășoară activitatea potrivit principiului conducerii colective, asigurând unitatea de acțiune politică și administrativă a ministerelor și celorlalte organe centrale ale administrației de stat.

Modul cum se adoptă măsurile depinde de natura acestora. Astfel, unele hotărâri pot fi luate atât în plenul Consiliului de Miniștri, cât și în cadrul Biroului executiv sau chiar de către primul ministru, ca de exemplu, măsurile privind realizarea planului național unic.

Alte măsuri nu pot fi luate decât în cadrul plenului Consiliului de Miniștri ori în cadrul Biroului executiv, ca de pildă, anularea actelor ilegale ale organelor locale ale administrației de stat. În sfârșit, unele măsuri nu pot fi adoptate decât în plenul Consiliului de Miniștri, cum ar fi adoptarea proiectului planului național și a bugetului de stat.

---

1) Constituția R.S.România , art.77.

2) Decr. Consiliului de Stat nr.76/1973.

În îndeplinirea atribuțiilor sale, Consiliul de Miniștri adoptă hotărârile, pe baza și în vederea executării legilor. Hotărârile cu caracter normativ sînt publicate în Buletinul Oficial al R.S.R.

Consiliul de Miniștri poate adopta și declarații, care sînt acte cu caracter exclusiv politic, spre deosebire de hotărârile, care au caracter juridic, adică produc efecte juridice. Prin aceste declarații, Consiliul de Miniștri își expune poziția cu privire la diferitele probleme ale vieții internaționale.

Primul ministru și viceprim-miniștri adoptă dispoziții, prin care își realizează atribuțiile, obligatorii pentru miniștri și conducătorii celorlalte organe centrale ale administrației de stat.

Primul ministru poate adresa și diferite mesaje organizațiilor interne și internaționale, unor reuniuni etc., care sînt acte cu caracter politic.

- Organele centrale de specialitate ale administrației de stat¹⁾.

Pe plan central, în afara Consiliului de Miniștri, care este organul suprem al administrației de stat, avînd o competență generală, funcționează și organe centrale de specialitate, care sînt competente în diferite sfere de activitate. Acestea sînt ministerele și alte organe centrale, purtînd denumiri diferite, ca de exemplu, consilii, comitete, direcții, inspectorate, bănci etc.

1) În această problemă, a se vedea, Constituția R.S.România, art. 83-85; I. Vîntu ș.a., Organele administrației de stat, op.cit., p.167 și urm.; D. Holt ș.a., Administrația de stat, op.cit., p.117 și urm.

Organele centrale de specialitate ale administrației de stat, în funcție de sfera competenței lor, se pot împărți în organe de ramură și organe de domeniu. Organele de ramură (sector) sînt, în general, ministerele. Organele de domeniu cuprind în sfera activității lor mai multe sectoare. Un astfel de organ este Comitetul de Stat al Planificării.

Ca și Consiliul de Miniștri, organele centrale de specialitate ale administrației de stat funcționează pe baza principiului conducerii colective¹⁾. Organul de conducere colectivă este consiliul de conducere, iar în intervalul dintre ședințele acestuia, biroul executiv.

Consiliul de conducere se preocupă de cele mai importante probleme care se ivesc în activitatea acelui organ, în timp ce biroul executiv are în competența sa conducerea operativă a organului.

În compunerea consiliului de conducere intră conducătorul organului (ministru, președinte, inspector general etc.), adjuncții acestuia, directorii generali, directorii centralelor, ai institutelor de cercetări, conducătorii altor unități subordonate, oameni de știință, specialiști din cadrul și din afara organului respectiv, secretarul organizației de partid, președintele uniunii sindicatelor de ramură sau un delegat desemnat de Consiliul Central al Uniunii Generale a Sindicatelor etc.

Sedințele consiliului de conducere au loc trimestrial sau, ori de cîte ori este nevoie.

Biroul executiv este alcătuit din conducătorul organului, care este și președintele biroului și, adjuncții săi.

---

1) Decret nr. 76/1973.

În cazul în care apare un dezacord între conducătorul organului și majoritatea membrilor biroului, acesta se rezolvă de consiliul de conducere al acelui organ, iar în cazul unui dezacord între conducătorul organului și majoritatea membrilor consiliului de conducere, acesta se rezolvă de către Biroul executiv al Consiliului de Miniștri.

Organele centrale de specialitate ale administrației de stat sînt împărțite într-o serie de compartimente¹⁾.

Cel mai important compartiment este departamentul, care se constituie pentru asigurarea conducerii unitare a unor sectoare de însemnătate deosebită. De pildă, Departamentul Industriei Alimentare din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare.

Urmează apoi, direcțiile generale, direcțiile, serviciile, birourile.

Organele centrale de specialitate ale administrației de stat au sarcina de a asigura înlăptuirea politicii partidului și statului în domeniul sau ramura respectivă, unitatea de acțiune a tuturor organelor subordonate. În acest scop, ele au atribuții de organizare, coordonare, îndrumare și control a activității organelor din subordine.

Ele au dreptul de a da dispoziții obligatorii pentru organele subordonate, de a suspenda sau chiar de a anula actele acestora, dacă sînt ilegale sau lipsite de oportunitate.

Miniștrii și conducătorii celorlalte organe centrale ale administrației de stat. emit, pe baza și în vederea executării legilor și a hotărîrilor Consiliului de Miniștri, instrucțiuni și ordine, precum și alte acte

1) Decret 103/1973.

prevăzute de lege. Actele cu caracter normativ se publică în Buletinul Oficial al R.S.R.

Instrucțiunile au întotdeauna caracter normativ, în timp ce ordinele pot avea atât caracter normativ, cât și individual.

c) Organele locale ale administrației de stat.

- Comitetele executive și birourile executive ale consiliilor populare¹⁾

Comitetele executive și birourile executive ale consiliilor populare sînt organele locale ale administrației de stat cu competență materială generală, în unitatea administrativ-teritorială în care au fost alese consiliile populare, ale căror organe executive sînt²⁾.

Comitetele și birourile executive rezolvă problemele de interes local, asigurînd dezvoltarea multilaterală economică, socială, culturală, edilitar-gospodărească a unității administrativ-teritoriale, ridicarea bunăstării materiale și spirituale a locuitorilor acelei unități.

1) A se vedea și I.Vintu ș.a., Organele administrației de stat, op.cit., p.230 și urm.; D.Holt ș.a., Administrația de stat, op.cit., p.136 și urm.; I.Iovănaș ș.a., Organizarea și funcționarea organelor locale, op.cit., p.103 și urm.; Al.Negoită, Drept administrativ, op.cit., p.128 și urm.

2) Comitetele executive și birourile executive ale consiliilor populare au aceeași natură juridică, în sensul că ambele sînt organe executive ale consiliilor populare. Denumirile diferite care li s-au dat sînt determinate de numărul diferit de membri care le compun. Ținînd însă seama de faptul că, în cadrul comitetelor executive funcționează și organe cu o compunere mai restrînsă denumite birouri permanente, spre a evita unele confuzii, credem că ar trebui să se folosească o singură denumire pentru organele executive ale consiliilor populare, indiferent de numărul de membri care le compun.

Comitetele executive sînt alese de consiliile populare județene, al municipiului București, ale sectoarelor acestuia, precum și ale municipiilor. Birourile executive sînt alese de consiliile populare orășenești și comunale¹⁾.

Membrii comitetelor și ai birourilor executive sînt aleși dintre deputații consiliilor populare, la prima sesiune după alegerea acestora pe întreaga durată a mandatului consiliului popular respectiv. După expirarea mandatului consiliului popular, comitetul executiv sau, după caz, biroul executiv, continuă să funcționeze, pînă la alegerea noului comitet sau birou executiv al consiliului popular.

Comitetul sau, după caz, biroul executiv al consiliului popular este alcătuit dintr-un președinte, unul sau mai mulți vicepreședinți și membri. Comitetele executive au și un prim-vicepreședinte. Președintele comitetelor executive municipale, ale sectoarelor municipiului București, precum și președintele birourilor executive orășenești și comunale sînt, totodată, și primarii acelor unități administrativ-teritoriale. Pe de altă parte, președinții comitetelor și birourilor executive sînt și primii secretari ai comitetelor de partid județene, municipale, ale sectoarelor municipiului București, orășenești și, respectiv, secretarii comitetelor de partid comunale.

Pe această linie, credem că ar trebui folosită denumirea de comitete executive, pentru toate organele executive ale consiliilor populare, iar denumirea de birouri permanente, pentru organele cu compunere restrînsă din cadrul acestora.

1. Numărul membrilor comitetelor și birourilor executive ale consiliilor populare diferă, în funcție de unitatea administrativ-teritorială și de numărul de locuitori. Astfel, la județe și la municipiul București comitetele executive sînt alcătuite din 15-19 membri; la municipii și sectoarele municipiului București, din 9-11 membri; la orașe și comune, birourile executive sînt alcătuite din 3-9 membri.

Comitetele și birourile executive ale consiliilor populare își desfășoară activitatea potrivit principiului conducerii colective, în ședințe plene, care se convoacă cel puțin o dată pe lună.

La aceste ședințe, pot participa și persoane care nu fac parte din comitetul sau biroul executiv, ca de exemplu, conducătorii organelor locale de specialitate ale administrației de stat, președintele organului sindical local, al uniunii județene a cooperativelor agricole de producție, primul secretar sau secretarul organizației U.T.C., președinta organizației locale a femeilor.

În intervalul dintre ședințele comitetului executiv județean și al municipiului București, rezolvarea problemelor curente se realizează de biroul permanent al comitetului executiv, alcătuit din primul vicepreședinte, vicepreședinții comitetului executiv, precum și unii membri ai comitetului executiv, desemnați de comitetele executive respective. Președinții birourilor permanente sînt prim-vicepreședinții comitetelor executive. Birouri permanente există și la nivelul sectoarelor municipiului București.

Pentru realizarea sarcinilor și atribuțiilor sale, comitetul sau biroul executiv dispune și de un aparat de lucru, condus de un secretar, care nu face parte din comitetul sau biroul executiv. Acesta este un funcționar de profesie, numit de consiliul popular respectiv, cu acordul organului administrației de stat ierarhic superior aceluia comitet sau birou executiv. Structura aparatului propriu al comitetului sau biroului executiv este stabilită de consiliul popular respectiv, pe baza normelor generale¹⁾.

1) Structura comitetelor și birourilor executive este stabilită prin Decr.nr.21/1975, cu modificările din 1980, iar structura aparatului de lucru al comitetelor și birourilor executive este stabilită prin Decr.nr.91/1974.

Comitetetele și birourile executive ale consiliilor populare execută legile, decretetele, hotărârile Consiliului de Miniștri, ale organelor superioare, precum și hotărârile consiliului popular care le-a ales.

Comitetetele și birourile executive:

- elaborează proiectul planului de dezvoltare economico-socială în profil teritorial și proiectul bugetului local;

- adoptă măsuri pentru executarea acestora și întocmește rapoarte cu privire la îndeplinirea planului și bugetului local;

- conduc, îndrumă și controlează activitatea organelor locale de specialitate ale administrației de stat, a organizațiilor economice, întreprinderilor și instituțiilor subordonate lor, a comitetelor sau, după caz, a birourilor executive ale consiliilor populare ierarhic inferioare consiliului popular care le-a ales.

În intervalul dintre sesiunile consiliului popular, comitetul sau biroul executiv, după caz, îndeplinește atribuțiile consiliului popular, cu excepția celor care sînt de competența exclusivă a consiliului popular. Deciziile pe care le adoptă în astfel de situații trebuie să fie supuse spre ratificare consiliului popular, la prima sesiune a acestuia.

În exercitarea atribuțiilor lor, comitetetele și birourile executive ale consiliilor populare emit decizii, pe baza și în vederea executării legii. Acestea pot avea caracter normativ sau individual. Unele decizii poartă denumiri diferite, ca de exemplu, planuri de măsuri, circulare, autorizații etc.

Comitetul și biroul executiv, în întregul său și fiecare dintre membrii acestuia răspund în fața consiliului popular care le-a ales, precum și în fața comitetului sau biroului executiv al consiliului popular

ierarhie superior și, a Consiliului de Miniștri.

- Organele locale de specialitate ale administrației de stat¹⁾.

Consiliile populare organizează pe lângă comitetele sau birourile lor executive, după caz, organe locale de specialitate ale administrației de stat.

Organele locale de specialitate au o competență teritorială limitată numai în raza unității administrativ-teritoriale în care a fost ales consiliul popular care le-a înființat și, o competență materială, de asemenea, limitată numai în sectorul de activitate pentru a cărui coordonare au fost create (industrie locală, agricultură, comerț, învățământ, sănătate, gospodărie comunală etc.).

Numărul acestora este variabil, în funcție de unitatea administrativ-teritorială. Astfel, la județe și în municipiul București funcționează: administrații financiare, direcții comerciale, direcții sanitare, direcții pentru problemele de muncă și ocrotiri sociale, inspectorate școlare, direcții generale pentru agricultură și industria alimentară, direcția domeniului public, oficii de turism etc. La municipii și orașe funcționează un număr mai mic de organe de specialitate (circumscripții și, respectiv, servicii financiare, comitete pentru cultură și educație socialistă, consilii locale de control muncitoresc al activității economico-sociale, consilii pentru conducerea și îndrumarea activității de aprovizionare și prestări de servicii către populație).

1) În această problemă, a se vedea: I. Vîntu ș.a., Organele administrației de stat, op.cit., p.303 și urm.; D. Holt ș.a., Administrația de stat, op.cit., p.141 și urm.; I. Iovănaș ș.a., Organizarea și funcționarea organelor locale, op.cit., p.218 și urm.; Al. Negoită, Drept administrativ, op.cit., p.137 și urm.

Unsele organe de specialitate au o conducere colegială, ca de pildă, comitetele pentru cultură și educație socialistă, în timp ce altele au o conducere unipersonală, de exemplu, administrațiile sau circumscriptiile financiare.

Organele locale de specialitate ale administrației de stat realizează, în mod unitar, politica partidului și statului în sectorul de activitate în care funcționează. Ele coordonează activitatea întreprinderilor și instituțiilor din acel sector, fac propuneri de măsuri comitetului sau biroului executiv, acordă asistență de specialitate comitetului sau biroului executiv inferior celui pe lângă care funcționează, fără însă ca, prin aceasta, să devină organe supraordonate ale acelor comitete sau birouri executive¹⁾.

În îndeplinirea atribuțiilor ce le revin, organele locale de specialitate emit dispoziții. Dispozițiile ilegale ale acestora nu pot fi anulate decât de consiliul popular sau de comitetul ori de biroul executiv, după caz, pe lângă care funcționează. Dreptul de anulare al acestor organe este consecința faptului că organele locale de specialitate ale administrației de stat sînt subordonate consiliilor populare și comitetelor sau birourilor lor executive.

Organele de specialitate ierarhic superioare nu au decât dreptul de a suspenda executarea actelor organelor inferioare din acel sector de activitate, fără a avea însă dreptul de a anula actele acestora. Măsura suspendării se aduce la cunoștința comitetului sau biroului executiv, care analizează cazul și va decide asupra

---

1) În acest sens, a se vedea și I. Iovănaș, Drept administrativ, op.cit., p.164.

actului a cărui executare a fost suspendată.

Organele locale de specialitate ale administrației de stat au un rol important în rezolvarea problemelor de interes local, în dezvoltarea multilaterală a unităților administrativ-teritoriale.

5) Organele judecătorești și ale procuraturii.

a) Organele judecătorești¹⁾

În R.S.România, justiția se înfăptuiește potrivit legii, prin Tribunalul Suprem, tribunalele județene, judecătorii, precum și prin tribunalele militare²⁾.

Cuvîntul de "justiție" este de origine latină și înseamnă dreptate. Prin justiție se înțelege o formă fundamentală de realizare a puterii de stat sau, altfel spus, o formă fundamentală de activitate a statului³⁾.

Ea constă în soluționarea de litigii, prin care se restabilesc drepturile legale încălcate, se aplică sancțiuni pentru nerespectarea dispozițiilor juridice⁴⁾. Justiția nu trebuie confundată cu jurisdicția. Aceasta din urmă înseamnă nu numai soluționarea de litigii, ci și

-
- 1) A se vedea: Constituția R.S.România, art.101 și urm.; Legea nr.58/1968 de organizare judecătorească; I.Cercheri și colectiv, Organizarea și activitatea de stat, op.cit., p.348 și urm.
  - 2) Constituția R.S.România, art.101.
  - 3) La fel ca și în cazul termenului de administrație de stat, uneori cuvîntul de "justiție" este utilizat și în sensul de totalitate de organe de stat, în speță, totalitatea organelor judecătorești (a se vedea în acest sens, Gh.Diaconescu, Organizarea instanțelor judecătorești și a procuraturii, E.D.P., București, 1962, p.25).
  - 4) Cu privire la noțiunea de justiție, a se vedea și: T. Drăganu, Formele fundamentale de activitate, op.cit., p.348; M.Lepădătescu, Sistemul organelor statului, op.cit., p.316.; N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.500.

prevenirea ivirii unor litigii, deci sfera ei este mai largă¹⁾. Pe de altă parte, activitatea jurisdicțională este desfășurată și de organele administrației de stat și chiar de organe obștești, ca de exemplu, comisiile de judecată sau organe ale organizațiilor obștești (arbitrajul din cadrul cooperăției).

În structura sistemului judecătoresc, se disting mai multe categorii de organe (instanțe) și anume:

- Tribunalul Suprem, care este instanța cea mai înaltă, supremă; acesta cuprinde 3 secțiuni (civilă, penală și militară);

- tribunalele, sînt instanțele care funcționează la nivelul județelor și al municipiului București, câte unul în fiecare unitate;

- judecătorile, câte 2-4 în fiecare județ și câte una în fiecare sector al municipiului București²⁾.

- tribunalele militare (teritoriale și de mare unitate), al căror număr și competență teritorială sînt stabilite prin hotărîre a Consiliului de Miniștri.

Tribunalul Suprem este ales de Marea Adunare Națională, pe durata legislaturii acesteia. El răspunde pentru activitatea sa în fața Marii Adunări Naționale, iar între sesiunile acesteia, în fața Consiliului de Stat.

Judecătorii și asesorii populari sînt aleși de consiliile populare județene.

Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora, precum și procedura de judecată sînt stabilite prin lege, în principal prin legea de organizare judecătorească și codurile de procedură, civilă și penală.

1) A se vedea și Al. Negoită, Drept administrativ, op. cit., p.228 și urm.; I. Deleanu, Drept constituțional, op. cit., p.609.

2) H.C.M. nr.367/1968.

Prin activitatea lor, instanțele judecătorești urmăresc apărarea orînduirii socialiste, precum și drepturile persoanelor, educarea cetățenilor în spiritul respectării legii, al grijei față de proprietatea socialistă, al atitudinii corecte față de regulile de conviețuire socială, al aplicării ferme a principiilor eticii și echității socialiste.

Aplicînd sancțiuni penale, instanțele judecătorești urmăresc îndreptarea și reeducarea persoanelor care au comis infracțiuni, totodată, prevenirea săvîșirii altora.

În ceea ce privește atribuțiile lor, instanțele judecătorești soluționează prîvinile civile, penale și orice alte pricini date în competența lor prin lege. Ele au, deci, o competență jurisdicțională generală, adică, în principiu, pot judeca orice fel de litigiu, cu excepția celor date, prin lege, în competența altor organe de stat sau, a unor organe cu caracter obștesc.

Totodată, în cazurile prevăzute de lege, instanțele judecătorești exercită controlul asupra hotărîrilor organelor administrative sau obștești cu caracter jurisdicțional.

Instanțele judecătorești sînt competente să judece și cererile celor vătămăți în drepturile lor prin acte administrative, putînd să se pronunțe, cu această ocazie, și asupra legalității acestor acte¹⁾.

---

1) A se vedea Legea nr.1/1967, cu privire la judecarea de către tribunalele cererilor celor vătămăți în drepturile lor prin acte administrative ilegale.

Tribunalul Suprem, în calitatea sa de instanță supremă, exercită controlul asupra activității de judecată a tuturor instanțelor judecătorești, atât asupra judecătoriilor, cât și a tribunalelor, în condițiile stabilite de lege cu privire la modalitatea de exercitare a acestui control.

Spre a se asigura o aplicare unitară a legii în activitatea tuturor instanțelor de judecată, Tribunalul Suprem emite, în plenul său, decizii de îndrumare, în care se dau anumite explicații privind conținutul actelor normative, felul în care trebuie aplicate acestea, spre a se realiza îndeplinirea fermă a legalității socialiste în întreaga activitate a tuturor instanțelor judecătorești.

Largul democratism al orînduirii noastre socialiste își găsește o elocventă expresie și o efectivă aplicare în activitatea instanțelor de judecată, prin prevederea din Constituție, potrivit căreia, la judecarea proceselor în primă instanță participă și asesorii populari, care sînt oameni ai muncii, de diferite profesii, cu o conduită cetățenească exemplară, buni cunoscători ai problemelor de viață ale oamenilor muncii și, care veghează la pronunțarea unor hotărîri temeinice și legale, la aprecierea corectă de către judecători a cazurilor venite spre soluționare. La tribunale, asesorii populari participă la judecarea cauzelor pentru care este prevăzută pedeapsa cu moartea, în cazul infracțiunilor de omor sau lovire cauzatoare de moarte, iar la judecătoria, în pricinile privind infracțiunile la protecția muncii și desfacerea contractelor de muncă.

De altfel, în activitatea instanțelor judecătorești își găsesc expresie și alte principii fundamentale ale orînduirii noastre. Astfel, profundul umanism

al politicii naționale a partidului și statului nostru se concretizează în acea dispoziție, potrivit căreia, în R.S.România, procedura judecătorească are loc în limba română, dar totodată, se asigură, în unitățile administrative-teritoriale locuite de populație de altă naționalitate decât cea română, posibilitatea folosirii limbii naționale a acelei populații.

Dar, mai mult decât atât, părțile care nu vorbesc limba în care se desfășoară procedura judiciară, au posibilitatea de a lua cunoștință, prin traducător, de conținutul pieselor de la dosar, precum și dreptul de a vorbi în instanță și a pune concluzii în limba națională.

Aceste prevederi constituie încă o dovadă a deplinei egalități în drepturi, în toate împrejurările, care se asigură tuturor cetățenilor țării, fără deosebire de naționalitate, garanție puternică a coeziunii și unității națiunii noastre socialiste.

Rolul educativ al procesului, al activității de judecată desfășurată de instanțele de judecată, precum și o întărire a spiritului de răspundere al judecătorilor se realizează prin acea dispoziție, potrivit căreia, judecata are loc în ședințe publice, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Prezența oamenilor muncii în sala de ședințe constituie un prilej pentru educarea acestora în spiritul respectării stricte a legii, iar pe de altă parte, o garanție în plus că judecătorii vor aprecia cauza cu deplină obiectivitate. Publicitatea debaterilor constituie un principiu în activitatea instanțelor judecătorești.

Grija față de om se exprimă și în dreptul de apărare al celor care apar în fața instanțelor, pe tot parcursul procesului. Apărătorul are datoria să prezinte

instanței toate faptele de natură să ducă la stabilirea adevărului, atât de necesar pentru pronunțarea unei hotărâri temeinice și legale.

În sfârșit, un alt principiu de o deosebită însemnătate este acela, conform căruia, în activitatea de judecată, judecătorii și asesorii sînt independenți și se supun numai legii.

În documentele partidului nostru se pune un accent deosebit pe acest principiu de bază în activitatea instanțelor de judecată, arătîndu-se că, "Nici o indicație sau dispoziție dată de vreo persoană, indiferent de funcția pe care o deține, nu poate să înlocuiască legea.

Fiecare membru de partid, fiecare cetățean poartă răspunderea pentru faptele sale și are obligația să acționeze numai în conformitate cu legile țării"¹⁾.

Numai cu respectarea strică a legii și, pe baza conștiinței lor juridice socialiste, judecătorii și asesorii populari își desfășoară activitatea de judecată, rezolvă cazurile care sînt aduse instanțelor spre soluționare, aplică, la situațiile concrete, voința ridicată la rangul de lege a poporului, a tuturor oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare.

b) Organele procuraturii

A patra formă fundamentală de realizare a puterii de stat este controlul legalității, al respectării legii, spre a evita încălcările posibile ale acesteia, printr-o susținută activitate de prevenire. Această activitate este înfăptuită de organele procuraturii.

---

1) Plenara. C.C. al P.C.R. din 22-25 aprilie 1968, Ed. pol., București, 1968, p.78.

Constituția țării noastre consacră acest fapt dispunând că: "Procuratura Republicii Socialiste România exercită supravegherea activității organelor de urmărire penală și a organelor de executare a pedepselor și, veghează, în condițiile legii, la respectarea legalității, apărarea orînduirii socialiste, a drepturilor și intereselor legitime ale organizațiilor socialiste, ale celorlalte persoane juridice, precum și ale cetățenilor"¹⁾.

În acest text constituțional se întîlnesc doi termeni, acela de "supraveghere" și de "veghere". Acești doi termeni desemnează și conținutul a două activități deosebite.

Activitatea de "supraveghere" are ca obiect activitatea organelor de urmărire penală și a organelor de executare a pedepselor, ea presupunînd dreptul procurorului, în exercitarea atribuțiilor sale de control, de a verifica legalitatea actelor organelor pe care le controlează, de a dispune refacerea lor, dacă aceasta este necesară și posibilă, de a suspenda executarea lor, sau, chiar de a le anula, în cazul în care sînt ilegale.

În activitatea de "veghere", procurorul nu mai beneficiază de asemenea drepturi. Procurorul poate cere de la organele administrației de stat actele, datele și explicațiile necesare. În situația în care constată ilegalități, procurorul are numai dreptul de a sesiza organul unde a constatat ilegalitatea, pentru ca acesta să adopte măsurile necesare pentru restabilirea legalității.

---

1) Constituția R.S. România, art.112. Organizarea și funcționarea procuraturii sînt reglementate și de Legea nr.60/1968. A se vedea și I.Deleanu, Drept constituțional, op.cit., p.623 și urm.

Organul sesizat are obligația ca, în termen de 30 de zile de la primirea sesizării, să comunice procurorului ce măsuri au fost luate. Dacă organul în cauză nu a luat măsurile corespunzătoare sau, nu a dat nici un răspuns, procurorul poate sesiza pe procurorul ierarhic superior, pentru ca acesta să sesizeze, la rândul lui, organul ierarhic superior celui unde s-a constatat ilegalitatea. Dacă nici de această dată nu se adoptă măsurile convenite, este sesizat Procurorul General, care va sesiza, în ultimă instanță, Consiliul de Miniștri.

După cum se poate observa, activitatea de "veghere" se caracterizează prin dreptul procurorului de a sesiza ilegalitățile constatate, fără însă de a avea dreptul de a interveni, în mod direct, în activitatea organului controlat, de a-l obliga să adopte anumite măsuri de îndreptare a situației, de restabilire a legalității sau, de a-l trage la răspundere pentru neluarea măsurilor convenite.

Există totuși o excepție: în cazul când s-a produs săvârșirea unei infracțiuni, procurorul nu numai că are dreptul, el este chiar obligat să intervină¹⁾.

Organele procuraturii constituie un sistem de organe, alcătuit din mai multe categorii de organe și anume:

1) După părerea noastră, actualul drept de sesizare al procurorilor nu reușește să asigure acestora suficiente mijloace juridice pentru realizarea sarcinilor lor, nu reușește să satisfacă, pe deplin, cerințele care se desprind din misiunea socială, atât de importantă, a procuraturii. De aceea, considerăm că ar trebui să se acorde procurorului dreptul de a suspenda executarea măsurilor luate de organele administrației de stat, pînă la soluționarea cazului de organul competent. Credem că prin aceasta nu se diminuează operativitatea administrației, deoarece este mai greu de restabilit legalitatea, cînd s-au și produs efecte, juridice, decît atunci cînd producerea acestora a fost suspendată.

- Procuratura Generală, cel mai înalt organ al acestui sistem, condusă de Procurorul General al R.S. România, care este ales de Marea Adunare Națională, pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia;

- procuraturile județene, câte una în fiecare județ și procuratura municipiului București;

- procuraturile locale, câte 2-4 în fiecare județ și câte una în fiecare sector al municipiului București¹⁾.

- procuraturile militare de regiune și de mare unitate.

Se poate observa că este o structură similară cu aceea a instanțelor de judecată, în sensul că acolo unde funcționează o instanță, există și un organ al procuraturii, la acel nivel teritorial. De altfel în numeroase cazuri, sediul acestora se află în același local.

Organele procuraturii sînt dispuse ierarhic, în raport cu competența lor teritorială, organul superior avînd dreptul de a controla și de a anula actele organului ierarhic inferior.

Procurorul General este ajutat în activitatea sa de un consiliu, desemnat de Consiliul de Stat, la propunerea Procurorului General.

În ceea ce privește rezolvarea problemelor curente, Procurorul General este sprijinit de adjuncții săi, numiți, la propunerea sa, de către Președintele R.S. România.

---

1) Denumirea de procuratură "locală" nu ni se pare adecvată, deoarece și procuraturile județene sînt și ele tot organe locale. Credem că termenul de local ar trebui înlocuit cu acela de municipal sau orășenesc.

Procurorii șefi de județ și procurorul șef al municipiului București sînt aleși de consiliile populare județene și, respectiv, al municipiului București, la propunerea Procurorului General. ceilalți procurori sînt numiți de Procurorul General.

Procurorul General răspunde în fața Marii Adunări Naționale de activitatea procuraturii, iar în intervalul dintre sesiunile acesteia, în fața Consiliului de Stat.

Ceea ce caracterizează activitatea procuraturii este stricta subordonare ierarhică, Procurorii se subordonează numai față de procurorul ierarhic superior, care îi poate da dispoziții obligatorii și îi se poate chiar substitui în realizarea unor acțiuni, Procurorii nu se subordonează altor organe de stat, cu excepția Procurorului General, care este subordonat Marii Adunări Naționale și Consiliului de Stat, față de care răspunde.

Procurorii șefi de județ, deși sînt aleși de consiliile populare județene, nu se subordonează acestora, adică actele lor nu pot fi controlate sau anulate de consiliile populare. Ei prezintă numai dări de seamă anuale în fața consiliilor populare județene, cu privire la activitatea de ansamblu a procuraturii, pe întregul județ, precum și cu privire la starea legalității în cuprinsul județului. În cazul în care se dovedesc a fi necorespunzători, ei pot fi revocați din funcție de consiliile populare care i-au ales, dar numai cu acordul Procurorului General. Actele procurorilor pot fi controlate și anulate numai de către procurorul ierarhic superior.

După cum se arată în Programul P.C.R., "Posibilitatea pe care societatea o asigură tuturor oamenilor muncii de a participa la conducerea statului, la adop-

tarea deciziilor, presupune întărirea răspunderii fiecărui cetățean pentru respectarea Constituției, a tuturor legilor țării...¹⁾. Aceasta ridică pentru organele procuraturii sarcini sporite privind apărarea orânduirii noastre, a legalității, eficiență și operativitate în descoperirea încălcărilor, fermitate în combaterea tuturor aceluia care lovesc în cuceririle revoluționare ale poporului nostru. Astfel, procuratura își aduce o importantă contribuție la dezvoltarea, înflorirea continuă a patriei noastre, care nu se pot realiza decât în condiții de legalitate, ordine, disciplină și de muncă responsabilă.

---

1) Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, op.cit., p.107.

CAPITOLUL III

CONSTITUTIA R.S.ROMANIA

A-Constituția-legea fundamentală a țării

Constituția este cea mai importantă lege a țării noastre, legea fundamentală, aceea care consacră, principal, întreaga organizare statală a societății noastre.

Termenul de "constituție" are o origine străveche.¹⁾

În perioada imperiului roman, acest cuvînd era utilizat spre a desemna legile edictate de împărat.²⁾

În accepțiunea de lege fundamentală a statului, termenul de constituție începe a fi utilizat din secolul al XVIII-lea.³⁾

---

1) Din punct de vedere etimologic, cuvîntul "constituție" derivă din cuvîntul latin "constitutio", care, în traducere, înseamnă "organizare" "așezare cu temelie" (a se vedea, I.Muraru, Drept constituțional, vol.I., op.citp.p.55.

2) T.Drăganu, Drept constituțional, op.cit.,p.45.

3) În acest sens, termenul de constituție este utilizat în S.U.A. în 1787 și în Franța în 1791 (N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.38).

Constituția reprezintă actul normativ de bază al unui stat, legea fundamentală a acelui stat, prin care class socială conducătoare în societate îi dă acesteia organizarea corespunzătoare voinței și intereselor ei, determinată, în ultimă instanță, de modul de producție, iar în cadrul acestuia, de relațiile de producție dominante.

Constituția este principalul izvor de drept, care se află la temelia tuturor celorlalte acte normative. Toate actele normative trebuie să fie conforme cu constituția.

Definind constituția, se poate spune că aceasta este legea fundamentală a statului, alcătuită dintr-un ansamblu de norme de drept, cu forță juridică supremă, care consacră cadrul juridic general al organizării statele, în conformitate cu interesele și voința clasei sociale aflate la conducerea statului sau al întregului popor, în socialism.¹⁾

La adoptarea constituției, classa socială conducătoare în societate trebuie să țină seama de o serie de factori, sociali, politici, economici, precum și de raportul dintre clase. Subliniind această idee, Lenin arăta că, "Esența constituției constă în faptul că ... exprimă raportul de forțe în lupta de clasă."²⁾

1) Cu privire la definiția constituției, a se vedea, T. Drăganu, Drept constituțional, op.cit.p.48; M. Lepădătescu, Teoria generală a controlului constituționalității legilor, E.D.P., București, 1974, p.33; I. Muraru, Drept constituțional, op.cit., p.57; N. Prisca Drept constituțional, op.cit.p.40; I. Benditer, Curs de drept constituțional, vol.I, Iași, 1973, p.51; I. Deleanu, Drept constituțional, op.cit., p.61.

2) V.I. Lenin, Opere complete, vol.17, Ed.pol., București, 1963, p.356.

În evoluția sa, statul socialist ajunge în acel stadiu cînd, prin dispariția claselor antagoniste, dispăre și lupta de clasă. Într-o astfel de situație, constituția nu mai exprimă raportul de forțe în lupta de clasă, potrivit definiției leniniste, care se referă numai la statele cu clase antagoniste. Așa încît, vorbind de esența constituției, atît în statele capitaliste, cît și în statele socialiste, se poate spune că, esența constituției constă în aceea că, prevederile constituției oglîndesc nivelul de dezvoltare politică, economică și socială al unei comunități umane, în momentul adoptării constituției.

Ca orice element al suprastructurii politico-juridice, constituția are un pregnant caracter de clasă, ea exprimă, sintetic, voința și interesele fundamentale ale clasei sociale aflate la conducerea statului în momentul adoptării acelei constituții. Prin constituție sînt reglementate cele mai importante relații sociale, acelea care joacă un rol hotărîtor în realizarea puterii politice a clasei sociale aflate la conducerea statului.¹⁾

Cînd această clasă socială se schimbă sau, chiar dacă la conducerea statului rămîne aceeași clasă socială, dar se produc schimbări importante în viața economică, politică, socială, aceste schimbări determină, la un moment dat, și intervenirea anumitor modificări în constituție.

---

1) A se vedea și M. Lepădătescu, Teoria generală a controlului constituționalității legilor, op.cit., p.33;
I. Muraru, Drept constituțional, op.cit., p.57.

Așa se explică faptul că, în evoluția constituțională a țării noastre, ca de altfel, și a altor țări, s-au produs o serie de schimbări în conținutul prevederilor constituției.¹⁾

Constituția țării noastre este constituția unui stat socialist, al unui stat al oamenilor muncii, liberi și stăpâni pe destinele lor, care prin lupta și munca lor își făuresc o viață nouă, prosperă și fericită, în frunte cu clasa muncitoare și sub conducerea înțeleaptă și clarvăzătoare a Partidului Comunist Român.

Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Prevederile constituției reflectă viața nouă a țării și a poporului român făurită sub conducerea partidului. Clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, prin munca lor, plină de elan și abnegație, însuflețită de un fierbinte patriotism, au scris, literă cu literă, marea Cartă a libertăților poporului român."²⁾

Abolirea monarhiei în anul 1947, precum și profundele transformări petrecute în societatea noastră au impus consacrarea lor într-o lege fundamentală. Această cerință s-a realizat în anul 1948, prin adoptarea unei noi constituții, modificată în 1952. Actuala constituție a țării noastre a fost adoptată la 21 august 1965, după victoria deplină și definitivă a socialismului în România.

1.) Prima constituție a statului român modern a fost Statul dezvoltător al Convenției de la Paris, emis de domnitorul Alexandru Ion Cuza în anul 1864. Au urmat apoi constituțiile din 1866, 1923, 1938.

2.) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, vol. I, op. cit., p. llo.

Constituția din 1965 a cunoscut și ea o serie de modificări, ca urmare a unor importante transformări petrecute în viața societății noastre.¹⁾

Constituția Republicii Socialiste România este legea fundamentală a țării noastre, care consacră cadrul juridic general și principiile organizării politice și economico-sociale a societății românești, în conformitate cu voința și interesele națiunii noastre socialiste, sub conducerea Partidului Comunist Român, în scopul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism.²⁾

Astfel, Constituția țării noastre consacră faptul că, România este o republică socialistă, un stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, stat suveran, independent și unitar, al cărui teritoriu este inalienabil și indivizibil.

În R.S.România, întreaga putere aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa, iar Partidul Comunist Român este forța politică conducătoare a întregii societăți.

Puterea poporului se întemeiază pe alianța muncitorească-țăărănească, în cadrul căreia, clasa muncitoare, clasa conducătoare în societate, țăranimea, intelectualitatea, celelalte categorii de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate, construiesc orînduirea socialistă, creînd condițiile trecerii la comunism.

1) Cu privire la evoluția constituțională a țării noastre, a se vedea, D.Ionescu, Gh.Tuțui, Gh.Matei, Dezvoltarea constituțională a statului român, Ed. științifică, București, 1957; T.Drăganu, Drept constituțional, op.cit., p.78 și urm.; N.Prisca, Drept constituțional, op.cit. p.70 și urm., I.Muraru, Drept constituțional, op.cit. p.109 și urm.; I.Deleanu, Drept constituțional, op.cit., p.68 și urm.

2) În legătură cu definirea Constituției R.S.România, a se vedea și N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.45.

Poporul, deținătorul suveran al puterii, o exercită prin Marea Adunare Națională și consiliile populare, organe alese prin vot universal, egal, direct și secret; organele puterii de stat, constituie baza întregului sistem de organe ale statului.

Constituția țării noastre mai consfințește faptul că, în R.S.România exploatarea omului de către om a fost desființată definitiv și deplin, înfăptuindu-se principiul socialist al repartiției după cantitatea și calitatea muncii, în condițiile unei economii socialiste, întemeiată pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, care este fie proprietate de stat, fie proprietate cooperatistă.

În țara noastră, întreaga activitate de stat are drept scop dezvoltarea orînduirii și înflorirea națiunii socialiste, creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului, afirmarea multilaterală a personalității umane.

Dînd expresie politicii de pace și colaborare internațională promovată cu consecvență de partidul și statul nostru, Constituția R.S.România prevede că România inițiază și dezvoltă relații de prietenie și colaborare cu țările socialiste, precum și cu țările avînd altă orînduire social-politică, relații bazate pe principiile respectării suveranității, independenței naționale, egalității în drepturi și avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne.

Constituția R.S.România consacră, totodată, drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor, sistemul organelor statului, împărțirea administrativ-teritorială a țării noastre, însemnele R.S.România (stema Republicii Socialiste România, sigiliul statului, drapelul țării).

Tinându-se seama de însemnătatea ei deosebită, adoptarea și modificarea Constituției țării noastre necesită o procedură specială, diferită de aceea a legilor ordinare.

Astfel, textul proiectului de constituție, elaborat de o comisie de redactare, din inițiativa și pe baza indicațiilor partidului, este dat publicității și pus în discuția oamenilor muncii, care pot face propuneri privind prevederile constituționale. Proiectul, îmbunătățit pe baza propunerilor prezentate, este supus spre dezbateri și adoptare Mării Adunări Naționale. Pentru adoptarea sau modificarea Constituției este necesar votul a 2/3 din numărul total al deputaților Marii Adunări Naționale, spre deosebire de legile ordinare, unde este suficientă majoritatea de jumătate plus unu din numărul deputaților.

Constituția R.S.România, prin dispozițiile sale, reflectă mărețele realizări ale poporului nostru în munca acestuia pentru edificarea socialismului și comunismului.

Ea constituie o expresie a superiorității orînduirii socialiste față de orînduirea capitalistă. Constituția R.S.România reflectă năzuințele de libertate, egalitate și progres economico-social ale poporului nostru, lupta sa pentru bunăstarea și fericirea tuturor popoarelor, pentru cauza socialismului și asigurarea păcii în lume.

După cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Constituția României socialiste reflectă împlinirea aspirațiilor de libertate ale celor ce muncesc, ea reprezintă Carta libertății și suveranității naționale, a înfloririi națiunii socialiste, a egalității depline în drepturi pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate, a afirmării multilaterale a demnității

și personalității omului, constructor al socialismului, făuritor al propriei sale istorii."¹⁾

B- Drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor.²⁾

1. Noțiunea de drepturi și îndatoriri fundamentale.

Drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor sînt acele drepturi și îndatoriri de bază, consacrate de către Constituția unui stat, care stabilesc statutul juridic al cetățenilor, în elementele sale esențiale, în conformitate cu interesele clasei sociale aflate la conducerea statului sau ale întregului popor, în socialism.

Drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor țării noastre sînt consacrate în Titlul al II-lea din Constituția R.S.România, în art.17-41.

Fiind vorba de drepturi și de îndatoriri fundamentale, în Constituție nu sînt reglementate toate drepturile și obligațiile juridice care revin cetățenilor țării noastre. Celelalte drepturi și obligații, în afara celor consfințite în Constituție, sînt reglementate în alte norme juridice ale sistemului nostru de drept.

- 1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.I, op.cit., p.127.
- 2) A se vedea și I.Ceterchi, A.Balinteanu, N.Androne, Drepturile omului în lumea contemporană, Ed.politică, București, 1980.

Drepturile și îndatoririle fundamentale prezintă o deosebită însemnătate, deoarece ele constituie unul dintre instrumentele juridice de afirmare în societate a persoanei, evident, în raport cu interesele clasei sociale conducătoare în societate. Ele definesc poziția politico-juridică a cetățeanului, fiind, prin aceasta, o expresie a caracterului statului respectiv. Drepturile și îndatoririle fundamentale constituie temelia tuturor celorlalte drepturi și obligații juridice ale cetățenilor.¹⁾

Instituția drepturilor și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor a apărut în perioada revoluțiilor burgheze, care au avut drept urmare crearea statelor burgheze. Ele au fost instituite ca o necesitate a condițiilor materiale de existență.

Astfel, apariția și dezvoltarea capitalismului impunea înlăturarea unor îngrădiri specifice orânduirii feudale, obiectiv care s-a realizat prin formularea unor drepturi și îndatoriri care nu erau consacrate juridic pînă în acel moment istoric. Așa, de exemplu, din nevoia apărării proprietății privat-capitaliste împotriva abuzurilor monarhiei feudale, a fost consacrat dreptul de proprietate, ca fiind sacru și inviolabil. De asemenea, cerințele dezvoltării cercetării științifice, atît de necesare perfecționării forțelor de producție, a economiei capitaliste, impunea înlăturarea îngrădirii gîndirii, fapt care a dus la formularea libertății conștiinței, libertate care nu era recunoscută în perioada feudalismului.

---

1) Cu privire la noțiunea de drepturi și îndatoriri fundamentale, a se vedea: T. Drăganu, *Drept constituțional*, op. cit., p. 209 și urm.; N. Prisca, *Drept constituțional*, op. cit., p. 210 și urm.; I. Muraru, *Drept constituțional*, vol. I, op. cit., p. 283 și urm.; I. Deleanu, *Drept constituțional*, op. cit., p. 250 și urm.

Totodată, burghezia avea nevoie de mînă de lucru, care nu putea fi obținută în condițiile iobăgiei feudale, a legării țaranului iobag de pămîntul nobilului. Această cerință imperioasă pentru dezvoltarea capitalismului a impus eliberarea țăranimii de obligațiile decurgînd din raporturile de iobăgie, pentru a putea transforma pe țărani foști iobagi în proletariat industrial.

Drepturile fundamentale au fost înscrise într-o serie de acte apărute spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea.¹⁾ Ulterior, aceste drepturi au fost consacrate în constituțiile statelor burgheze.²⁾

Deși constituțiile statelor capitaliste consacra drepturile fundamentale pentru cetățeni, aceste drepturi nu sînt însă garantate din punct de vedere material de către stat, fapt care le conferă un caracter pur formal.

Pe de altă parte, clasele dominante din statele capitaliste au posibilitatea de a anihila drepturile prevăzute în constituție, prin adoptarea unor legi, prin declararea stării excepționale etc., ceea ce face ca instituția drepturilor fundamentale în orînduirea capitalistă să constituie o instituție juridică nesigură pentru masele muncitoare, deoarece aceste drepturi pot fi oricînd desființate, atunci cînd interesele claselor exploatoare necesită aceasta.

-
- 1) Declarația de Independență de la Philadelphia din 1776, Declarația drepturilor omului și cetățeanului din Franța din 1789 etc.
  - 2) De pildă, în Constituția S.U.A. din 1789, prin adăugarea primelor 10 amendamente la constituție, Constituția Franței din 1791, cînd a fost introdusă, ca preambul al constituției, Declarația drepturilor omului și cetățeanului, Constituția României din 1866 etc.

Așa se și explică faptul că, în statele capitaliste, masele populare desfășoară o amplă și susținută luptă pentru apărarea democrației, pentru păstrarea și întărirea drepturilor prevăzute de constituțiile statelor capitaliste, pe care burghezia a fost nevoită să le recunoască în momentul adoptării acelor constituții, pentru că nu mai putea să refuze maselor populare drepturile pe care le promisese anterior acestora, spre a le atrage la lupta împotriva rînduielilor feudale. După ce a cucerit puterea, burghezia a fost deci nevoită să recunoască aceste drepturi, dar și-a asigurat suficiente mijloace juridice ca să le facă inoperante.

Deplina realizare a drepturilor fundamentale ale cetățeanului nu se poate îndeplini decît în condițiile socialismului, în condițiile desființării claselor exploatatoare și a oricărei forme de exploatare a omului de către om, prin desființarea proprietății privat-capitaliste asupra mijloacelor de producție, proprietate care asigură premisele economice ale exploatării sociale. Numai în condițiile socialismului, se asigură tuturor cetățenilor, fără nici un fel de deosebire, de discriminare, exercitarea deplină, nestingherită și efectivă a drepturilor fundamentale, care sînt consacrate juridic, dar și garantate material de către statul socialist.

Constituind drepturi esențiale pentru existența și dezvoltarea multilaterală a oamenilor muncii, pentru participarea acestora la conducerea societății, instituția drepturilor fundamentale reprezintă o cerință logică a oricărei democrații reale, autentice.

După cucerirea puterii politice, clasa muncitoare, printre alte sarcini ale revoluției socialiste, are și pe aceea de a transforma instituția drepturilor fundamentale într-o instituție viabilă, reală, după cum

arată Lenin, în acea "...posibilitate efectivă de folosire a drepturilor și libertăților democratice cum nu a existat niciodată, nici pe departe, în cele mai avansate și mai democratice republici burgheze."¹⁾

Statele socialiste au desființat instituția burgheză a drepturilor fundamentale și, au creat o instituție nouă, cu adevărat democratică, prin preluarea unora dintre vechile drepturi consacrate de constituțiile burgheze, prin modificarea acestora, prin consacrarea unor drepturi noi, precum și prin garantarea lor materială.

2. Drepturile fundamentale ale cetățenilor în R.S.România.

Drepturile fundamentale ale cetățenilor sînt acele drepturi subiective esențiale ale persoanelor fizice, recunoscute și garantate de Constituție, pe baza cărora acestea pot participa la viața politică, economică, socială, culturală etc., se pot manifesta plenar în societatea noastră socialistă.²⁾

Drepturile fundamentale se pot clasifica în mai multe categorii și anume:

- a) Egalitatea în drepturi;
- b) Drepturile social-economice;
- c) Drepturile politice;
- d) Drepturile democratice;

1) V.I.Lenin, Opere complete, vol.37.Ed.pol.,București, 1965, p.519.

2) În legătură cu definiția drepturilor fundamentale, a se vedea și T.Drăganu,Drept constituțional,op.cit.,p.209 și urm.;I.Muraru,Drept constituțional, vol.I,op.cit., p.283 și urm.

- e) Dreptul la inviolabilitate;
- f) Dreptul de petiționare.¹⁾

a) Egalitatea în drepturi.

Egalitatea în drepturi a cetățenilor constituie fundamentul tuturor celorlalte drepturi, deoarece în baza ei, toate celelalte drepturi sînt exercitate în mod egal, fără nici un fel de discriminare, de către toți cetățenii țării noastre. Datorită importanței sale deosebite, egalitatea în drepturi trebuie analizată în mod distinct de celelalte drepturi fundamentale ale cetățenilor.

Egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de rasă, naționalitate, sex sau religie, în toate domeniile vieții economice, politice, juridică sociale și culturale, reprezintă una dintre marile cuceriri ale socialismului.

Deși egalitatea în drepturi a figurat în cunoscuta lozincă lansată de revoluția burgheză "libertate, egalitate, fraternitate", în realitate, în condițiile capitalismului nu se poate realiza o autentică egalitate în drepturi a tuturor cetățenilor. Atît timp cît mijloacele de producție se află în proprietate privat-capitalistă, care generează exploatarea omului de către om, nu se poate vorbi de o egalitate în drepturi între toți membri societății. Nu poate exista egalitate între capitaliști și muncitorii pe care aceștia îi exploatează.

---

1) În problema clasificării drepturilor fundamentale, a se vedea: T.Drăganu, *Drept constituțional*, op.cit., p.217 și urm.; N.Prisca, *Drept constituțional*, op.cit., p.232 și urm.; I.Muraru, *Drept constituțional*, op.cit., p.325 și urm.

Inegalitatea față de mijloacele de producție generează o serie de alte inegalități în domeniul învățămîntului, al sănătății, al culturii etc. Așa după cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, "Atîta timp cît vor continua să existe inegalitatea economică și socială între membrii societății, raporturi de la stăpîn la exploatați, nu se poate vorbi de o adevărată egalitate în drepturi a cetățenilor, de dezvoltarea liberă a omului."¹⁾

Egalitatea în drepturi înseamnă dreptul pentru orice cetățean de a exercita în mod egal, fără nici o deosebire, fără nici un fel de discriminare, toate drepturile prevăzute în Constituție sau în alte acte normative, cu alte cuvinte, de a participa în mod egal la întreaga viață politică, economică, socială, juridică, culturală a țării.

Egalitatea în drepturi a devenit o adevărată realitate social-politică în condițiile socialismului, ca urmare a lichidării proprietății privat-capitaliste asupra mijloacelor de producție, a lichidării, deci, a inegalității economice între membrii societății și, de aici, a tuturor celorlalte inegalități generate de aceasta.

Pe drept cuvînt sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu că: "Numai socialismul eliberează omul de asuprire și inegalitate. Devenit stăpîn pe mijloacele de producție, pe toate bunurile materiale, omul devine stăpîn și făuritor al propriului său viitor."²⁾

---

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.I, op.cit., p.123.

2) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.I, op.cit., p.123-124.

Statul garantează egalitatea în drepturi a cetățenilor. Nici o îngrădire a acestor drepturi și, nici o deosebire în exercitarea lor, pe temeiul rasei, naționalității sau religiei nu sînt îngăduite.

Un prim aspect al egalității în drepturi a cetățenilor este egalitatea deplină între toți membrii societății, fără deosebire de rasă sau naționalitate.

Spre deosebire de statele capitaliste, în care burghezia națiunii dominante asuprește și exploatează crunt pe membrii minorităților naționale, în statele socialiste s-a asigurat acestora o deplină egalitate în drepturi cu membrii naționalității majoritare. În acest sens, Constituția R.S.România prevede că, în țara noastră, naționalităților conlocuitoare li se asigură folosirea liberă a limbii materne, precum și cărți, ziare, reviste, teatre, învățămîntul de toate gradele, în limba proprie.

În unitățile administrativ-teritoriale locuite și de populație de altă naționalitate decît cea română, toate organele și instituțiile de stat folosesc, oral și scris, și limba acelei naționalități și, încadrează în muncă persoane din rîndul naționalității respective sau alte persoane care cunosc limba și felul de trai al populației locale.¹⁾ Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Am pus și punem în centrul preocupărilor asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate."²⁾

1) Constituția R.S.România, art.22.

2) Conferința Națională a P.C.R., Ed.pol., București, 1972 p.77.

Toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate, participă, în mod egal, la formarea organelor puterii de stat, la activitatea celorlalte organe de stat, la întreaga viață politică, economică, socială și culturală a țării.

Statul nostru socialist, nu numai că asigură condițiile pentru îndeplinirea deplină și efectivă a egalității în drepturi a tuturor membrilor societății, fără deosebire de naționalitate dar, mai mult, pedepsește orice propagandă naționalist-șovină, ațîțarea urii de rasă sau naționale.¹⁾

Partidul Comunist Român, încă de la crearea sa, și-a propus, ca unul dintre obiectivele sale majore, îndeplinirea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor țării, indiferent de naționalitate. După cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea și celelalte categorii de oameni ai muncii, sub conducerea partidului, acest obiectiv de bază al politicii naționale a P.C.R. s-a realizat în mod plener în țara noastră.

Alături de oamenii muncii de naționalitate română, oamenii muncii aparținând celorlalte naționalități conlocuitoare participă cu elan și dăruire la vasta acțiune de dezvoltare multilaterală a patriei noastre socialiste, la înflorirea continuă a orînduirii, la edificarea comunismului în România, la făurirea unei vieți fericite și prospere pentru întreaga noastră națiune socialistă. "Se poate afirma că tot ce s-a făurit de-a lungul secolelor pe meleagurile locuite de români și de cetățenii de altă naționalitate este rezultatul muncii comune"²⁾.

1) Constituția R.S.România, art.17.

2) Conferința Națională a P.C.R., op.cit., p.76

Făurirea prieteniei frățești dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare reprezintă una dintre cele mai însemnate victorii ale societății noastre, obținute pe baza aplicării politicii naționale juste a partidului nostru. "Rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale - arată tovarășul Nicolae Ceaușescu -, asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, constituie una din cele mai importante transformări revoluționare realizate în epoca construcției socialiste în țara noastră"¹⁾.

Un alt aspect important al egalității în drepturi a tuturor cetățenilor este înfăptuirea egalității în drepturi dintre femei și bărbați.

Deși în statele capitaliste se recunoaște, în general, egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul, în realitate, o asemenea egalitate nu s-a realizat pe deplin.

Astfel, de exemplu, pe plan economic, deși prestează o muncă egală cu bărbații, femeile primesc un salariu mai mic, ceea ce constituie o inegalitate fundamentală²⁾.

Clasa noastră muncitoare a militat cu hotărâre pentru obținerea egalității în drepturi dintre femei și bărbați. Ca urmare a acestor acțiuni ferme, guvernele burghezo-moșierești au făcut unele concesii, dar fără să se ajungă la o deplină egalitate în drepturi a femeii cu

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, vol.3, Ed.pol., București, 1969, p.635

2) De pildă, la o muncă egală cu bărbații, femeile primesc mai puțin cu 34% în R.F.G., cu 24% în Suedia, cu 17% în Franța (Scinteia, nr.1057, din 15 august 1976).

bărbatul¹⁾.

În țara noastră, femeile au obținut egalitatea în drepturi cu bărbații în anul 1946²⁾, egalitate care a fost ulterior consfințită și în Constituția din anul 1948.

În Constituția R.S.România se prevede că, în R.S.România femeia are drepturi egale cu bărbatul³⁾.

În plus, femeile se bucură de o grijă și o atenție sporită din partea statului, care ocrotește căsătoria și familia, apără interesele mamei și copilului, creează condiții dintre cele mai bune pentru ca femeile să poată presta o muncă socială utilă, dar, totodată, să se poată ocupa și de rezolvarea diferitelor probleme privind activitatea în familie, creșterea și educarea copiilor. În acest sens, femeile beneficiază de concedii de maternitate plătite, de creșe, de grădinițe, de asistență medicală gratuită etc. Statul acordă alocații de stat pentru copii, precum și alte ajutoare familiilor cu mulți copii.

Femeile pot desfășura orice activitate, potrivit cu aptitudinile și pregătirea lor, pot ocupa orice funcții de conducere, pînă la cele mai înalte, aducîndu-și astfel, o importantă contribuție la înflorirea continuă a patriei noastre.

b) Drepturile social-economice

Drepturile social-economice prezintă o deosebită însemnătate, deoarece de exercitarea lor depinde în-săși existența membrilor unei societăți. Pe de altă parte, se poate afirma că de existența acestor drepturi depinde posibilitatea exercitării și a celorlalte drepturi.

1) În anul 1939 s-a recunoscut dreptul de vot pentru femeile care practicau o activitate în industrie, agricultură, comerț sau o activitate intelectuală și științifică sau carte. În asemenea condiții, un mare număr de femei erau excluse de la vot.

2) Decr. nr. 2218, din 13 iulie 1946

3) Constituția R.S.România, art. 23

Primul loc în cadrul drepturilor social-economice îl ocupă dreptul la muncă.

Inscriindu-se printre primele revendicări de natură economică ale clasei muncitoare, dreptul la muncă a devenit o realitate abia în societatea socialistă.

În constituțiile statelor capitaliste nu se vorbește despre un drept la muncă, ci doar despre o așa-zisă "libertate a muncii". Această libertate nu înseamnă, în fapt, un drept, deoarece statul capitalist nu este obligat să asigure membrilor societății un loc de muncă. Libertatea muncii înseamnă doar posibilitatea de a presta o muncă, dar numai dacă există un loc de muncă.

Proprietarii capitaliști sînt interesați să nu se consacre un drept la muncă, întrucît existența armatei de șomeri le asigură menținerea salariilor la un nivel scăzut, sub amenințarea concedierii și a angajării în locul celor concediați a persoanelor care nu au reușit să găsească pînă în acel moment un loc de muncă. În felul acesta, capitaliștii își asigură noi condiții de sporire a profiturilor, de intensificare a exploatării oamenilor muncii.

Atîta timp cît mijloacele de producție se află în proprietate privată, nu se poate asigura un real drept la muncă. Numai în condițiile în care mijloacele de producție se află în proprietate socialistă, se poate îndeplini dreptul la muncă, prin aceea că, statul este în măsură să-și asume obligația de a garanta cetățenilor săi un drept la muncă.

Potrivit Constituției țării noastre, în R.S.România cetățenii au dreptul la muncă. Fiecărui cetățean i se asigură posibilitatea de a desfășura, potrivit pregătirii sale, o activitate în domeniul economic, administrativ, social sau cultural, remunerată după cantitatea și calitatea acestei munci¹⁾.

1) Constituția R.S.România, art.18

Pe de altă parte, ca expresie a egalității în drepturi a tuturor cetățenilor țării noastre, la muncă egală, retribuiția este aceeași, fără nici un fel de discriminare, de deosebire, pe alte criterii.

Statul are, deci, obligația de a asigura fiecărui cetățean un loc de muncă, potrivit pregătirii sale, precum și o retribuiție corespunzătoare.

Asigurînd cetățenilor un loc de muncă, statul ia, totodată, toate măsurile necesare pentru a se realiza în cele mai bune condiții protecția și securitatea muncii¹⁾, precum și măsuri speciale pentru ocrotirea muncii femeilor și tinerilor.

Dreptul la muncă este reglementat în detaliu de Codul muncii²⁾.

Pe măsură ce se dezvoltă economia socialistă, pe măsură ce sporește masa forțelor de producție, sînt create condiții superioare de asigurare a dreptului la muncă, prin aceea că se creează noi locuri de muncă, se îmbunătățesc condițiile de îndeplinire a acestui drept esențial pentru orice persoană.

In legătură cu dreptul la muncă, se află și dreptul la odihnă.

Acest drept a constituit o altă mare revendicare a proletariatului, pentru a cărui afirmare a dus și duce și în prezent o luptă continuă în condițiile capitalismului.

Dreptul la odihnă înseamnă posibilitatea pentru oamenii muncii de a se recrea, de a-și reface forța de muncă, de a folosi timpul pentru rezolvarea unor probleme personale. Dreptul la odihnă se realizează prin limitarea timpului de muncă.

1) În anul 1965, Marea Adunare Națională a votat o lege specială, (legea nr.5), cu privire la protecția muncii.

2) Codul muncii a fost votat în anul 1972.

Patronii nu sînt interesați însă în înfăptuirea acestui drept, deoarece, pentru obținerea unor profituri tot mai mari, ei prelungesc durata zilei de muncă, paralel cu intensificarea exploatării, a efortului depus de muncitori în procesul de producție, în scopul de a obține cît mai mult profit din forța de muncă a salariaților¹⁾.

Ca și dreptul la muncă, dreptul la odihnă nu se poate realiza pe deplin, în mod efectiv, decît în societatea socialistă. Așa după cum se consacră și în Constituție, cetățenii R.S.România au drept la odihnă²⁾.

Acest drept se asigură prin aceea că, ziua de muncă este fixată la 8 ore, la sfîrșitul fiecărei săptămîni se acordă o zi de odihnă, precum și prin concediul anual plătit. În sectoarele de muncă în condiții grele, durata zilei de lucru este redusă sub 8 ore, fără scăderea retribuției³⁾.

Potrivit indicațiilor partidului, pe măsură ce va spori productivitatea muncii, numărul de ore săptămînal se va reduce, creindu-se astfel posibilități suplimentare pentru oamenii muncii de odihnă, de recreare, de dezvoltare fizică și intelectuală.

Totodată, statul nostru asigură oamenilor muncii condiții din ce în ce mai bune de petrecere a timpului liber, prin amenajarea de stațiuni balneo-climaterice, prin organizarea de biblioteci, case de cultură, baze sportive, spectacole, competiții sportive etc.

Dreptul la odihnă este reglementat în detaliu de Codul muncii.

1) Acest aspect a fost subliniat de clasicii marxismului (a se vedea, K.Marx, Capitalul, vol.I, ed.a IV-a, Ed. pol., București, 1960, p.287-288).

2) Constituția R.S.România, art.19

3) Prin H.C.M. nr.907/1956, nr.2558/1956, nr.208/1959, nr.1438/1972 s-au prevăzut o serie de categorii de persoane, al căror timp de muncă a fost fixat sub 8 ore, fără scăderea retribuției.

Un alt drept social-economic este dreptul la asigurare materială de bătrînețe, boală sau incapacitate de muncă.

În societatea capitalistă se petrec adevărate drame cu acei oameni ai muncii care, datorită anumitor cauze, își pierd capacitatea de a presta o muncă. Lipsiți de mijloace de existență, asemenea oameni duc o viață extrem de grea și anevoioasă, reușind cu greu să supraviețuiască.

Așa-zisele "asigurări sociale", organizate în statele capitaliste, nu "asigură" deloc existența celor incapabili de muncă. Pentru a beneficia de ajutor, oamenii muncii trebuie să plătească periodic taxe, din salariul lor, și așa destul de scăzut, iar atunci când solicită un ajutor social, li se pun o serie de condiții înfite, în numeroase cazuri, oamenii muncii, deși sînt îndreptățiți, în fapt nu pot obține ajutorul solicitat și, care li s-ar cuveni de drept.

Numai în societatea socialistă au fost create condițiile necesare pentru realizarea efectivă a dreptului la asigurare materială. Asigurarea acestui drept constituie o expresie a profundului umanism care caracterizează orînduirea socialistă.

În Constituția țării noastre, se prevede că: "Cetățenii Republicii Socialiste România au dreptul la asigurare materială de bătrînețe, boală sau incapacitate de muncă".¹⁾

Dreptul la asigurare materială se realizează, pentru persoanele încadrate în unitățile socialiste de stat, prin pensii și ajutoare de boală, care se acordă în cadrul sistemului asigurărilor sociale de stat, iar pentru membrii organizațiilor cooperatiste, sau ai altor

1) Constituția R.S.România, art.20

organizații obștești, prin formele de asigurare organizate de acestea.

Tăranii cooperatori, precum și cei cu gospodării individuale, primesc pensii și ajutoare de boală tot în cadrul asigurărilor sociale de stat¹⁾.

Expresie grăitoare a grijii față de om, în țara noastră statul asigură asistență medico-sanitară gratuită, prin instituțiile sale de specialitate.

Spre deosebire de statele capitaliste, unde fondul de asigurare se constituie din contribuțiile oamenilor muncii, în țara noastră, el se constituie din contribuțiile celor care încadrează în muncă, pensiile și ajutoarele fiind plătite din bugetul asigurărilor sociale, care este parte integrantă din bugetul de stat.

Pentru deplina și multilaterală lor dezvoltare intelectuală, cetățenii țării noastre beneficiază de dreptul la învățătură.

În statele capitaliste, acest drept nu se realizează în mod deplin. Oamenilor muncii li se asigură numai acel minim de cunoștințe, în special cele necesare pentru a fi cât mai rentabili în producție, în scopul realizării unor profituri cât mai mari pentru capitaliști.

Referindu-se la această situație, Lenin arată că, burghezia caută să reducă învățămîntul "... la rolul de furnizor de slujitori docili și îndemînatici, de robi ai capitalului și executori ai voinței lui, fără a se preocupa vreodată să facă din școală un instrument de formare a personalității umane"²⁾. În concepția burgheziei, arată Lenin "...adevăratul învățămînt e numai pentru cei bogați..."³⁾.

1) Legile nr.4 și 5 din 1977

2) V.I.Lenin, Opere complete, vol.37, op.cit., p.447.

3) Idem, p.448

Este cunoscută amploarea analfabetismului din România, în timpul regimului burghezo-moșieresc. Tinerea maselor populare în ignoranță și misticism asigura burgheziei și moșierimii condiții favorabile pentru o exploatare mai lesnicioasă și mai sîngeroasă a acestora. Necunoscînd rosturile reale ale vieții, masele muncitoare se lăsau mai ușor înșelate de vorbele amăgitoare ale demagogiei burghezo-moșierești și ale clerului venal, supunîndu-se mai ușor exploatării și asupririi sociale și naționale.

Statul nostru socialist a lichidat complet analfabetismul, creînd condiții optime pentru dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului de toate gradele, pentru lărgirea orizontului de cultură al maselor, pentru pregătirea multilaterală și temeinică a oamenilor, pentru formarea unor oameni capabili să rezolve cu succes orice problemă pe care o ridică contruirea socialismului și comunismului.

Constituția țării noastre consacră faptul că, "Cetățenii R.S.România au dreptul la învățătură"¹⁾.

Acest drept este asigurat prin învățămîntul general obligatoriu, prin gratuitatea învățămîntului de toate gradele, precum și prin sistemul bursei de stat.

Trebuie subliniat faptul că, în țara noastră, învățămîntul este de stat, desființîndu-se sistemul de școli particulare, existent în trecut, în care aveau acces numai cei care puteau plăti taxe extrem de ridicate, deci cei care proveneau din păturile înstărite ale societății.

Partidul și statul nostru au adoptat un ansamblu de măsuri, menite să asigure dezvoltarea și perfecționarea continuă a învățămîntului. S-a extins continuu

1) Constituția R.S.România, art.21

rețeaua de instituții de învățămînt, se dezvoltă și se modernizează în permanență baza tehnico-materială a învățămîntului, a sporit de la an la an numărul elevilor și al studenților, se ridică tot mai mult nivelul științific al manualelor și al cursurilor, corespunzător cu hobile cuceriri ale științei, se organizează diferite forme de pregătire profesională, pe diferite trepte, an de an sporesc cheltuielile bugetare destinate învățămîntului.

Cadrelor didactice li s-au creat condiții dintre cele mai favorabile realizării misiunii lor nobile de a pregăti pentru viață și muncă tînăra generație, de a forma constructori devotați, temeinic și multilateral pregătiți ai noii orînduiri, cea mai dreaptă din oîte a cunoscut istoria societății umane.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Tinerețului din țara noastră îi sînt deschise toate drumurile spre piscurile cele mai înalte ale științei și culturii"¹⁾.

Aceste cuvinte ale Președintelui României conturează un alt drept fundamental, necunoscut în trecut, anume dreptul tinerilor la asigurarea din partea statului a condițiilor necesare dezvoltării aptitudinilor lor fizice și intelectuale²⁾.

Expresie a grijii profunde și permanente a statului față de tînăra generație, acest drept constituie, totodată, o obligație pentru stat, de a asigura toate condițiile necesare unei dezvoltări multilaterale a tineretului.

Acest drept se realizează prin numeroase și variate forme, ca de exemplu, prin pregătirea profesională și cultural-ideologică a tinerilor, prin măsuri speciale pentru protecția muncii lor, prin larga rețea de insti-

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol.2, Ed.pol., București, 1968, p.204

2) Constituția R.S.România, art.24

tuții de cultură și artă, prin posibilități multiple de practicare a sportului etc.

Alături de cei vîrstnici, tinerii patriei noastre își aduc un aport dintre cele mai importante la înflorirea orînduirii noastre socialiste, la edificarea comunismului în România, muncind cu elan și spirit de abnegație în diferite domenii și sectoare de activitate.

Ca urmare a muncii prestate, cetățenii patriei noastre obțin venituri. O parte din aceste venituri sînt folosite pentru achiziționarea de diferite bunuri. Asupra acestora este firesc ca persoanele care le-au dobîndit în mod legal să aibă un drept de proprietate. Acest drept este consfințit în Constituție, care arată că legea ocrotește dreptul de proprietate personală¹⁾.

Obiectul acestui drept îl constituie veniturile și economiile provenite din muncă, casa de locuit, gospodăria de pe lângă casă și terenul pe care se află acestea, precum și bunurile de uz și confort personal, ca de exemplu, autoturisme, televizoare, aparate electrice și casnice, mobilă etc.

Trebuie făcută distincția între proprietatea asupra bunurilor de uz personal și proprietatea asupra mijloacelor de producție, care este o proprietate socialistă, de stat sau cooperatistă. În statele capitaliste, nu se face această demarcație, spre a se ascunde sursa exploatării omului de către om, anume proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producție.

Statele socialiste, desființînd proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producție, au menținut și întărit proprietatea personală a oamenilor muncii asupra veniturilor și a bunurilor dobîndite prin muncă.

---

1) Constituția R.S.România, art.36

După cum au arătat și clasicii marxismului, "Comunismul nu ia nimănui puțința de a-și însuși produse sociale, el ia doar puțința ca prin această însușire să fie aservită munca altuia".¹⁾ Din aceste precizări rezultă că, în orînduirea comunistă, este exclusă doar posibilitatea exploatării omului de către om, prin deținerea de mijloace de producție în proprietatea privată, dar nicidecum nu este interzisă dobîndirea de bunuri în proprietate personală, ca urmare a prestării unei munci. Dimpotrivă, statul socialist, în grija sa continuă pentru ridicarea nivelului de bunăstare a oamenilor muncii, sprijină prin diverse forme posibilitatea pentru oamenii muncii de a dobîndi bunuri în proprietate personală, de a-și spori gradul de confort și civilizație.

Tăranii cooperatari, țaranii cu gospodării individuale, precum și mici meșteșugari neocooperativizați pot păstra în proprietate personală unele mijloace de producție mărunte, care servesc la cultivarea pămîntului, creșterea animalelor sau practicarea meseriei, deoarece aceste mijloace nu servesc pentru exploatarea omului de către om, ci dimpotrivă, pentru satisfacerea unor nevoi sociale, contribuind, astfel, la ridicarea bunăstării oamenilor muncii.

O dată cu dezvoltarea economiei socialiste, cu sporirea veniturilor populației, cu ridicarea nivelului de trai material și spiritual al oamenilor muncii, se amplifică și sfera și varietatea bunurilor care fac obiectul dreptului de proprietate personală, expresie a grijii permanente a partidului și statului nostru pentru asigurarea bunăstării și fericii poporului, țelul suprem al întregii activități economico-sociale de stat și obștești.

1) K.Marx, Fr.Engels, Opere, vol.4, p.481.

In legătură cu dreptul de proprietate personală, Constituția consacră și dreptul de moștenire asupra bunurilor care fac obiectul dreptului de proprietate personală¹⁾.

Acest drept este ocrotit de lege, fiecare cetățean al țării avînd posibilitatea de a dispune, în mod liber, de situația bunurilor care-i aparțin, după moartea sa.

In baza acestui drept, cetățenii R.S.România au posibilitatea de a moșteni orice fel de bun, atît în țară, cît și în alte state²⁾.

Dreptul de moștenire constituie o întărire a dreptului de proprietate personală, el întregind acest drept prin posibilitatea ce se acordă oricărei persoane de a dispune deplin de bunurile asupra cărora are drept de proprietate personală.

---

1) Constituția R.S.România, art.37

2) A se vedea și N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.257.

c) Drepturile politice

În statele capitaliste, drepturile politice sînt pur formale, intrucît de ele beneficiază, în mod deplin, numai membrii claselor dominante, exploatoarele. Deși constituțiile statelor capitaliste conțin prevederi cu privire la drepturile politice, cercurile guvernante au posibilitatea să diminueze și chiar să anihileze aceste drepturi, recurgînd la diverse mijloace, cum ar fi, adoptarea unor legi ordinare, decretarea stării excepționale etc.

În condițiile societății socialiste, drepturile politice devin cu adevărat o realitate pentru toți oamenii muncii, pentru întregul popor. Aceste drepturi sînt în mod autentic expresia unei largi și depline democrații. Ele sînt folosite în scopul construirii noii orînduirii, în scopul făuririi unei vieți libere și fericite pentru toți oamenii muncii.

Printre cele mai importante drepturi politice, se înscriu drepturile electorale, adică posibilitatea pentru cetățenii țării noastre de a alege și de a fi aleși în organele puterii de stat (Marea Adunare Națională și consiliile populare).¹⁾

Au drept de vot toți cetățenii care au împlinit vîrsta de 18 ani, fără deosebire de rasă, naționalitate, sex sau religie.

În R.S.România au fost desființate toate discriminările în ceea ce privește dreptul de vot, care au existat în vechiul regim burghezo-moșieresc. În țara noastră, votul este universal, egal, direct și secret.

Cetățenii cu drept de vot, care au împlinit vîrsta de 23 de ani pot fi aleși, în calitate de deputați, atît

1) Constituția R.S.România, art. 25.

in Marea Adunare Națională, cît și in consiliile popula-re.

Nu au dreptul de a alege și de a fi aleși, alie-nații și debiliți mintali, precum și persoanele fizice lip-site de dreptul de a alege și de a fi alese in organele puterii de stat, pe durata de timp care a fost stabilită prin hotărîrea judecătorească de condamnare la privarea de aceste drepturi.

In calitatea sa de cel mai larg organism politic permanent, revoluționar, democratic, cu caracter reprezen-tativ, care unește, sub conducerea P.C.R., forțele poli-tico-sociale ale națiunii noastre socialiste, toate orga-nizațiile de masă și obștești, Frontul Democrației și Unității Socialiste este forul căruia îi aparține drep-tul de a propune candidaturi de deputați. F.D.U.S. asi-gură, și in felul acesta, participarea întregului popor la conducerea societății, a tuturor domeniilor de activi-tate, la înfăptuirea politicii interne și externe a parti-dului și statului nostru.

Democrația orînduirii noastre se reflectă preg-nant și in acea prevedere constituțională, potrivit că-reia, alegătorii au dreptul de a revoca oricînd pe depu-tați. Dreptul de revocare, parte integrantă a drepturi-lor electorale, constituie o garanție că deputații își vor îndeplini cu spirit de răspundere și, in cele mai bu-ne condiții, sarcinile care le revin, in calitatea lor de reprezentanți ai oamenilor muncii in organele puterii de stat.

Un alt drept politic este dreptul de asociere.

Deși este consacrat in constituțiile burgheze, acest drept este cu totul formal pentru oamenii muncii, deoarece el poate fi îngrădit sau chiar desființat, cînd interesele minorității exploatatoare o cer, prin dife-

rite legi ordinare¹⁾

Ca urmare a cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu celelalte categorii de oameni ai muncii, în țara noastră dreptul de asociere a devenit un drept real, efectiv, de care beneficiază toți oamenii muncii.

Potrivit Constituției, cetățenii R.S.România au dreptul de a se asocia în organizații sindicale, cooperatiste, de tineret, de femei, social-culturale, în uniuni de creație, asociații sportive, științifice, tehnice, precum și în alte organizații obștești²⁾.

Aceste organizații asigură largă participare a maselor populare la viața politică, economică, socială, culturală a R.S.România și, la exercitarea controlului oamenilor muncii, expresie a democrației orînduirii noastre.

Prin organizațiile de masă și obștești, P.C.R. înfăptuiește o legătură organizată cu clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea și celelalte categorii de oameni ai muncii, le mobilizează la opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Statul sprijină activitatea organizațiilor de masă și obștești, crează condiții dintre cele mai bune pentru dezvoltarea bazei lor materiale și le ocrotește patrimoniul.

În țara noastră sînt interzise asociațiile cu caracter fascist sau antidemocratic. Participarea la ast-

---

1) A se vedea Legea nr.21 din 5 februarie 1924, cu privire la persoanele juridice, ilustrare grăitoare a afirmației de mai sus.

2) Constituția R.S.România, art. 27.

fel de asociații, precum și propaganda cu caracter fascist sau antidemocratic sînt pedepsite de lege.¹⁾

Departate de a fi o atingere adusă dreptului de asociere, această prevedere din Constituție reprezintă, dimpotrivă, o garantare a dreptului de asociere, o întărire a democrației orînduirii noastre, deoarece interzice tocmai acele asociații și organizații antidemocratice, al căror scop este asuprairea maselor largi populare, privera acestora de drepturi, instaurarea unor regimuri dictatoriale.

În R.S.România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român.²⁾

Partidul, ca nucleu, ca centru vital a națiunii noastre, nu poate cuprinde pe toți membrii societății.

De aceea, Constituția prevede că, cetățenii cei mai înaintați și mai conștienți din rîndurile muncitorilor, țăranilor, intelectualilor și ale celorlalte categorii de oameni ai muncii, se unesc în Partidul Comunist Român, cea mai înaltă formă de organizare a clasei muncitoare, detașamentul ei de avangardă.

P.C.R. exprimă și slujește cu fidelitate năzuințele și interesele vitale ale poporului, îndeplinește rolul conducător în toate domeniile construcției socialiste, îndrumă activitatea organizațiilor de masă și obștești, precum și a organelor de stat.³⁾

Înfăptuirea unității moral-politice a întregii noastre națiuni în jurul partidului a impus instituirea unei forme organizatorice adecvate. Dînd urmare acestei necesități, a luat naștere Frontul Democrației și Unității Socialiste, organism politic permanent, cu caracter reprezentativ, în care sînt cuprinse toate organizațiile de masă și obștești, toți oamenii muncii, fără deosebire

1) Constituția R.S.România, art.29, al.2

2) Idem, art.3

3) Idem, art.26.

de naționalitate.

F.D.U.S. își desfășoară activitatea sub conducerea P.C.R., mobilizând masele de oameni ai muncii la înfăptuirea Programului partidului, a mărețelor obiective ale construcției socialiste și comuniste.

d) Drepturile democratice

În afară de drepturile social-economice și de cele politice, cetățenii R.S.România beneficiază și de o serie de alte drepturi fundamentale, pe care le-am putea denumi "drepturi democratice".

Astfel, potrivit Constituției țării noastre, cetățenilor R.S.România li se garantează libertatea cuvîntului, a presei, a întrunirilor, a mitingurilor și a demonstrațiilor¹⁾

Toate aceste drepturi sînt formale în statele capitaliste, care oricînd pot lua măsuri de limitare sau chiar de desființare a acestor drepturi.

În țara noastră, orice cetățean are dreptul de a-și exprima în mod liber opinia, verbal sau în scris, de a aduce critici organelor de stat, persoanelor cu funcții de conducere. Critica și autocritica constituie un instrument dintre cele mai puternice în acțiunea de

- 1) Constituția R.S.România, art.28. În textul acestui articol, după părerea noastră, nu este necesar cuvîntul "presă", deoarece libertatea cuvîntului, a opiniei, se poate exprima atît verbal, cît și în scris, deci și prin presă. De asemenea, cuvîntul "miting" considerăm că nici el nu apare necesar, întrucît mitingul nu este altceva decît tot o întrunire. Spre a demarca și mai pregnant Constituția țării noastre de constituțiile statelor capitaliste în care se vorbește despre "libertăți", apreciindu-se că acestea nu implică și obligații corelative din partea statului, propunem ca art.28 din Constituția R.S.România să aibă următoarea formulare: "Cetățenii R.S.România au dreptul, garantat de stat, de a-și exprima în mod liber opiniile, verbal sau în scris, de a organiza întruniri și demonstrațiiilor. (continuare pe pagina următoare)

eliminarea a deficiențelor, de perfecționare, de îmbunătățire a activității în toate domeniile și sectoarele vieții economico-sociale, culturale etc.

Acea așa-zisă "libertate a presei", de care vorbesc constituțiile burgheze, în realitate nu este altceva decât "libertate" pentru redactorii ziarelor și revistelor de a exprima punctul de vedere al proprietarilor acestor publicații, pentru că, altfel, articolele lor nu pot să apară. Și cum periodicele aparțin, de regulă, marilor monopoli imperialiste, se poate deduce ce înseamnă libertatea presei în condițiile capitalismului.¹⁾

În R.S.România, acest drept s-a realizat pe deplin, fiecare cetățean avînd posibilitatea să-și exprime, în mod liber, părerile în legătură cu diferitele probleme care se ivesc în activitatea de stat și obștească, în procesul construcției socialiste și comuniste.

Un caracter la fel de formal îl au și acele prevederi ale constituțiilor burgheze care vorbesc despre libertatea pe care o au cetățenii de a se întruni. Organele de constrîngere ale statelor capitaliste pot oricînd să interzică astfel de întruniri sau să intervină spre a le împiedica să se desfășoare, atunci cînd interesele cercurilor guvernante exploatare cer aceasta.

În țara noastră, libertatea întrunirilor, a demonstrațiilor este pe deplin asigurată oamenilor muncii.

Acest drept nu poate fi exercitat împotriva intereselor oamenilor muncii și a orînduirii socialiste. Asociațiile cu caracter fascist sau antidemocratic sînt interzise, participarea la asemenea organizații și propaganda fascistă și antidemocratică fiind pedepsite prin lege".

Totodată, propunem ca art.29 să fie desființat, întreaga reglementare făcîndu-se în cuprinsul unui singur articol, deoarece se referă la aceeași problemă.

1) În acest sens, a se vedea și N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.263.

Asigurînd aceste drepturi larg democratice, statul socialist veghează permanent și cu intransigență ca libertatea cuvîntului, a întrunirilor, a demonstrațiilor să nu fie folosite în scopuri potrivnice orînduirii socialiste și intereselor oamenilor muncii.¹⁾ Este o nouă expresie a grijii permanente a statului nostru pentru apărarea cuceririlor revoluționare, socialiste ale oamenilor muncii, pentru împiedicarea oricărei manifestări care urmărește să lovească în aceste cuceriri, să readucă poporul nostru în situația de exploatat și asuprit, să-i răpească libertatea și demnitatea pe care și le-a dobîndit prin lupte și jertfe grele.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, "Dezvoltarea democrației socialiste, stimularea criticii și auto-criticii nu au nimic comun cu spiritul anarhic, cu ignorarea legilor și normelor sociale, cu nesocotirea obligațiilor față de societate ale fiecărui cetățean"²⁾

Stat profund democrat, țara noastră asigură tuturor cetățenilor săi libertatea conștiinței.³⁾ Fiecare persoană este liberă să împărtășească sau nu o credință religioasă. Totodată, statul garantează exercitarea cultelor religioase.

Culte religioase se organizează și funcționează în mod liber, nestingherit.

Intrucît respectarea legii constituie o obligație pentru orice persoană, nici cultele religioase nu pot acționa împotriva legii. De aceea, modul de organizare și funcționare a cultelor religioase este reglementat

1) Constituția R.S.România, art.29.

2) Congresul al X-lea al P.C.R., Ed.pol.,București,1969 p.61.

3) Constituția R.S.România, art.30.

prin lege. In cadrul general stabilit de lege, cultele religioase funcționează liber, cu condiția ca să nu se aducă atingere prevederilor Constituției, securității statului, ordinii publice și bunelor moravuri.¹⁾

Spre deosebire de situația din vechiul regim burghezo-moșieresc, în țara noastră școala este despărțită de biserică. Nici o confesiune, congregație sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreține alte instituții de învățământ decât școli speciale pentru pregătirea personalului de cult.

Asigurând libertatea conștiinței, statul nostru desfășoară, totodată, o susținută acțiune de educare a maselor în spiritul principiilor materialismului dialectic și istoric, în spiritul concepției revoluționare a clasei muncitoare, singura concepție cu adevărat științifică despre lume și viață.

e) Dreptul la inviolabilitate

Dreptul la inviolabilitate este acel drept fundamental al cetățenilor, care are ca scop, să pună la adăpost pe cetățeni față de eventuale abuzuri ce s-ar putea săvârși împotriva lor, fie de către persoane din aparatul de stat, fie de către alte persoane fizice.

Dreptul la inviolabilitate comportă mai multe aspecte.

Un prim aspect, de cea mai mare însemnătate, se referă la inviolabilitatea persoanei.

Inviolabilitatea persoanei înseamnă dreptul pentru orice cetățean al țării noastre de a fi la adăpost de violențe îndreptate împotriva persoanei sale. Astfel, potrivit Constituției, cetățenilor R.S.România le este garantată inviolabilitatea persoanei. Nimeni nu poate fi

1) Decr.nr.117, din 3 august 1948

reținut sau arestat, dacă împotriva sa nu există probe sau indicii temeinice că a săvârșit o faptă prevăzută și pedepsită de lege¹⁾

Inviolabilitatea persoanei se asigură prin mai multe mijloace.

Astfel, nici o persoană nu poate fi arestată decît pe baza unui mandat de arestare, emis de instanța judecătorească sau de procuror.

Totodată, organele de cercetare penală nu pot dispune reținerea unei persoane, decît cel mult pentru 24 de ore.

Inviolabilitatea persoanei se realizează și prin aceea că, în timpul procesului judiciar, se asigură părților în proces dreptul de apărare.

Dacă unei persoane i se asigură dreptul la libertate, cu atît mai mult trebuie să i se asigure dreptul la integritate corporală și la viață²⁾ Aceste drepturi sînt ocrotite prin legile penale, care socotesc faptele îndreptate împotriva integrității corporale sau a vieții persoanelor ca infracțiuni³⁾

Un alt aspect al dreptului la inviolabilitate privește inviolabilitatea domiciliului.

Inviolabilitatea domiciliului urmărește să asigure tuturor persoanelor o viață normală la locuința acestora, fără nici o ingerință din partea altor persoane.

Constituția țării noastre prevede că domiciliul este inviolabil. Drept urmare, nici o persoană nu poate pătrunde în locuința unei alte persoane, fără încuviințarea acesteia, decît în cazurile și în condițiile anume prevăzute de lege⁴⁾

1) Constituția R.S.România, art.31

2) A se vedea și N.Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.269

3) Aceste infracțiuni sînt prevăzute în Codul Penal.

4) Constituția R.S.România, art.32.

Aşa de exemplu, în locuinţa personală se poate pătrunde numai în baza unui ordin de percheziţie, emis de procuror sau, în cazul unei infracţiuni flagrante, pentru efectuarea unei arestări, pentru salvarea victimei, pentru conservarea probelor infracţiunii, pentru executarea silită sau în cazul stării de necesitate.¹⁾

Prin locuinţă se înţeleg atât încăperile, propriuzise, dependinţele, cât şi curtea şi grădina din jurul casei.

În sfârşit, un ultim aspect al dreptului la inviolabilitate se referă la inviolabilitatea corespondenţei.

Prin inviolabilitatea corespondenţei se înţelege dreptul persoanei de a nu i se cunoaşte opinia exprimată în scris sau verbal, dacă ea nu doreşte acest lucru.

Dreptul la inviolabilitatea corespondenţei decurge în mod firesc din dreptul la exprimarea liberă a opiniei. Dacă o persoană are dreptul să-şi exprime în mod liber opinia, trebuie să beneficieze şi de dreptul de a nu i se cunoaşte ceea ce gîndeşte, dacă ea nu doreşte aceasta, de către alte persoane. În acest sens, Constituţia consacră că statul nostru garantează secretul corespondenţei şi al convorbirilor telefonice²⁾.

Cu alte cuvinte, orice persoană are dreptul de a comunica cu alte persoane, fără ca schimbul lor de opinii să devină public.

De la această regulă, face excepţie corespondenţa unei persoane care este implicată, ca învinuit sau inculpat, în situaţia în care cunoaşterea conţinutului corespondenţei acesteia sau al convorbirilor telefonice ar putea duce la cunoaşterea mai bună a cazului³⁾

1) Aceste situaţii sînt prevăzute în Codul penal. A se vedea şi I. Muraru, *Drept constituţional*, vol. I, op. cit. p. 374; V. Dongoroz şi colectiv, *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, vol. I, Ed. Acad. R.S.R., Bucureşti, 1969, p. 362 şi urm.

2) Constituţia R.S. România, art. 33.

3) Această excepţie este prevăzută de Codul de procedură penală.

f) Dreptul de petiționare

Dreptul de petiționare constituie o garanție juridică a exercitării celorlalte drepturi ale cetățenilor, întrucât el contribuie la exercitarea deplină și efectivă a celorlalte drepturi, prin aceea că oferă cetățenilor posibilitatea de a se plînge organului de stat competent, în cazul în care li s-a adus vreo atingere drepturilor acordate de Constituție sau de alte acte normative.

În acest sens, Constituția prevede că statul garantează dreptul de petiționare, organele de stat avînd obligația de a rezolva petițiile cetățenilor privind drepturile și interesele lor personale sau obștești¹⁾.

Persoana interesată se poate adresa organului de stat competent printr-o cerere, reclamație, sesizare sau propunere. Cererile și reclamațiile privesc probleme personale ale petiționarului, în timp ce sesizările și propunerile se referă la probleme interesînd colectivitatea, deci la probleme de interes general, obștesc.

Dreptul de petiționare constituie, pe de o parte, un instrument juridic pe care cetățenii țării noastre îl pot folosi pentru ocrotirea drepturilor lor subiective, iar pe de altă parte, un mijloc de a participa la rezolvarea problemelor de stat și obștești, de a sesiza anumite deficiențe, de a prezenta propuneri pentru remedierea acestora, pentru perfecționarea activității în toate domeniile și sectoarele vieții economico-sociale.

Organele de stat au obligația de a răspunde la cereri, în termen de cel mult 20 de zile, iar la reclamații, sesizări și propuneri, în termene variînd între 20 și 40 de zile de la primirea acestora, în funcție de

---

1) Constituția R.S. România, art.34

locul organului sesizat în sistemul organelor statului¹⁾.

Urmărind același scop al ocrotirii drepturilor cetățenilor, Constituția țării noastre consacră faptul că, orice persoană vătămată într-un drept al său printr-un act ilegal al unui organ de stat poate cere, evident printr-o petiție, organelor competente anularea actului și repararea prejudiciului care i-a fost cauzat prin acesta²⁾.

În unele cazuri, o persoană poate fi prejudiciată chiar și printr-un act legal a unui organ de stat, ca de pildă, în cazul demolării unor imobile pentru modernizarea unei localități. Și în astfel de situații, persoana prejudiciată se poate adresa organelor de stat pentru a cere despăgubiri. La această concluzie, credem că se poate ajunge invocând art.103, al.3 din Constituția R.S.România, potrivit căruia, "Tribunalele și judecătorii judecă cererile celor vătămăți în drepturile lor prin acte administrative, putînd să se pronunțe, în condițiile legii, și asupra legalității acestor acte".

Spre deosebire de art. 35 din Constituție, în care se folosește expres formularea de "act ilegal", în art. 103 se vorbește numai de prejudiciile cauzate prin acte administrative, în general, fără a se condiționa acțiunea în justiție de legalitatea actului. De aici, considerăm că se poate trage concluzia că prejudiciile pot fi cauzate și prin acte legale, căci, în caz contrar, s-ar fi spus expres "acte administrative ilegale",

-
- 1) A se vedea Legea nr.1/1978, cu privire la activitatea de rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii, precum și Hotărîrea C.C. al P.C.R., martie 1978, cu privire la activitatea de rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii (Colecția de legi și decrete, vol.1/1978, p.34 și urm.
- 2) Constituția R.S.România, art.35.

aşa cum s-a procedat în cazul art.35. Acest fapt nu exclude însă posibilitatea pentru instanţele de judecată de a cerceta şi legalitatea actului care a produs prejudiciul.

x   x   x

Drepturile fundamentale prezentate mai înainte se referă, aşa după cum se arată în Constituţie, la cetăţenii ţării noastre. În acelaşi Titlu al II-lea al Constituţiei R.S.România, consacrat drepturilor fundamentale ale cetăţenilor, este reglementat şi dreptul de azil.

Acest drept nu se referă la cetăţenii ţării noastre, ci la persoanele având cetăţenia altor state.¹⁾

Potrivit Constituţiei, ţara noastră acordă drept de azil cetăţenilor străini urmăriţi pentru activitatea lor în apărarea intereselor celor ce muncesc, pentru participarea la lupta de eliberare naţională sau la apărarea păcii.²⁾

Trebuie remarcat faptul că, azilul nu se acordă oricărei persoane străine. Consecventă politicii sale de pace, de ajutorare a popoarelor care luptă pentru independenţa lor naţională, de solidaritate cu toate forţele progresiste, democratice din lume, care luptă împotriva imperialismului şi a exploatării omului de către om, şi ca expresie a profundului umanism care caracterizează orînduirea noastră socialistă, R.S.România acordă drept de

---

1) Datorită acestui fapt, considerăm că dreptul de azil ar trebui să fie prevăzut în Titlul I al Constituţiei, spre finalul acestuia, eventual după art.16. Totodată, propunem ca termenul de "cetăţeni" să fie înlocuit cu "persoane" deoarece azilul se poate acorda nu numai unor cetăţeni străini ci şi persoanelor fără cetăţenie (apatrizilor).

2) Constituţia R.S.România, art.38.

azil numai acelor persoane care militează pentru apărarea păcii, a drepturilor oamenilor muncii, a independenței naționale a popoarelor și, care ar avea de suferit din această cauză în statul a cărei cetățenie o poartă sau într-un alt stat. Într-o asemenea situație, România acordă azil acestor persoane, oferindu-le astfel posibilitatea să ducă o viață nestingherită în țara noastră. Aceste persoane, pentru idealurile nobile pentru care luptă, merită din plin să beneficieze de dreptul de azil în țara noastră.

Spre deosebire de dreptul de azil acordat de statul nostru, unele state capitaliste acordă azil politic tocmai acelor persoane care desfășoară activități subversive, antipopulare, antidemocratice, ostile propriului lor popor, cauzei păcii și prieteniei între popoare, oferindu-le, astfel, posibilitatea să-și desfășoare mai departe aceste acțiuni retrograde, care nu sînt de nici un folos popoarelor, dimpotrivă, aduc prejudicii dezvoltării lor libere, prospere, progresiste.

3 - Indatoririle fundamentale

Spre a putea beneficia de drepturile acordate de Constituție, cetățenii țării noastre trebuie să îndeplinească, totodată, o serie de îndatoriri, fără de care nu ar fi posibilă crearea condițiilor necesare pentru exercitarea drepturilor.

Astfel, prin Constituție și alte legi se acordă cetățenilor un ansamblu de drepturi. Or, fără respectarea Constituției și a celorlalte acte normative, înseși aceste drepturi nu s-ar putea realiza. De aceea, Constituția prevede că, fiecare cetățean al R.S.România este dator să respecte Constituția și legile țării¹⁾ Respectînd Constituția și celelalte legi, oamenii muncii din

1) Constituția R.S.România, art.39.

patria noastră își asigură condițiile necesare realizării a ineseși drepturile care le-au fost acordate de statul socialist. Așa încît, cetățenii R.S.România sînt direct interesați ca legile țării să fie respectate cu strictețe, de către orice persoană, care se află pe teritoriul țării noastre, precum și de cetățenii români aflați în străinătate. Constituția și legile exprimă voința și înfăptuiesc interesele întregului nostru popor.

Prin respectarea Constituției și a celorlalte legi se asigură condițiile necesare existenței și dezvoltării orînduirii noastre socialiste, a națiunii noastre, edificarea unei vieți din ce în ce mai bune și mai fericite.

Pentru realizarea acestor idealuri, se impune, totodată, îndatorirea fiecărui cetățean de a apăra cu fermitate proprietatea socialistă, care constituie temeliea economico-juridică a orînduirii noastre.

Prin instaurarea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție a fost lichidată pentru totdeauna și pe deplin exploatarea omului de către om. Proprietatea socialistă asigură garantarea materială a tuturor drepturilor cetățenilor. Ea constituie fundamentul economic al propășirii și bunăstării poporului nostru.

Cetățenii țării au obligația de a veghea în permanență asupra proprietății socialiste, de a o feri de atingeri, de a asigura dezvoltarea ei, pentru că numai astfel se pot crea condițiile materiale ale înfăptuirii progresului economico-social al țării.

Totodată, cetățenii R.S.România au datoria de a contribui la întărirea și dezvoltarea orînduirii socialiste.

Statul nostru este un stat al oamenilor muncii. Obiectivul său suprem este apărarea intereselor oameni-

lor muncii, fără deosebire de rasă, naționalitate, sex sau religie, ridicarea continuă a bunăstării lor materiale și spirituale. Orice acțiune îndreptată împotriva statului nostru, a orînduirii noastre socialiste este îndreptată împotriva intereselor oamenilor muncii, a existenței, a vieții lor, împotriva a însăși națiunii noastre întregi.

Numai orînduirea socialistă poate crea condițiile corespunzătoare pentru ca oamenii muncii să-și poată înlăptui idealurile lor de viață. Datorită acestui fapt, revine ca o îndatorire fundamentală a fiecărui cetățean aceea de a contribui la întărirea și dezvoltarea orînduirii noastre socialiste, la crearea condițiilor trecerii României la comunism, visul de aur al omenirii.

Întărirea și dezvoltarea orînduirii nu se poate realiza decît prin muncă, prin acțiunile unite și conștiente ale tuturor cetățenilor pentru edificarea noii orînduirii. Prin munca lor, membrii societății noastre devin utili din punct de vedere social, contribuie la înlăptuirea progresului societății, la ridicarea nivelului de trai. Potrivit Constituției, "Munca este o îndatorire de onoare pentru fiecare cetățean al țării!"¹⁾

Partidul și statul nostru manifestă o preocupare permanentă și majoră pentru educarea membrilor societății noastre în spiritul dragostei și respectului față de muncă, singura sursă a progresului și prosperității poporului nostru.

---

1) Constituția R.S.România, art.5. Intrucît este vorba de o îndatorire fundamentală a cetățenilor, după părerea noastră, aceste prevederi ale Constituției ar fi mai potrivit dacă ar fi înscrise, ca un articol distinct, în Titlul al II-lea al Constituției R.S.R., care este consacrat drepturilor și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor.

Este cunoscut faptul că, una dintre constantele politicii externe a țării noastre este apărarea păcii, a cooperării pașnice între state și popoare, fără deosebire de orînduirea lor socială. Pentru realizarea acestui obiectiv vital pentru existența vieții pe planeta noastră, pentru viața tuturor popoarelor, România desfășoară o susținută activitate internațională, prezentînd repetate propuneri care au ca scop eliminarea definitivă și pentru totdeauna a războiului din viața popoarelor, prin dezarmare, în primul rînd, prin dezarmare nucleară, prin rezolvarea diferendelor internaționale pe căi pașnice, prin relații de prietenie, colaborare, bună vecinătate și respect reciproc între state și popoare.

Nu trebuie uitat însă că, în condițiile contemporane, unele state capitaliste desfășoară o intensă activitate de înarmare, își perfecționează arsenalul de distrugere, întreprind acțiuni agresive împotriva altor state și popoare. În astfel de condiții, țara noastră trebuie să fie gata oricînd să respingă orice acțiuni agresive îndreptate împotriva vieții și muncii pașnice a popoului nostru, a eforturilor sale de a-și făuri o viață fericită, alături de toate celelalte popoare.

Pentru aceasta, este nevoie de o pregătire corespunzătoare din punct de vedere militar, din partea cetățenilor țării noastre. Spre a se asigura o asemenea pregătire, Constituția prevede că serviciul militar în rîndurile forțelor armate ale R.S.România este obligatoriu și constituie o îndatorire de onoare a cetățenilor R.S.România!¹⁾

---

1) Constituția R.S.România, art.4o.

Modul de înfăptuire a acestei îndatoriri, în afara Constituției, este reglementat și prin alte acte normative.¹⁾

Totodată, cetățenii țării trebuie să fie oricând gata să-și apere patria. Constituția consacră faptul că apărarea patriei este datoria sfântă a fiecărui cetățean al R.S.România. Călcarea jurământului militar, trădarea de patrie, trecerea de partea inamicului, aducerea de prejudicii capacității de apărare a statului constituie crimele cele mai grave față de popor și sînt pedepsite prin lege cu toată asprimea²⁾

Apărarea patriei înseamnă apărarea a însăși vieții noastre, a viitorului fericit al copiilor noștri.

Pentru apărarea patriei, înaintașii noștri, eroica noastră clasă muncitoare, țărănimea, intelectualii, cei mai buni fii ai țării au făcut cele mai mari sacrificii, mergînd pînă la supremul sacrificiu al vieții. Apărîndu-și patria, poporul nostru și-a asigurat existența sa milenară, continuitatea sa pe aceste meleaguri, pe care le-a apărut cu dîrzenie, cu prețul singelui și al vieții sale.

Pentru apărarea vieții fericite pe care și-o făuresc sub conducerea partidului, a viitorului națiunii noastre, cetățenii R.S.România au datoria sfîntă de a-și apăra cu orice preț patria³⁾.

---

1) A se vedea Legea nr.14 cu privire la organizarea apărării naționale a R.S.R. din 28 dec.1972, precum și dispozițiile din Codul penal care sancționează sustragerea de la îndeplinirea îndatoririlor privind satisfacerea serviciului militar.

2) Constituția R.S.România, art.41.

3) Codul penal sancționează trădarea de patrie și aducerea de prejudicii capacității de apărare a țării.

Pe drept cuvînt tovarăşul Nicolae Ceauşescu subliniază faptul că, "Forţa orînduirii noastre stă în conştiinţa înaltelor răspunderi şi îndatoriri pe care fiecare cetăţean le are faţă de patrie, faţă de apărarea cuceririlor socialiste ale poporului, în vigilenţa revoluţionară a oamenilor muncii"¹⁾

C - Cetăţenia în Republica Socialistă România

1 - Noţiunea de cetăţenie²⁾

Noţiunea de cetăţenie poate comporta mai multe accepţiuni.

Intr-o accepţiune, prin cetăţenie se înţelege acea instituţie juridică, acel ansamblu de norme juridice, care reglementează relaţiile ce se stabilesc între o persoană fizică şi un stat, privind statutul juridic al persoanei fizice în statul a cărei cetăţenie o poartă.

- 1) Nicolae Ceauşescu, "România pe drumul desăvîşirii construcţiei socialiste, vol.I, op.cit.,p.63.
- 2) Cu privire la problemele cetăţeniei, a se vedea şi T.Drăganu, Natura juridică a cetăţeniei, în Studia Universitatis Babeş-Bolyai (Jurisprudentia), Cluj, 1968; T.Drăganu, Drept constituţional, op.cit., p.188 şi urm.; N.Prisca, Contribuţii la studiul cetăţeniei române, în Analele Universităţii-Bucureşti (seria Stiinţe juridice), Bucureşti, nr.1/1970; N.Prisca, Drept constituţional, op.cit.,p.174 şi urm.; N.Muraru, Drept constituţional, op.cit., vol.I. p.242 şi urm.; I.Deleanu, Cetăţenia română, Ed.Dacia, Cluj-Napoca, 1974; I. Deleanu, Drept constituţional, op.cit.,p.200 şi urm.

Cetățenia privește numai persoanele fizice. Prin normele juridice care reglementează cetățenia se stabilesc care anume persoane fizice pot fi cetățeni, ce drepturi și ce obligații decurg din raporturile de cetățenie, care sînt modalitățile de dobîndire și de pierdere a cetățeniei.

Legea nr.24/1971, cu privire la cetățenia română în art.1 arată că "cetățenia reprezintă expresia relațiilor social-economice, politice și juridice, dintre persoanele fizice și statul socialist român.

Noțiunea de cetățenie poate fi folosită și într-o altă accepțiune. După părerea noastră, într-o altă accepțiune, prin cetățenie se înțelege apartenența unei persoane fizice la o colectivitate umană organizată politic, care se exprimă în legătura juridică dintre un stat și persoana fizică, privind drepturile și obligațiile reciproce dintre stat și acea persoană, legătură care se păstrează indiferent de locul unde se află persoana fizică¹⁾

Cetățenia română este o legătură juridică complexă, dintre persoanele fizice și statul nostru socialist, care conferă persoanelor fizice, în calitatea lor de cetățeni ai R.S.România, posibilitatea de a beneficia de drepturile prevăzute în Constituție și în alte acte normative, în baza cărora, pot participa plenar și efectiv la întreaga viață politică, economică, socială și culturală a societății noastre, avînd totodată, și o serie

1) În legătură cu definiția cetățeniei, a se vedea: M.Lepădătescu, Organizarea administrativă a teritoriului, ca bază a organizării puterii de stat, în Analele Universității-București, Științe juridice nr.1/1970; T.Brăganu, Drept constituțional, op.cit., p.188-189; I.Muraru, Drept constituțional, op.cit., vol.I, p.249; I.Deleanu, Cetățenia română, op.cit., p.47; Ch.Rousseau, Droit International Publique Approfondi, Paris, 1958, p.98.

de îndatoriri și răspunderi față de stat, față de societate, tocmai datorită faptului că iau parte activă la întreaga viață a țării noastre.

În condițiile socialismului, cetățenia constituie un raport juridic bazat pe legătura indisolubilă dintre interesele generale ale colectivității și interesele individuale, ale fiecărei persoane în parte; ea exprimă, totodată, spiritul de colaborare și de ajutor reciproc dintre membrii societății, participanți neobosiți la opera de edificare a celei mai drepte orînduirii - comunismul.

În țara noastră, cetățenia a devenit o problemă de stat. Altfel spus, problema cetățeniei nu este lăsată la libera apreciere a persoanelor fizice. Toate problemele cu privire la cetățenie sînt reglementate de către stat, prin lege.

În concepția partidului și a statului nostru, orice persoană fizică trebuie să aibă o singură cetățenie. Există însă unele situații cînd, o persoană nu poartă nici o cetățenie. Asemenea persoane poartă numele de apatrizi (fără patrie). Dimpotrivă, în alte situații, una și aceeași persoană are mai multe cetățenii. Aceste persoane sînt denumite bipatrizi.

În astfel de cazuri, în raport cu statul nostru, o persoană fizică nu poate invoca decît o singură cetățenie. De exemplu, dacă un cetățean român este considerat în același timp și cetățean al altui stat, potrivit legislației acestuia din urmă, prevederile legii străine, a statului în cauză, nu au efect față de dispozițiile legii române. Cu alte cuvinte, în raporturile acelei persoane cu statul român, vor fi aplicate dispozițiile legii române, deși persoana poartă și cetățenia altui stat.

Dînd expresie politicii naționale juste, marxist-leniniste a partidului și statului nostru, profundului democratism și umanism al orînduirii noastre socialiste,

cetățenii români beneficiază de o deplină egalitate în drepturi, fără deosebire de rasă, naționalitate, sex, religie, grad de cultură etc. Prin urmare, toate drepturile și obligațiile care decurg din raportul de cetățenie sînt aceleași pentru toate persoanele care poartă cetățenia română.

Una dintre consecințele cele mai importante ale raportului de cetățenie constă în faptul că numai cetățenii români pot avea drepturi politice în statul nostru, anume dreptul de a alege și de a fi ales în organele puterii de stat, precum și celelalte drepturi decurgînd din acestea.

Aflați în alte state, cetățenii români beneficiază de protecție diplomatică din partea statului român.

Odată dobîndită, cetățenia română nu poate fi restrasă decît în condițiile prevăzute de lege. Altfel spus, o persoană nu poate fi lipsită, în mod arbitrar, de drepturile care îi revin în calitate de cetățean român.

Legislația R.S.România reglementează și situația persoanelor avînd cetățenia altor state, precum și a persoanelor care nu poartă nici o cetățenie și, care potrivit legii române, sînt asimilate persoanelor cu altă cetățenie¹⁾

Potrivit legislației țării noastre, străinilor li se acordă regimul național, adică ei beneficiază de drepturile fundamentale ale cetățenilor români cu excepția drepturilor politice. Totodată, persoanele străine se bucură și de drepturile civile, avînd, corelativ, și toate obligațiile care revin cetățenilor români, excepțînd pe cele privind satisfacerea serviciului militar, precum și pe aceea de apărare a țării, obligații pe care le au numai cetățenii români.

1) Regimul juridic al străinilor este reglementat prin Legea nr.25 din 1969. În această problemă, a se vedea: I.Filipescu, Drept internațional privat, vol.I, București, 1982, p.213 și urm.; M.Jacotă, Poziția juridică a străinilor în România, Iași, 1977.

2. Dobîndirea cetăţeniei române¹⁾.

Potrivit legislaţiei R.S.România, cetăţenia română poate fi dobîndită prin patru modalităţi juridice şi anume: a) prin naştere; b) la cerere; c) prin infiere; d) prin repatriere.

a) Dobîndirea cetăţeniei prin naştere

Naşterea constituie singura modalitate originară de dobîndire a cetăţeniei. Ea este, totodată, şi modalitatea principală de dobîndire a cetăţeniei române, întrucît majoritatea covârşitoare a cazurilor de dobîndire a cetăţeniei statului nostru se realizează prin naştere.

Celelalte trei modalităţi sînt modalităţi derivate, secundare.

În ceea ce priveşte dobîndirea cetăţeniei prin naştere, în practica statelor sînt utilizate două principii.

Unul dintre aceste principii este jus sanguinis (dreptul sîngelui). Potrivit acestuia, copilul dobîndeşte în mod automat cetăţenia părinţilor săi, indiferent de locul unde s-a produs naşterea.

Cel de-al doilea principiu este jus soli (dreptul locului), potrivit căruia, copilul dobîndeşte cetăţenia statului pe al cărui teritoriu se naşte, chiar dacă părinţii copilului nu sînt cetăţeni ai aceluiaşi stat.

Datorită faptului că, în legislaţia actuală a statelor se aplică ambele principii, pot să apară situaţii de dublă cetăţenie. Astfel, dacă un copil se naşte pe teritoriul unui stat în care se aplică jus soli, dar părinţii săi sînt cetăţeni ai unui stat care recunoaşte

1) A se vedea şi I. Filipescu, *Dreptul familiei*, Bucureşti, 1979, p. 349.

jus sanguinis, acel copil va avea încă de la nașterea sa o dublă cetățenie: cetățenia statului părinților săi, precum și cetățenia statului pe al cărui teritoriu s-a născut.

In legislația țării noastre, se aplică jus sanguinis.

Art. 5 din Legea nr. 24/1971 prevede : "Ca expresie a legăturii dintre părinți și copii, a continuității neîntrerupte pe pământul strămoșesc a generațiilor care au luptat pentru împlinirea idealurilor de libertate socială și națională, cei născuți din părinți de cetățenie română pe teritoriul R.S.România sînt cetățeni români", iar art.6 din această lege dispune că: "Este, de asemenea, cetățean român acela care: a) s-a născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinți este cetățean român; b) s-a născut în străinătate și ambii părinți sau numai unul dintre ei are cetățenia română"¹⁾.

In cazul în care copilul din părinți avînd cetățenia română se naște pe teritoriul unui stat care acordă cetățenia potrivit lui jus soli, copilul va avea două cetățenii. La majorat, potrivit legislației țării noastre, 18 ani, el va putea să decidă pe care dintre cetățenii să o păstreze. In cazul în care preferă cetățenia străină, el va putea să depună o cerere de renunțare la cetățenia română, la una din reprezentanțele diplomatice sau la unul dintre oficiile consulare ale R.S. România. Pînă în acel moment însă, acea persoană va

1) Cele două situații prevăzute de art.6 s-ar putea formula într-o singură redactare. După părerea noastră, art.6 ar putea avea următorul conținut: "Este cetățean român și acela care s-a născut pe teritoriul statului român sau în străinătate, chiar dacă numai unul dintre părinți are cetățenia română".

purta două cetățenii.

Sînt posibile și unele situații cînd, un copil să se nască sau să fie găsit pe teritoriul țării noastre, fără a i se identifica părinții. Potrivit legii statului nostru, copilul din părinți necunoscuți, născut sau găsit pe teritoriul R.S.România, va dobîndi cetățenia română, deoarece există prezumația că părinții săi sînt cetățeni români. Este numai o prezumție, întrucît în legislația țării noastre se mai arată că, în momentul în care se stabilește filiația față de părinți avînd cetățenia altui stat, copilul, dac a nu a implinit 18 ani, pierde în mod automat cetățenia română dobîndind cetățenia statului ai c aror cetățeni sînt părinții săi¹⁾. Din aceste prevederi, se poate observa c a, potrivit legii române, hotărîtor în dobîndirea cetățeniei române prin naștere este principiul jus sanguinis.

b) Dobîndirea cetățeniei române la cerere

Cetățenia română se poate dobîndi și la cererea unei persoane, prin acordarea ei de către Președintele R.S.România.

Pentru a se putea dobîndi la cerere cetățenia română, se cer a fi îintrunite mai multe condiții. Astfel, persoana care dorește să obțină cetățenia română, la cererea sa trebuie:

- 1) să aibă vîrsta de 18 ani impliniți;
- 2) să se fi născut și să domiciliizeze la data cererii pe teritoriul R.S.România ori, deși nu s-a născut pe teritoriul țării noastre, domiciliiaz  în România de cel puțin 5 ani sau, 3 ani, dacă este căsătorit cu o persoană avînd cetățenia română; aceste termene pot fi reduse pentru motive întemeiate;

---

1) Legea nr.24/1971, art.25.

3) să depună o muncă utilă pentru societate sau, dacă nu poate munci, să aibă asigurate mijloacele de existență;

4) să dovedească, prin comportamentul său, loialitate față de statul și poporul român, precum și faptul că este gata să-și aducă contribuția la apărarea independenței și suveranității R.S.România și este demn de a deveni cetățean, asumându-și toate îndatoririle care decurg din această calitate;

5) să renunțe, printr-o declarație în formă autentică, la cetățenia altui stat, iar dacă nu are nici o cetățenie, la orice angajament față de un alt stat; în declarație, va menționa că a luat cunoștință de conținutul jurământului de credință față de R.S.România, angajându-se să-l depună în situația în care i se va acorda cetățenia română¹⁾.

Jurământul se depune în termen de 3 luni de la primirea comunicării că s-a acordat cetățenia, la sediul consiliului popular județean sau al municipiului București, în prezența președintelui și a secretarului comitetului executiv al consiliului popular.

Dacă în acest interval de 3 luni, persoana care a solicitat acordarea cetățeniei române nu depune jurământul, raportul de cetățenie nu mai ia naștere, iar decretul de acordare a cetățeniei își pierde valabilitatea. Pentru motive temeinice, la cererea persoanei care dorește să devină cetățean român, termenul de

1) Conținutul jurământului este următorul:

"Eu... jur că voi fi devotat patriei socialiste, poporului român și conducerii de stat a Republicii Socialiste România.

Jur că voi respecta cu sfințenie Constituția și legile țării și că voi îndeplini cu cinste toate îndatoririle de cetățean, punând întreaga mea capacitate de muncă în slujba întăririi și apărării ordinii sociale și de stat a Republicii Socialiste România". (art.13 din Legea nr.24/1971).

3 luni se poate prelungi.

Cererea pentru acordarea cetățeniei române se depune, împreună cu celelalte acte necesare pentru dovedirea îndeplinirii condițiilor, la inspectoratele județene sau al municipiului București ale Ministerului de Interne, iar în străinătate, la reprezentanțele diplomatice sau la oficiile consulare ale R.S.România.

Lucrările pregătitoare pentru acordarea cetățeniei sînt întocmite de Ministerul de Interne. Pe baza acestor lucrări, Președintele R.S.România decide asupra acordării cetățeniei române.

Copiii minori ai persoanelor care dobîndesc cetățenia română, la cererea lor, capătă și ei cetățenia română, la aceeași dată cu părinții lor, dacă domiciliază împreună cu aceștia pe teritoriul R.S.România.

c) Dobîndirea cetățeniei române prin înfiere¹⁾

Cetățenia română se poate dobîndi de către o persoană avînd cetățenia altui stat sau fără nici o cetățenie, prin înfiere, dacă cel care înfiiază este cetățean român, indiferent că este sau nu căsătorit, iar cel care urmează a fi înfiat nu a împlinit vîrsta de 18 ani.

Dobîndirea cetățeniei române prin înfiere se realizează numai cu aprobarea Consiliului de Stat.

Prin înfiere, persoana înfiată dobîndește o situație juridică similară cu aceea a copilului născut din părinți avînd cetățenia română.

În cazul în care înfierea este desființată, dacă persoana care a fost înfiată continuă să rămîna mai departe pe teritoriul R.S.România, își păstrează cetățenia română, dobîndită anterior prin înfiere. Dacă însă părăsește țara, stabilindu-și domiciliul în stră-

1) A se vedea și I. Filipescu, Drept internațional privat, București, 1977, p. 323 și urm.

inătate, în această situație, persoana în cauză încetează de a mai fi cetățean român.

d) Dobîndirea cetățeniei române prin repatriere

Persoanele care au avut cetățenia română, dar au pierdut-o, pot s-o dobîndească prin repatriere. Mai exact, deci, repatrierea constituie nu un mod de dobîndire a cetățeniei române, așa cum sînt celelalte trei modalități, ci un mod de a redobîndi această cetățenie, pe care persoana repatriată o avusese înainte.

Pentru a redobîndi cetățenia română, persoana respectivă trebuie să solicite și să obțină autorizația de repatriere.

Soțul persoanei repatriate, dacă are cetățenia altui stat sau, nu are nici o cetățenie, poate dobîndi cetățenia română, tot ca efect al repatrierii soțului, dacă declară că renunță la cetățenia străină și, că dorește să obțină cetățenia română. Pentru asemenea persoane, repatrierea soțului constituie, dar numai pentru ele, un mod de a dobîndi cetățenia română, însă nu în mod automat, așa cum se întîmplă pentru soțul repatriat, ci numai la exprimarea dorinței lor în acest sens.

Copilul minor al persoanei repatriate dobîndește cetățenia română, o dată cu părintele său, dacă își stabilește domiciliul în R.S.România, împreună cu părintele repatriat.

Persoanele care redobîndesc cetățenia română, ca efect al repatrierii, sînt obligate să depună jurămînt de credință față de R.S.România. Cetățenia se consideră a fi redobîndită pe data depunerii jurămîntului.

Dovada cetățeniei române se face cu buletinul de identitate, iar pentru copiii sub 14 ani, prin certificatul de naștere și buletinul de identitate al pă-

rintelui care are cetățenia română. Dacă părintele decedează, deci buletinul de identitate al acestuia nu mai există, se eliberează copilului minor un certificat, de către organul de evidență a populației, prin care i se atestă situația juridică.

Pentru copiii găsiți pe teritoriul țării noastre, ai căror părinți nu se cunosc, dovada cetățeniei se face cu certificatul de naștere, care se întocmește pentru acești copii.

În timpul cît se află în alte state, persoanele care au cetățenia română fac dovada acesteia prin actul legal de trecere a frontierei R.S.România, eliberat de organul competent al statului român.

3) Pierderea cetățeniei române¹⁾

Cetățenia română se poate pierde, fie prin retragere, fie prin renunțare. Există însă și alte modalități de pierdere a cetățeniei, în situația persoanelor care au dobîndit cetățenia română prin înfăptuire, precum și în cazul copilului găsit pe teritoriul țării noastre din părinți necunoscuți.

Retragerea cetățeniei se face prin decret al Președintelui R.S.România.

Ca să i se retragă cetățenia română, persoana care poartă această cetățenie trebuie să se afle în anumite situații și anume:

1) aflîndu-se în străinătate, cetățeanul român se face vinovat de fapte ostile față de R.S.România sau de natură a aduce știrbire bunului său renume;

2) aflîndu-se în străinătate, cetățeanul român se înrolează în forțele armate ale unui stat străin

1) A se vedea și I. Filipescu, Dreptul familiei, op.cit., p. 350.

ori, fără autorizarea organelor competente ale R.S.România, ocupă o funcție publică în serviciul unui alt stat:

- 3) pleacă din țară în mod clandestin sau fraudulos;
- 4) a obținut cetățenia română în mod fraudulos;
- 5) este considerat, prin efectul legii străine, că a dobândit o cetățenie străină și, nu a făcut cerere de aprobare a renunțării la cetățenia română sau, o astfel de cerere nu i-a fost aprobată¹⁾.

Retragerea cetățeniei române, cu excepția ultimei situații, are un caracter de sancționare. Datorită acestui fapt, retragerea cetățeniei nu produce efecte juridice decât cu privire la persoana căreia i s-a retras cetățenia. Retragerea cetățeniei române nu are efecte asupra cetățeniei soțului sau copiilor persoanei căreia i s-a retras cetățenia română, cu atât mai mult cu cât, în numeroase cazuri, aceste persoane continuă să domicilieze pe teritoriul R.S.România și, prin urmare, nu pot fi lipsiți de cetățenie în propria lor țară²⁾.

Cetățenia română se poate pierde și prin aprobarea renunțării la cetățenia Republicii Socialiste România.

Persoana care dorește să renunțe la cetățenia română face în acest sens o cerere, însoțită de dovezi necesare, la inspectoratele județene sau al municipiului București ale Ministerului de Interne, în situația că se află în R.S.România sau, la reprezentanțele diplomatice ori la oficiile consulare ale R.S.România, dacă se află în străinătate.

Renunțarea la cetățenia română se aprobă de

1) Legea nr.24/1971, art.19.

2) N. Prisca, Drept constituțional, op.cit., p.202.

către Președintele R.S.România.

Aprobarea renunțării la cetățenia română nu are loc însă în orice situație. Astfel, nu se aprobă renunțarea la cetățenie în cazul în care persoana care solicită aceasta este învinuită sau inculpată într-un proces penal sau, are de executat o pedeapsă penală. De asemenea, nu se aprobă renunțarea la cetățenie, dacă persoana în cauză are obligații patrimoniale față de statul român sau față de persoanele fizice ori juridice din țară. Renunțarea la cetățenia română se poate aproba în acest ultim caz, dacă persoana respectivă îndeplinește obligațiile pe care le are, ori prezintă garanții suficiente că le va îndeplini.

Persoana care solicită renunțarea la cetățenia română trebuie să se oblige, printr-o declarație autentică, precum că, după ce va pierde cetățenia română, nu va săvârși nici o faptă de natură să aducă prejudicii intereselor statului și poporului român.

După aprobarea renunțării la cetățenia română, persoana căreia i s-a aprobat renunțarea la cetățenie trebuie să părăsească teritoriul R.S.România, deoarece, în caz contrar, adică în situația că va continua să domicilieze în statul român, nu-și are justificare renunțarea la cetățenia română. Dacă persoana în cauză continuă să domicilieze în R.S.România și după aprobarea cererii sale privind renunțarea la cetățenia română, se poate presupune că, a procedat în felul acesta, spre a se sustrage de la îndeplinirea îndatoririlor care îi revin ca cetățean român. Într-o asemenea situație; fiind vorba de o încercare de fraudare a legii, nu se poate concepe aprobarea cererii de renunțare la cetățenia română.

Cererea de renunțare la cetățenia română nu

poate fi făcută decît de persoanele care au împlinit vîrsta de 18 ani, vîrsta majoratului potrivit legislației R.S.România.

Intocmai ca și în cazul retragerii cetățeniei române și în situația aprobării renunțării la cetățenia statului nostru, aceasta nu produce efecte juridice nici asupra soțului persoanei care a solicitat renunțarea la cetățenie, nici asupra copiilor acesteia.

Pentru ca renunțarea la cetățenie să aibă efecte asupra întregii familii, trebuie ca să se aprobe ambilor soți renunțarea la cetățenia română, copiii să fie minori și toți să părăsească teritoriul statului nostru, stabilindu-și domiciliul în străinătate. Copiii majori vor decide ei înșiși problema cetățeniei lor.

În afara acestor cazuri, cetățenia română se poate pierde și în alte situații.

Astfel, cetățenia română se pierde și atunci cînd, un cetățean român minor este înfiat de un cetățean străin, cu aprobarea Consiliului de Stat, dar numai dacă persoana care înfiază solicită în mod expres acest lucru și, numai dacă, persoana înfiată dobîndește, ca urmare a înfierii, cetățenia înfiatorului. Dacă legislația statului, a cărui cetățenie o poartă înfiatorul, nu prevede dobîndirea cetățeniei prin înfiere, copilul își păstrează cetățenia română, pînă la împlinirea vîrstei de 18 ani, cînd va putea să decidă dacă să păstreze cetățenia română sau, să renunțe la aceasta, dobîndind o altă cetățenie.

În cazul în care înfierea se anulează sau se desface, copilul minor își păstrează cetățenia română, în situația că domiciliază pe teritoriul R.S. România sau, se reîntoarce în țara noastră după anulara sau desfacerea înfierii.

Este posibil ca, anularea sau desfacerea înfierii să se producă după ce persoana înfiată a împlinit vârsta de 18 ani. În această situație, persoana respectivă va avea posibilitatea să redobândească cetățenia română, fie prin repatriere, fie la cerere, cu îndeplinirea condițiilor cerute de legislația țării noastre.

O situație similară are loc și în cazul înfierii unui copil, purtând cetățenia altui stat, de către un cetățean român. Dacă se desființează înfierea, acesta pierde cetățenia română și redobândește cetățenia pe care a avut-o anterior înfierii, dacă părăsește R.S. România, stabilindu-și domiciliul în străinătate.

O altă situație de pierdere a cetățeniei române se produce atunci când se stabilește filiația copilului găsit pe teritoriul țării noastre din părinți necunoscuți și care, potrivit legii țării noastre, dobândește cetățenia română. Dacă ulterior, se stabilește filiația față de persoane purtând cetățenia altui stat, copilul va pierde cetățenia română, dobândind cetățenia părinților, însă numai dacă stabilirea filiației are loc înainte ca persoana găsită pe teritoriul R.S. România să îplinească 18 ani. După împlinirea acestei vârste, stabilirea filiației nu-și mai produce efecte asupra cetățeniei persoanei în cauză, aceasta având posibilitatea să decidă singură asupra cetățeniei sale, adică să păstreze cetățenia română sau, să renunțe la aceasta, dobândind cetățenia părinților.

În cazul în care numai un singur părinte este identificat, chiar dacă acesta poartă cetățenia altui stat, copilul minor își va păstra mai departe cetățenia română, deoarece există prezumația relativă că, celălalt părinte este cetățean român și, ca atare, copilul este și el cetățean român.

Modul cum este reglementată problema cetățeniei în legislația țării noastre constituie o nouă dovadă grăitoare a profundului umanism al orînduirii noastre socialiste, al grijii neabătute față de om, care caracterizează întreaga politică a partidului și statului nostru, al cărei obiectiv suprem este ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a tuturor oamenilor muncii din patria noastră, a întregii noastre națiuni socialiste.

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
1987

Bun de tipar 17 aprilie Apărut aprilie 1982

Tiraj 394

Coli tipar (Fasc.) 13

Tipar executat sub comanda nr. 32
Tipografia Universității București

1500 lei

Lei 15,15